

БИБЛИОТЕКАРСКО ДРУШТВО СРБИЈЕ

Главни и одговорни уредник:

доц. др Драгана Грујић – *Катедра за библиотекарство и информатику*
Филолошкој факултету Универзитета у Београду

Редакција:

др Богдан Трифуновић – *Градска библиотека*
„Владислав Петковић – Дис”, Чачак
др Нада Арбутина – *Библиотека града Београда*
др Татјана Брзуловић Станисављевић – *Универзитетска библиотека*
„Светозар Марковић”, Београд
др Драгана Милуновић – *Народна библиотека Србије, Београд*
Оливера Кривошић – *Библиотека Машице српске, Нови Сад*
Бојана Вукотић – *Народна библиотека Србије, Београд*
др сц. Марина Винај – *Књижница Музеја Славоније, Осиек, Хрватска*
доц. др Анна Анђелова – *Универзитетска библиотека*
„Св. Климент Охридски”, Софија, Бујарска
dr. Wooseob Jeong – *School of Library and Information Management,*
Emporia State University, Kansas, USA

Класификација текстова по УДК

Народна библиотека Србије

Први број часописа *Библиотекар* објављен је 1948. године

Часопис Библиотекар излази уз подршку
МИНИСТАРСТВА КУЛТУРЕ И ИНФОРМИСАЊА
Републике Србије

ISSN 0006 – 1816

Библиотекар

часопис за теорију и праксу библиотекарства

Год. LIX св. 2 (2017)

БИБЛИОТЕКАРСКО ДРУШТВО СРБИЈЕ
Београд, 2017.

САДРЖАЈ

ТЕМА

Богдан Трифуновић: Оснивање и прва година рада Друштва библиотекара НР Србије: 1947–1948.	9
Anna Angelova: Professional Organisation of Bulgarian Librarians (ULIW/BLIA) – traditions, policies, perspectives	51
Marina Vinaj: Društvo knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema	59
Amra Rešidbegović, Biserka Sabljaković: Decenija poslanstva Asocijacije informacijskih stručnjaka – bibliotekara, arhivista i muzeologa u Bosni i Hercegovini	67
Marzena Przybysz: Polish Librarians' Association	81

ХРОНИКА

Бојан Ђорђевић: Државна централна библиотека један неуспео подухват	91
Александра Тртовац: Аутоматизација библиотека у Србији – историјски преглед	101

ПРАКСА

Ана Дуковић, Мирјана Радовановић Пејовић: Библиотечка секција као подстицај креативном и вршњачком учењу у школској библиотеци основне школе	117
---	-----

ПРИКАЗИ

Данка М. Ивошевић: Историја библиотека: од њиховог настанка до епохе хуманизма и ренесансе	137
Здравка Радуловић: „Листање времена“ – изложба и каталог јеврејске периодике у Србији 1888-2016. ауторке Биљане Албахари	143

СЕЋАЊА

Мирко Дрманац: Сабирник некролога објављених у часопису „Библиотекар“ (1948–1997)	151
Упутство за ауторе прилога	175
Уређивачка политика	189
Рецензенти	198

Тема

Богдан Трифуновић

Градска библиотека

„Владислав Петковић Дис”, Чачак

btrifunovic@gmail.com

ОСНИВАЊЕ И ПРВА ГОДИНА РАДА ДРУШТВА БИБЛИОТЕКАРА НР СРБИЈЕ: 1947-1948.

Сажетак: У раду су представљени резултати истраживања оснивања и деловања Друштва библиотекара НР Србије у 1947. и 1948. години, поводом седамдесето-годишњице постојања највећег и најстаријег удружења у библиотечко-информационој делатности у земљи, које данас ради под именом Библиотекарско друштво Србије. Анализа примарних и секундарних извора укључила је временски опсег од годину дана, али врло значајан и динамичан у историјату најзначајнијег струковног библиотечног удружења, односно историјата библиотечке струке у нашој земљи у целини. Захваљујући доступној архивској грађи, која се чува у канцеларији Библиотекарског друштва Србије у Београду, а од 2017. године и дигитализује, у највећој мери могли су се анализирати кључни догађаји, датуми и учесници за дати период, који су истовремено обележили развој библиотечко-информационе делатности у Србији након Другог светског рата. Примењена анализа узела је у обзир историјски, културни и друштвено-политички контекст послератне социјалистичке Југославије.

Кључне речи: Друштво библиотекара НР Србије, 1947-1948, удружења, историјат, библиотечко-информациона делатност, библиотекарство

Увод

Библиотекарско друштво Србије обележава 14. децембар као датум свог оснивања, због „скупа оснивача друштва, који је одржан у Универзитетског библиотеци на дан 14. децембра 1947. год.”¹ Овај датум се од 1972.

¹ *Дојис Министарсџву унуџрашњих њослова Народне рејублике Србије*, Београд, Архива БДС, 15. децембар 1947, незаведено.

године и 18. скупштине Друштва узима и као Дан библиотекара у Србији.² Скуп библиотекара из децембра 1947. године била је Оснивачка скупштина Друштва библиотекара Народне републике Србије,³ која је окупила библиотечке раднике који су „продискутовали и припремили правила друштва, која по својој садржини у свему удовољавају прописима члана 15 Закона о удружењима, зборовима и другим јавним скуповима”.⁴ У тексту Дописа експлицитно се наводи да је за оснивање Друштва претходно прибављена дозвола Комитета за научне установе, Универзитет и високе школе, док се у Записнику са Оснивачке скупштине Друштва библиотекара Народне републике Србије (ДБС)⁵ као једна од тачака дневног реда наводи „читање нацрта правила друштва”,⁶ па се може закључити да је оснивање ДБС био процес који је припреман и пре 14. децембра 1947. године, али у правно-формалном смислу настављен и након тог датума, због неопходне регистрације новог удружења према тада важећем Закону.

Историјат оснивања Друштва библиотекара важан је део историје библиотечко-информационе делатности у нашој земљи, која чека да буде написана. Проучавање прошлости ДБС у великој мери спада у задатак Библиотекарског друштва Србије, које као наследник ДБС има обавезу да детаљно проучи сопствене корене, истражи и објави архивску и другу

² Александра Вранеш, „Реч о Друштву”. *Библиотекар* год. XLIX, св. 1-2 (2007): 6.

³ Према називу Друштва, оно је своје поље деловања вршило на целој територији Народне републике Србије, што је у то време подразумевало и аутономне покрајине (прим. аут.). У наредним деценијама Друштво је свој рад вршило у оквиру јединствене библиотечке мреже Србије, што ће се уставним изменама 1974. године променити, па ће доћи до делимичног одвајања мреже библиотека аутономних покрајина од матице, пре свега у области надлежности, законских прописа и полагања стручних испита, све до 1990. године. Види: Весна Ињац Малбаша, „Образовање библиотекара у Србији”. *Глас библиотеке* 19 (2012): 39.

⁴ *Допис Министарству*, 15. децембар 1947.

⁵ Акроним „ДБС” користи се ради практичности и због чињенице да он одговара имену Друштва у дугом временском периоду, када су вршене и измене у називу удружења у Друштво библиотекара СР Србије (1971), све до измена условљених новом политичком реалношћу након усвајања Устава СФРЈ 1974. године, када је име удружења промењено у Савез библиотечких радника СР Србије (1975). Друштво 1985. године мења назив у Друштво библиотечких радника Србије, а 1992. Друштво добија данашњи назив, Библиотекарско друштво Србије (прим. аут.).

⁶ *Записник са оснивачке скупштине Друштва библиотекара НР Србије, одржане 14-ХП-1947 у згради Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић”, Архива БДС (незаведено, три стране), стр. 1.*

документарну грађу,⁷ и напише историографску синтезу о најстаријем и најзначајнијем библиотечком удружењу у Србији. У том смислу кроз овај рад детаљно ће се обрадити оснивање и прва година функционисања ДБС, што је релативно кратак (децембар 1947-децембар 1948. године) али веома значајан и динамичан период, од посебне важности за општу историју библиотека и библиотечко-информационе делатности у Србији.

Оснивачка скупштина Друштва библиотекара НР Србије

Са Оснивачке скупштине ДБС сачуван је „Записник са оснивачке скупштине Друштва библиотекара НР Србије”,⁸ али нема довољно података да се након седам деценија прецизно утврде сви учесници. Сачуван је оригинални документ Дописа са потписима чланова оснивача, али се из *Зайисника* може утврдити да списак потписника не садржи имена свих учесника у дискусији током трајања Скупштине. На десетогодишњицу излагања часописа „Библиотекар” секретар ДБС Владимир Питовић објавио је текст у којем се осврнуо и на Оснивачку скупштину Друштва, уз информацију да је скупштини присуствовало „око стотину београдских библиотекара и библиотекара из Н. Р. Србије”.⁹ Оснивачкој Скупштини ДБС у Универзитетској библиотеци у Београду у највећој мери су присуствовали библиотечки радници из Београда и околине (пре свих из Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић”, Народне библиотеке и Градске библиотеке у Београду), али су били присутни и библиотекари из других градова, као што је Миодраг Трифуновић из Шапца, који је узео учешћа током дискусије о раду библиотека у Србији у прошлости и садашњости.¹⁰ Поред библиотечких радника Скупштини су присуствовали

⁷ Библиотекарско друштво Србије је претходних година дигитализовало целокупну стару серија часописа „Библиотекар” и тиме припремило објављивање дигиталне библиотеке најстаријег и најдугоченијег стручног и научног часописа из библиотечко-информационе делатности на српском језику, а у 2017. години, захваљујући суфинансирању пројекта БДС од стране Министарства културе и информисања, започет је обиман посао дигитализације сачуване архиве ДБС, односно БДС од 1947. године до данас.

⁸ *Зайисник са оснивачке скупштине...*

⁹ Владимир Питовић, „Поводом десетогодишњице ‘Библиотекара’”. *Библиотекар* год. X, бр. 4 (1958): 225.

¹⁰ Миодраг Трифуновић је за први број „Библиотекара” написао и прилог „Сто година рада Народне библиотеке у Шапцу” (стр. 60-64), први приказ у часопису историјата и рада једне јавне библиотеке у Србији.

и представници државних органа, међу којима се помиње Бошко Мијић, делегат Министарства просвете НР Србије и референт за библиотеке, који је током рада поздравио иницијативу за оснивање ДБС, додајући да је она „мало заkasнiла”.¹¹ Са сигурношћу се може рећи да из АП Војводине није било присутних библиотекара, пошто је Главни извршни одбор Народне скупштине Војводине, Повереништво за просвећивање, упутило 30. децембра 1947. допис Управи Универзитетске библиотеке, са молбом да се пошаљу информације о упису у Друштво, јер на Оснивачку скупштину нису били позвани радници библиотека у Војводини.¹²

Скупштину је отворио др Душан З. Милачић, управник Народне библиотеке у Београду, након чега се приступило избору радног председништва, које су чинили Александар Поповић, председник, и чланови др Бора Благојевић, Милица Војиновић, др Мираш Кићовић и Људмила Михаиловић. Записник су водиле Олга Поповић и Јулија Шишковић.

Дневни ред Оснивачке скупштине усвојен је са следећим тачкама:

1. Избор Радног председништва;
2. Реферат другарице [Милице] Продановић;
3. Дискусија по реферату;
4. Читање нацрта правила друштва;
5. Дискусија поводом правила;
6. Бирање Управног одбора, Надзорног одбора и Суда части.

Милица Продановић, управница Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић”, по другој тачки дневног реда изложила је реферат о стању у библиотекарству НР Србије у прошлом времену, као и о актуелном стању библиотечке струке и задацима који стоје пред библиотекарима, а тиме и пред Друштвом. У свом обраћању Милица Продановић је нагласила да је „револуционарни пробрајај” током 1941-1945. године извршио утицај и на библиотеке из ранијег периода, које се морају „преорјентисати” у свом пословању, док се у многобројним новотвореним библиотекама, сеоским књижницама и читаоницама мора „правилно поставити рад”.¹³ Без обзира на овај идеолошки дискурс управнице Универзитетске библиотеке у Београду, који је наглашен издвајањем у тексту објављеном у часопису-званичном органу ДБС, у свом реферату Милица Продановић се бавила кон-

¹¹ Записник са оснивачке скупштине..., 1.

¹² Друштво библиотекара НР Србије, Архива БДС, 30. децембар 1947. (незаведено).

¹³ В.[ладимир] Питовић, „Оснивачка скупштина Друштва библиотека НР Србије”. *Библиотекар* год. I, бр. 1 (1948): 86.

кретним задацима због којих се Друштво и организује, а то су повезивање библиотекара, вршење улоге споне између најудаљеније сеоске библиотеке и централних библиотека у Београду и усклађивање рада библиотекара на територији целе Србије.¹⁴ Говорећи о улози самих библиотекара, Продановићка је указала на неопходност унапређења стручног рада и рада са читаоцима, јер се у библиотекама видело моћно оруђе за деловање на масе путем књига, часописа и новина, али се није пропустила прилика и за одређеном самокритиком због заостатка у развоју струке.¹⁵

Скупштина је реферат Милице Продановић примила као прву директиву у раду ДБС, док је делегат Министарства просвете Бошко Мијић, током расправе о реферату издвојио два задатка пред ДБС: помоћ селу и помоћ народним властима. Узимајући у обзир активности новоформираних комунистичких власти у Југославији на масовном описмењавању становништва („народно просвећивање и културно-политички рад”),¹⁶ пре свега на селу,¹⁷ власти су рад Друштва посматрале и кроз призму доприноса том циљу, чему су значајну подршку давале хиљаде сеоских читаоница основаних након Другог светског рата.¹⁸ Према сачуваним статистичким подацима, већ 1948. године у Србији је постојало 3.335 књижница са преко 1,2 милиона књига и 630.000 читалаца.¹⁹ Важно је нагласити да је Друштво током 1948. и 1949. године организовало мноштво течајева за стручно усавршавање за руководиоце синдикалних библиотека, за припаднике националних мањина, библиотечке техничаре,²⁰ док се тај посао касније није институционализовао оснивањем Средње библиотекарске школе (1948) и обуком кадрова кроз државне институције.

¹⁴ Исто, 86, 87.

¹⁵ Исто, 86-87; Милица Стевановић је кроз анализу објављених чланака у „Библиотекару” непосредно након покретања часописа довела у везу испреплетаност владајуће идеологије са тежњом за унапређењем и професионализацијом српског библиотекарства, што је потпуно у складу са речима Милице Продановић на Скупштини ДБС. Види: Милица Стевановић, „Стручни часопис као сведочанство развоја библиотекарства и ширих културних и историјских кретања у друштву”. *Библиоџекар* год. LVII, св. 1-2 (2015): 43.

¹⁶ Милица Б. Продановић, „Пред новим задацима”. *Библиоџекар* Год. 1, бр. 1 (1948): 4.

¹⁷ Милица Стевановић, нав. дело, 43.

¹⁸ Прва председница Друштва, Милица Продановић, у уводном тексту првог броја часописа „Библиоџекар” наглашава важност „политичко-просветног рада са читаоцем приликом услуживања књигом”, који је према њеним речима у прошлости био нарочито слаб. У: Милица Б. Продановић, нав. дело, 2.

¹⁹ Десанка Стаматовић, „Нови почетак часописа *Библиоџекар*”. *Библиоџекар* год. XLIX, св. 1-2 (2007): 9 (фуснота 41).

²⁰ Александра Вранеш, нав. дело, 6.

Следећа тачка дневног реда било је читање нацрта правила ДБС, који је прочитала Загорка Мрчарица, да би након тога уследила дискусија о сваком члану. Дискусија се у највећој мери тицала статуса великог броја секција, као помоћних огранака Друштва, чланства у Друштву,²¹ о висини уписнине и месечне чланарине, начина дистрибуције будућег часописа ДБС, сазивања ванредне скупштине Друштва. По окончању дискусије Милица Војиновић предложила је да ДБС преузме неликвидирану имовину Друштва библиотекара Југославије, у којој су се налазиле и стручне књиге.

Последњу тачку дневног реда чинио је избор чланова органа ДБС. За председника Управног одбора ДБС изабрана је Милица Продановић, док су чланови др Душан З. Милачић, Бисенија Лукић, Ђуза Радовић (вршио и функцију потпредседника ДБС), Загорка Лилић, Владимир Питовић (из Народне библиотеке у Београду, први секретар ДБС), др Бора [Борислав] Благојевић, Милорад Панић-Суреп и Миливоје Иванчевић. Надзорни одбор ДБС чинили су Александар Поповић, Милица Војиновић и Паула Музер. У Суд части су изабрани Јанко Договић, Јелана Маслеша и Људмила Михаиловић.

Оснивачка скупштина ДБС закључила је рад у 12:10, након сат и четрдесет минута рада.

Правила Друштва библиотекара НР Србије

Оснивачка скупштина ДБС била је организациона основа за устројство новог струковног удружења, а инструмент за устројство била су управо Правила ДБС, која су усвојена уз мање измене и допуне након дискусије на Оснивачкој скупштини.²²

Правила су дефинисала назив, седиште и подручје рада Друштва, као правног лица кога представљају председник и секретар ДБС (чланови 1 и 2). У члану 3 предвиђено је оснивање секција и подружница ДБС, за остваривање циљева и задатака Друштва, који се наводе у члановима 4 и 5.

²¹ Према усвојеном тексту Правила ДБС, сви „пуноправни” (подвучено у оригиналу) грађани Федеративне Народне Републике Југославије могли су бити чланови ДБС, што је демократска позиција ДБС, али и са одређеном политичком задршком која се односила на лица која су одлукама судских и других институција од 1944. године у целости или делимично изгубила грађанска права (прим. аут.).

²² „Правила Друштва библиотекара НР Србије”. *Библиотекар* год. 1, бр. 1 (1948): 88-90.

Као основни задатак Друштва одређено је унапређење библиотекарства, а за остварење тог задатка Правила су дефинисала неколико циљева свог рада: помоћ просветним властима и синдикалној организацији на усавршавању и стварању нових стручних кадрова за рад у библиотекама и за просветно-политички рад; унапређење библиотека на селу и „привлачење широких народних маса књизи и њеном популарисању”; сарадња са сродним друштвима у земљи и иностранству.

Чланови од 6 до 10 баве се чланством и средствима Друштва. Чланови ДБС могли су да буду редовни и почасни, а за редовно чланство била је неопходна писмена препорука члана Друштва Управном одбору ДБС. Чланови ДБС имали су право на бесплатан часопис Друштва.

Од чланова 11 до 19 Правила Друштва дефинишу органе ДБС (скупштина, управни и надзорни одбор, суд части), сазивање и начин њиховог рада, фреквенцију одржавања састанака, чланство у органима управе Друштва, процедуре за допуне дневног реда или одржавање ванредне скупштине Друштва, итд.

Последњи чланови посвећени су престанку рада Друштва (чл. 20) и информацији о усвајању Правила Друштва на скупштини 14. децембра 1947. године. Министарство унутрашњих послова решењем IV број 71516 од 16. јануара 1948. године одобрило је оснивање и рад Друштва библиотекара НР Србије по Правилима ДБС.²³

Почеци

Оснивање Друштва библиотекара НР Србије 14. децембра 1947. године позиционирало је ДБС као струковно удружење, усмерено ка циљевима „развијања стручних кадрова [...] и подизање и развијање библиотека и библиотекарства код нас”.²⁴ Развој стручних кадрова преко ДБС одговарао је актуелним потребама и друштвеном тренутку у Србији и Југославији, управо због чињенице да је 1947. године донета *Основна уредба о библиотечко-архивистичкој сйруци*, која је дефинисала појам библиотечке струке, њена звања и радне односе.²⁵ С обзиром да је све до оснивања трогодишње средње библиотекарске школе у 1948. години образовање стручног кадра

²³ „Правила Друштва библиотекара НР Србије”, 90.

²⁴ *Допис Министарству...*, 15. децембар 1947.

²⁵ Весна Ињац Малбаша, нав. дело, 30.

за библиотеке вршено преко курсева у библиотекама који су трајали од 15 дана до три месеца,²⁶ ДБС је ту за себе видело важну улогу у повезивању библиотечких стручњака ради координације обуке за запослене у библиотекама. Поред рада на стручној обуци библиотечког кадра, ДБС је кроз Допис Министарству унутрашњих послова за регистрацију нагласило да су остали кључни сегменти рада подизање библиотекарства у целини, „помоћ народним властима при оснивању библиотека на селу” и издавање стручног часописа.²⁷

ДБС је у своје редове од почетка окупило водеће активне личности библиотекарства Србије,²⁸ укључујући управнике Народне библиотеке и Универзитетске библиотеке у Београду, што је несумњиво доста значило угледу новоформираног удружења, док су сама имена оснивача, односно чланова Управног и Надзорног одбора указивала на присуство појединаца који су и пре Другог светског рата играли битну улогу у развоју библиотекарства у земљи, укључујући и рад Друштва библиотекара Југославије. У том погледу је важно име Милице Војиновић, библиотекарке Универзитетске библиотеке у Београду, секретара и члана Управног одбора Друштва библиотекара Југославије (ДБЈ) пре Другог светског рата.²⁹ Она је на позив ДБС³⁰ саставила кратак историјат југословенског Друштва, које је створено формирањем Секција Београд, Загреб и Љубљана Друштва библиотекара Југославије 1931. године. До 12. септембра 1939. године Друштво је радило као целина, да би се тада издвојила Секција Загреб. Рад ДБЈ тада престаје, а архиву и благајну према договору секција преузима београдска Секција, која је радила до 13. децембра 1940. Целокупна имовина ДБЈ била је чувана до 1948. године у Универзитетској библиотеци у Београду, а вероватно и до оснивања Државне архиве ФНРЈ 1950. године (назив установе од 1964. је Архив Југославије), док је имовина Секције Београд изгорела у Народној библиотеци 6. априла 1941. године, осим благајне Секције. У оквиру имовине Друштва налазила су се финансијска средства (орочена у банци и

²⁶ Исто.

²⁷ *Дойис Министјарсџву...*, 15. децембар 1947.

²⁸ Не треба заборавити да је након Другог светског рата један број библиотечких стручњака у Србији морао да престане са радом или је послат у пензију због идеолошких разлога, попут Марије Илић Агапове, прве управнице Библиотеке града Београда од 1932. до 1944. године (прим. аут.).

²⁹ Биљана М. Ђурашиновић, „Друштво југословенских библиотекара – деловање и донети”. *Чињалиште* 25 (2014): 6, 7.

³⁰ Архива БДС, бр. 87, 17. 11. 1948.

готов новац), нешто стручних књига и целокупна архива. Чланови Секције Београд до 1940. године били су Драгослав Илић, председник, секретар Милица Војиновић и благајник Иванка Пилетић.³¹

Иако се не може довести у директну везу оснивање ДБС са радом бившег Друштва библиотекара Југославије,³² предлог на Оснивачкој скупштини да се преостала имовина Друштва библиотекара Југославије пренесе на Друштво библиотекара НР Србије, указује на свест дела чланова ДБС о одређеном континуитету који је преживео распад уочи и током Другог светског рата, као и новонасталу друштвено-политичку стварност у земљи.³³ Секретар ДБС Владимир Питовић је 1958. године у осврту на десетогодишњицу објављивања „Библиотекара” нагласио да само Друштво библиотекара из 1947. године није било „у потпуности нова” организација, већ да се једним делом наслањала на Београдску секцију ДБЈ, која је имала самосталност у раду услед „политичких прилика” предратне Југославије.³⁴ Али нови задаци ДБС су били другачији у односу на старо удружење, тврди Питовић, као и по духу и елану који ДБЈ није имала, па једним делом из тих разлога нису ни остварени постављени задаци пред ДБЈ у Краљевини која није марила за библиотекарство.³⁵ Ове речи Питовића, секретара ДБС, донекле противрече бризи Милице Војиновић, секретара Друштва библиотекара Југославије, која је на Оснивачкој скупштини ДБС предложила да Друштво преузме стручне књиге и архиву ДБЈ.

Само питање имовине Друштва библиотекара Југославије (архива и књиге) и њеног преузимања од стране ДБС решено је од стране комиси-

³¹ *Друштво библиотекара НР Србије*, 17. 11. 1948. (незаведено).

³² Овај закључак аутор изводи из начина како је престало да функционише Друштво библиотекара Југославије, поменутог извештаја Милице Војиновић из 1948, присилног престанка каријера једног дела водећих личности из ДБЈ након ослобођења земље 1944/5. због идеолошко-политичких разлога, као и из судбине архиве и имовине ДБЈ после 1945. године. У сачуваној архивској грађи БДС налази се и недатирана копија *Извештаја о оснивању и раду Друштва библиотекара НР Србије* (са печатом ДБС), где се на почетку помиње постојање ДБЈ, које је било југословенско и „престало да ради сломом Југославије”. У следећој реченици се наводи да се ДБС не може сматрати за наследника или да потиче из ДБЈ, што указује да је став Управе ДБС (или већег дела чланова Управе) био да се два друштва не требају доводити у везу, вероватно због тада преовлађујуће негативне слике међуратне Југославије (прим. аут.).

³³ Управо из тог разлога било би потребно подробније истражити и публиковати биографије личности које су обликовале рад оба друштва и директно утицале на развој библиотеке струке у Србији и историју Библиотекарског друштва Србије (прим. аут.).

³⁴ Владимир Питовић, „Поводом десетогодишњице ‘Библиотекара’”, 225.

³⁵ Исто, 225-226.

је Друштва формиране на првој седници Управног одбора (УО) ДБС 20. децембра 1947, која је на другој седници УО од 27. децембра 1947. године, известила УО да је Друштво библиотекара Југославије „било југословенско” и да ДБС не може преузети ту имовину.³⁶ Без обзира на овај извештај и чињеницу да су формални и административни, а не суштински разлози условили да имовина ДБЈ не буде предата ДБС,³⁷ веза између југословенског и српског удружења библиотекара из два различита периода очигледна је из неколико разлога: иницијатива за оснивање удружења југословенских библиотекара потекла је од библиотекара Универзитетске библиотеке у Београду, који су касније вршили активну улогу у формирању и раду ДБС; Главна управа ДБЈ у периоду 1931-1937. (период када је удружење било заиста активно) била је и управа београдске секције ДБЈ; иступањем хрватских библиотекара из ДБЈ Управа Друштва постала је бивша управа Београдске секције, која је преузела вођење архиве и благајне ДБЈ.³⁸ Истовремено, ако се погледа основни задатак ДБЈ према *Правилима Друштва југословенских библиотекара* (1930/1),³⁹ рад на унапређењу библиотекарства у Краљевини Југославији у циљу подршке науке и просвете, као и посебни циљеви усавршавања чланова Друштва и стварања подмлатка кроз оснивање библиотекарске школе, организација стручних семинара, издавање стручних публикација и годишњака (часописа), оснивање и ширење библиотека у земљи, стандардизација струке, давање стручних мишљења и тако даље, сви они су садржани и у зацртаним задацима и циљевима рада ДБС дефи-

³⁶ *Зависник са II седнице Управног одбора Друштва библиотекара НР Србије*, одржане 27. XII 1947. (незаведено); Важно је истаћи и да је *Правилима ДБЈ* у случају престанка рада удружења било прецизирано да се покретна и непокретна имовина предају на чување и руковање Министарству просвете, а од те имовине је требало да се оформи фонд за стручно усавршавање и образовање библиотекара Краљевине Југославије. Види: Биљана М. Ђурашиновић, нав. дело, 8-9.

³⁷ ДБС је у октобру 1948. упутило званични допис са молбом Милици Војиновић, бившем секретару ДБЈ и члану Управе ДБС, за састављање кратког извештаја о „стању поменутог Друштва и његове Београдске секције, његових архива и имовине, да би наше Друштво предузело потребне кораке код надлежних за коначну ликвидацију и евентуално преузимање одговарајућег дела имовине”. Архива ДБС, бр. 87, 16. октобар 1948.

³⁸ Архива Друштва библиотекара Југославије чува се у Архиву Југославије, у оквиру Фонда Министарства просвете Краљевине Југославије. Види: Биљана М. Ђурашиновић, нав. дело, 1, 2.

³⁹ Две године у настајању *Правила ДБЈ* произилазе из чињенице да је Министарство унутрашњих дела Краљевине Југославије потврдило *Правила* 25. новембра 1930, а Министарство просвете 1. августа 1931. Види: Биљана М. Ђурашиновић, нав. дело, 4.

нисаних *Правилима* 1947. године,⁴⁰ као и пословима које је ДБС почело да обавља од самог почетка свог рада.⁴¹

Рад Управног одбора БДС био је интензиван од оснивања Друштва, односно формирања УО БДС као руководећег органа удружења којим председава председник УО. Из сачуваних записника види се да је до краја 1947. године УО имао две седнице (20. и 27. децембра), док су трећа и четврта седница одржане 3. односно 14. фебруара 1948.⁴²

Записник са Прве седнице УО БДС од 20. децембра 1947. показује да је Друштво морало да „одмах” упути своја Правила на одобрење Министарству унутрашњих послова, што је највероватније била допуна претходног захтева за регистрацију удружења од 15. децембра. Такође је УО БДС 20. децембра одлучио да се отвори текући рачун удружења код Народне банке, којим ће својим потписима управљати председник и благајник, да се израде печат и штампил Друштва, да се по одобрењу Правила ДБС приступи упису чланова „преко штампе и појединачно”. На иницијативу др Божа Благојевића УО ДБС је прихватио план рада Друштва у првом тромесечју 1948. године, који је подразумевао организацију Друштва, формирање секција, припремање издавања часописа ДБС и прикупљање података о бројном стању и врсти библиотека на територији Народне републике Србије. Поред тога, ДБС се од почетка интересовало и за уско стручна питања, попут једнообразне каталогизације (јединствена правила каталогизације још увек нису била усвојена), примене децималне класификације или категоризације библиотека.⁴³

Друга седница УО ДБС одржана 27. децембра 1947. године у највећој мери била је посвећена теми часописа који би Друштво требало да објављује, о чему је реферисао Ђуза Радовић. Савремени концепт часописа са рубрикама посвећеним радовима о стручним темама, историјату књиге и библиотекарства, методолошким упутствима, приказима и библиографијама, био је допуњен са предлозима рубрика које би објављивале вести из библиотека, обавештења о раду модерних библиотека из иностранства,

⁴⁰ Исто, 4; „Правила Друштва библиотекара НР Србије”. *Библиошкар*, Год. 1, бр. 1 (1948): 88-90.

⁴¹ *Извештај о раду Друштва библиотекара Н. Р. Србије*, Архива БДС, бр. 32, 24. 5. 1948.

⁴² Сва четири записника ових седница УО ДБС чувају се у архиви Друштва у форми кратких нацрта, на једном машински откуцаном листу папира (прим. аут.).

⁴³ *Записник са I седнице Управног одбора Друштва библиотекара НР Србије*, одржане 20. XII 1947, Архива БДС (незаведено).

као и чланке о главним политичким догађајима у вези са библиотекарством.⁴⁴

Записник треће седнице УО ДБС (3. фебруар 1948) констатује да је Друштво библиотекара Народне републике Србије званично регистровано, чиме је окончана процедура која је подразумевала одобрење Правила ДБС, израду печата и штамбиља Друштва. Ова седница била је посвећена даљим корацима на упознавању јавности о оснивању ДБС, преко Министарства просвете, синдикалних организација, дневних новина и Радио Београда,⁴⁵ позиву за упис чланова у Друштво и материјалним предусловима за покретање часописа. Усвојено је да се упис чланова за рејонске (општинске, прим. аут.) библиотекарe врши преко Библиотеке града Београда, док би Универзитетска библиотека вршила упис по семинарима.⁴⁶ На наредној седници УО ДБС, која је одржана 14. фебруара 1948, Ђуза Радовић је известио о часопису и неопходним условима за покретање гласила. УО ДБС је одлучио да Ђуза Радовић сазове саветовање по том питању и да се преко Комитета за културу и уметности ФНРЈ ступи у контакт са другим републикама ФНРЈ, у циљу сарадње и дистрибуције часописа. Одлучено је и да се подстакну библиотекарњ народних књижница и синдикалних библиотека да шаљу дописе из својих установа, као и да се створи актив библиотекара који би радили на упису чланова Друштва у Београду, на Универзитету, у министарствима и рејонским библиотекама.⁴⁷

Рад Друштва библиотекара у 1948. години

Друштво библиотекара НР Србије основано је 14. децембра 1947. године на Оснивачкој скупштини у Београду, али је законски устројено у другој половини децембра 1947. и током јануара 1948. године. Како је већ речено, у том периоду Министарство унутрашњих послова НР Србије је

⁴⁴ *Записник са II седнице Управног одбора Друштва библиотекара НР Србије*, одржане 27. XII 1947, Архива БДС (незаведено).

⁴⁵ У доступној архиви Библиотекарског друштва Србије најстарији сачувани документ са печатом и штамбиљом носи деловодни број 6, од 12. фебруара 1948. године. *Допис уредништвима новина, часописа и Радио Београду о оснивању ДБС*, Архива БДС, бр. 6, 12. фебруар 1948.

⁴⁶ *Записник са III седнице Управног одбора Друштва библиотекара НР Србије*, одржане 3. II 1948, Архива БДС (незаведено).

⁴⁷ *Записник са IV седнице Управног одбора Друштва библиотекара НР Србије*, одржане 14. II 1948, Архива БДС (незаведено).

позитивно оценило послати Допис и Правила ДБС и одобрило регистрацију удружења, својим Решењем IV бр. 71516 од 16. јануара 1948. године.⁴⁸ Удружење од јануара 1948. године има свој текући рачун код Народне банке, као и печат и штамбиљ.

Печат ДБС први пут се јавља на документима Друштва издатим у другој половини јануара 1948. године, односно након 16. јануара 1948. и регистрације удружења. До тада су документи само потписивани, да би регистрацијом Друштва и израдом печата документи ДБС добили пуну законску форму. Печат ДБС био је округлог облика, са кружним ћириличним натписом „ДРУШТВО БИБЛИОТЕКАРА Н. Р. СРБИЈЕ” у чијем средишту је писало „БЕОГРАД”. Печат се углавном стављао на доњу половину документа, у средини, најчешће између потписа секретара (лево) и председника или потпредседника ДБС (десно). Штамбиљ Друштва имао је уобичајени облик, са натписом ДРУШТВО БИБЛИОТЕКАРА Н. Р. Србије (у два реда) и простором испод натписа за упис деловодног броја и датума издавања документа.

Најстарији заведени документ Архиве ДБС, која се чува у канцеларији Библиотекарског друштва у Народној библиотеци Србије, носи деловодни број 3, датум 23. јануар 1948. У питању је „Програм рада библиотекара Народне републике Србије” откуцан на две стране, који је настао по добијању решења о регистрацији удружења, с обзиром да се на крају наводи број решења о регистрацији које је издало Министарство унутрашњих послова. Програм рада, који се ослања у садржинском смислу на Правила ДБС, наводи да се оснивање Друштва библиотекара јавило као потреба окупљања свих запослених у библиотекама Србије у једну организацију, у циљу подизања нивоа стручног рада и библиотекарства удруженим снагама.⁴⁹ Задатак Друштва биће да помаже просветне власти и синдикат на стручном усавршавању постојећих и нових кадрова за библиотеке, са нарочитим фокусом на сеоске библиотеке. Конкретан програм рада би се реализовао кроз годишње и периодичне скупове, на којима би се окупљали библиотекари ради расправе око важних тема струке, објављивање часописа и других стручних публикација, образовање подружница ДБС, посебних и специјализованих секција Друштва према потребама и могућностима за њихов рад.⁵⁰

⁴⁸ „Правила Друштва библиотекара НР Србије”, 90.

⁴⁹ *Програм рада библиотекара Народне републике Србије*, Архива БДС, бр. 3, 16. јануар 1948.

⁵⁰ Исто.

Међу старијим документима издвајају се још два који су посвећени раним маркетиншким и заговарачким активностима Управе ДБС. Први је документ број 6 од 12. фебруара 1948. године и односи се управо на одлуку са треће седнице УО ДБС одржане 3. фебруара, да се јавност обавести о оснивању Друштва преко средстава јавног информисања, односно у допису упућеном уредништвима Борбе, Политике, Гласа, „20. октобра”, Рада, Просветног гласника и Радио Београда, како је руком дописано на оригиналу:

„Недавно је основано Друштво библиотекара Н. Р. Србије, са задатком да својим радом и помажући просветним народним властима уздиже библиотекарство и библиотекарске кадрове на територији Н. Р. Србије. Рад Друштва је одобрен од надлежних власти. Сада се приступа упису чланова.”

Други документ је са бројем уписа 7, упућен 12. фебруара 1948. Министарству просвете НР Србије – Одељењу за народно просвећивање, већим делом понавља у тексту „Програм рада Библиотекара Народне републике Србије”, али последња два пасуса посвећује молби Министарству да преко просветних референата у срезовима препоручује Друштво и упис у чланове ДБС. Као адреса за слање уписнина у чланство у документу се наводе Кнез Михајлова 56 (Народна библиотека) и Булевар Црвене Армије 71 (Универзитетска библиотека).⁵¹

У контексту „помоћи просветним властима”, што је одговарало већ утврђеном дискурсу „народног просвећивања и културно-политичког рада”, ДБС је у допису који је требало да огласи мисију Друштва нагласак ставило на уздизање библиотечке струке и едукацију кадрова. Већ је кроз раније стручне анализе примећено да је Друштво првих година функционисало у оквиру својеврсне дихотомије, између жеље за масовним ширењем мреже библиотека у Србији и реалности „дезорганизованости струке” са недовољно или никако обученим стручним кадровима библиотека.⁵² Оснивачи Друштва су јасно сагледавали несразмеру између ових крајњих полова струке, па је позив редакцијама најзначајнијих средстава информисања у том тренутку покушавао да скрене пажњу на потребу уздизања стручне обучености библиотекара, кроз државни циљ описмењавања и усмереног културно-политичког уздизања становништва преко књиге и библиотека. То је уједно одговарало друштвено-политичкој клими на почетку 1948. године, што је донекле обезбеђивало и легитимет позива ДБС упућеног редакцијама да Друштво добије медијски простор.

⁵¹ Министарство просвете НР Србије – Одељење за народно просвећивање, Архива БДС, бр. 7, 12. фебруар 1948.

⁵² Милица Стевановић, нав. дело, 43.

Друштво је у свом раду од почетка било упућено на Комитет за научне установе, Универзитет и високе школе Народне републике Србије, који је ДБС третирао као једно од научних удружења. Током 1948. године од стране Комитета прослеђивани су Друштву позиви за организацију предавања на Радио Београду за популаризацију науке или упутства за позивање или примање страних научних радника и стручњака (оба из маја 1948), док је ДБС Комитету слало извештај о свом раду, списак чланова Друштва и тема предавања са предавачима за Радио Београд.⁵³ У извештају се наводи да је због формалних разлога одобрења рада, Друштво могло да почне са јавним радом у фебруару те године, када је упућен и позив дневној штампи и Радио Београду о оглашавању рада Друштва и прикупљању чланова, што је било у складу са Правилима БДС. У Извештају се наглашава да ДБС није задовољно одзивом библиотекара у чланство.

Овај најранији извештај о раду ДБС указује на то да без обзира што је Друштво постојало свега неколико месеци оно већ примило захтеве за стручном помоћи, од стране Министарства просвете НР Србије, Повереништва просвете АП Војводине, Централног већа омладине, и да се свима изашло у сусрет, према тадашњим могућностима ДБС. О значају који се тада давао ноформираном струковном удружењу, превасходно његовим члановима-оснивачима, указују детаљи о каквој помоћи је реч.

Министарство просвете НР Србије тражило је фебруара 1948. године⁵⁴ да ДБС изради план и програм трогодишње библиотекарске школе, чије се отварање планирало за почетак нове школске године, па је посебно оформљена комисија Друштва до маја 1948. године урадила предлог и проследила га Министарству. Средња библиотекарска школа основана је при Учитељској школи у Београду, решењем Министарства просвете НР Србије, број 44711 од 22. августа 1948. године. Исто министарство тражило је да ДБС изради правила о организацији и раду народних књижница на територији НР Србије, што је и припремила комисија Друштва, мада се слање тог предлога одложило због очекиваног одржавања Конференције библиотекара ФНРЈ и одлуке Комитета о организацији и једнообразном раду у библиотекама.⁵⁵

Повереништво за просвету АП Војводине проследило је Друштву „Упутство за израду картотеке актуелних чланака из дневне штампе” за

⁵³ *Извештај о раду Друштва библиотекара Н. Р. Србије*, Архива БДС, бр. 32, 24. мај 1948.

⁵⁴ В. П. [Владимир Питовић], „Рад Друштва библиотекара НР Србије”. *Библиотекар*, Год. I, бр. 1 (1948): 91.

⁵⁵ *Извештај о раду Друштва библиотекара Н. Р. Србије...*

библиотеке већих градова, како би ДБС дало своје мишљење и допуне о Упутству. Такође је Повереништво тражило да Друштво прегледа и нацрт Уредбе о организовању и раду народних књижница на територији АП Војводине.

Централно веће омладине, преко Централне управе Савеза просветних радника, од Друштва је затражило израду плана и програма за двомесечни курс из библиотекарства на омладинским градилиштима аутопута и Новог Београда. Друштво је преко образоване комисије израдило „план, програм и тезе за предавања”, по којима се радило на омладинским курсевима од 1. априла 1948.

Ови примери показују да је према нивоу ослоњања државних органа НР Србије на стручну помоћ и поверених задатака, Друштво библиотекара НР Србије у првој години постојања вршило послове које данас скоро искључиво раде Министарство културе и информисања, Народна библиотека Србије и Библиотека Матице српске као националне библиотеке, односно катедре за библиотекарство и информатику на државним универзитетима у Београду и Новом Саду.⁵⁶ Додуше, текст Извештаја даје и јасан увид како су се организовали курсеви библиотекарства за обуку стручног кадра, преко омладинских радних акција, што је било у складу са општим стањем поратног југословенског друштва, али и са генералном неразвијеношћу библиотечке делатности и мреже библиотека у првим годинама након Другог светског рата. О проблему развоја стручног библиотечког кадра као посебном темом критички се бавио касније те године и први број „Библиотекара”, у низу краћих текстова објављених у рубрици „Подизање стручних кадрова” (стр. 50-59).

Извештај о раду Друштва од 24. маја 1948. године даје и вредне информације о активностима ДБС на унапређењу струке, о два одржана стручна састанка у априлу и мају те године који су се бавили темама једнообразне каталогизације, врстама каталога у библиотекама и колективном ауторству. Такође је формирана и Секција за народно просвећивање одлуком

⁵⁶ Помало је парадоксално да наследник ДБС, Библиотекарско друштво Србије, у 2017. години није признато ни као репрезентативно удружење у Републици Србији за библиотечко-информациону делатност, а о поређењу утицаја БДС данас у односу на утицај који је Друштво библиотекара имало одмах након свог формирања пре 70 година, није упутно говорити. Иако би се евентуална компаративна анализа морала спровести уз пуно уважавање временског, културног и друштвено-политичког контекста, неповољнији положај БДС данас никако није само последица промењених „навика читања”, статуса књиге или културе у друштву, утицаја нових медија и интернета, што би било заклањање иза фактора који нису непосредна последица рада библиотекара или вишегодишњег односа надлежних државних органа према библиотечко-информационој делатности у Србији (прим. аут.).

Управног одбора (седница одржана 19. маја 1948), што је у том тренутку вероватно била одлука мотивисана и идеолошком разлозима, али заснована на Правилима Друштва (чл. 4).⁵⁷ Из Извештаја се сазнаје и да је материјал за први број часописа ДБС крајем маја 1948. године већ био прикупљен и да се очекивало слање материјала у штампарију.⁵⁸

Уз Извештај о раду, ДБС је Комитету за научне установе, Универзитет и високе школе Владе НР Србије доставило списак чланова и списак тема предавања и предавача за радио емисије. ДБС је за предавања на Радио Београду у оквиру програма популаризације науке предложило укупно девет тема, са осам предавача, које би се на Радио Београду емитовале од јуна до августа 1948:

- 1) Типови библиотека и њихов задатак, др Ирена Стефановић (Универзитетска библиотека);
- 2) Стварање библиотекарских кадрова, Слободан Јовановић (Народна библиотека);
- 3) Обнова Народне библиотеке, др Мираш Кићовић (Народна библиотека);
- 4) Значај Друштва библиотекара НР Србије, Милица Продановић (Универзитетска библиотека);
- 5) Како треба помоћи Народној библиотеци у њеном комплетирању, др Душан Милачић (Народна библиотека);
- 6) Дечије библиотеке, Зага Мрчарица (Народна библиотека)
- 7) Шта је библиографија и њен значај, Људмила Михаиловић (Народна библиотека);
- 8) Пред зидањем Народне библиотеке, Владимир Питовић (Народна библиотека);
- 9) Развој библиотекарства у Србији, Слободан Јовановић (Народна библиотека).

Из приложеног списка тема види се да су неке одговарале ширем интересовању и актуелној ситуацији у земљи (обнова уништене Народне библиотеке на првом месту), неке су биле везане за историјат библиотека или стручне теме попут библиографије, друге за типове библиотека или библиотеке за посебну категорију читалаца (дечије библиотеке), док је председница Друштва одабрала тему која је требала да популарише ДБС и вероватно

⁵⁷ „Правила Друштва библиотекара НР Србије”, 88.

⁵⁸ *Извештај о раду Друштва библиотекара...*, бр. 32, 24. мај 1948, 2.

заговара за статус Друштва. Може се уочити и да су нека од радијских тема врло сродна или слична по теми објављеним чланцима у првом броју часописа „Библиотекар”, пре свега у случају предавања Милице Продановић⁵⁹, др Мираша Кићовића⁶⁰, Људмиле Михаиловић,⁶¹ па се може наслутити садржај предавања на основу објављених чланака тих аутора. Први број „Библиотекара” бавио се и темом типова библиотека,⁶² као и предлогом за стручно уређење библиотека,⁶³ што су такође теме на којима су управа и чланови ДБС теоријски и практично радили током 1948. године.

У мају 1948. године Друштво је образовало Секцију за народне књижнице,⁶⁴ што је било предвиђено чланом 3 Правила ДБС. Наредног месеца, јуна 1948, Друштво је на молбу Министарства просвете НР Србије израдило стручна упутства за утврђивање типова библиотека, њихове опште и специјалне задатке, издржавање и снабдевање библиотека, унутрашње стручно уређење библиотека, образовање библиотечких кадрова, о обавезном примерку, библиографским правилима и ревизији библиотека. ДБС је преко својих комисија и чланова урадило по молби Министарства, објављујући урађене елаборате у виду чланака у првом броју часописа „Библиотекар”.⁶⁵

На састанку („пленарном састанку”) 19. јуна 1948. године, који је организован у част V Конгреса Комунистичке партије Југославије, Друштво је на себе преузело обавезу да обради једну сеоску библиотеку, која ће бити поклоњена Белој Цркви у спомен на почетак оружаног отпора у Југославији у Другом светском рату. Такође је преузет посао израде каталога за централну библиотеку Пољопривредног факултета у Земуну, док је Секција за народне књижнице требала да изради приручник за народне књижнице.⁶⁶

⁵⁹ Милица Б. Продановић, нав. дело.

⁶⁰ Мираш Кићовић, „Пропаст и обнова Народне библиотеке у Београду”. *Библиошекар* год. I, бр. 1 (1948): 8-18.

⁶¹ Људмила Михаиловић, „Поводом питања библиографије: једно мишљење”. *Библиошекар*, Год. I, бр. 1 (1948): 47-49.

⁶² Смиља Мишић, „Утврђивање типова библиотека”. *Библиошекар* год. I, бр. 1 (1948): 24-27; Бисенија Лукић, „Општи и специјални задаци појединих типова библиотека”. *Библиошекар* год. I, бр. 1 (1948): 27-34.

⁶³ Ђуза Радовић, „Предлог за стручно уређење библиотека”. *Библиошекар* год. I, бр. 1 (1948): 39-43.

⁶⁴ В. П. [Владимир Питовић], „Рад Друштва библиотекара НР Србије”. *Библиошекар* год. I, бр. 1 (1948): 91.

⁶⁵ Исто.

⁶⁶ Исто.

У јуну 1948. ДБС се бавило и питањем *Нацрта промена Основне уредбе о библиотекарској струци*,⁶⁷ коју је иницирао Комитет за научне установе, достављајући своје мишљење на предлог промена са образложењима.⁶⁸ Комитет за научне установе, Универзитет и високе школе НР Србије је 13. маја упутио ДБС поменути Нацрт, којим се предвиђа следеће кадровска структура у библиотекама: библиотечки техничар, помоћни библиотекар, библиотечки руковалац, библиотекар, виши библиотекар, научни сарадник, виши научни сарадник.⁶⁹ У свом допису, који потписују Милица Продановић и Владимир Питовић, ДБС тражи да се смање предложене потребне квалификације за помоћног библиотекара („свршена потпуна средња школа, приправнички стаж и стручни испит”), тако да тај посао могу да обављају и лица са непотпуном средњом школом, одслушаним средњим библиотекарским курсом, са приправничким стажом и положеним стручним испитом.⁷⁰ Ова измена одговарала је реалном стању на терену, условљеним отварањем великог броја библиотека и књижница у Србији за које ни приближно није било довољног броја образованих лица, која би могла да преузму стручне библиотечке послове. Тиме се јасно искажала дихотомија у раном развоју библиотечно-информационе делатности, која је указивала на несразмеру жеља и намера државе, а једним делом и самог Друштва, у реалним условима послератног српског и југословенског друштва. Ова несразмера условиће релативно спор развој библиотечно-информационе делатности током педесетих година XX века, без обзира на појединачне резултате у унапређењу струке, за које је у значајној мери заслугу носило ДБС.⁷¹

У јуну 1948. одржан је и пленарни састанак чланова ДБС. Састанак је организован у Универзитетској библиотеци у Београду 19. јуна 1948,

⁶⁷ Влада ФНРЈ донела је *Основну уредбу о библиотекарско-архивистичкој струци*, која је објављена у „Службеном листу ФНРЈ” бр. 67 од 12. августа 1947. године. Уредба је дефинисала појам струке, звања, приправничку службу, отказне рокове, хонорарне службенике. Касније уредбе Владе ФНРЈ прецизније су дефинисале звања у обе струке, уводећи у библиотечку делатност звања „библиотечки техничар” и „библиотечки руковалац”, односно „научни сарадник” и „виши научни сарадник”, и одређујући распон плата за сва стручна звања у библиотекама. Види: В. П. [Владимир Питовић], „Уредба Владе ФНРЈ и наредбе Владе ФНРЈ о библиотекарској струци”. *Библиотекар*, год. 1, бр. 1 (1948): 92.

⁶⁸ Архива БДС, бр. 33 (прилог), 7. јун 1948.

⁶⁹ Исто.

⁷⁰ Исто.

⁷¹ Милица Стевановић, нав. дело, 43-45.

након што је Управни одбор на својој XII седници 14. јуна донео одлуку о састанку и утврдио дневни ред.⁷² Према сачуваном записнику са пленарног састанка⁷³ прва тема било је „коптирање” чланова у управу Друштва, о чему је известила председница Милица Продановић. Она је известила да је управа већ дуже време непотпуна због оставки „извесних чланова”, па је предложила да се коптирају у управу нови чланови ДБС. Управни одбор је предложио следеће чланове, који су једногласно прихваћени: Смиља Мишић и Милу Чобански за чланове Управног одбора, Станку Костић за благајника и Душицу Гутешу за другог секретара. Друга тачка тицала се предлога активности Друштва у вези са планираним V конгресом Комунистичке партије Југославије (одржан од 21. до 28. јула 1948), што је председница Продановић окарактерисала „као знак љубави Друштва према КПЈ и у част њеног Петог конгреса”.⁷⁴ Друштво је преузело обавезу да опреми библиотеку у Белој Цркви, изради каталог централне библиотеке Пољопривредног факултета у Земуну и да чланови ДБС обиђу сеоске библиотеке, а секција за народне књижнице изради приручник за народне књижнице.

Трећа тачка пленарног састанка био је извештај о стању библиотека у АП Војводина (известилац Драгиша Положански), а четврта позив Народног фронта Србије да Друштво пропагира и уписује народни зајам.

У овом периоду Друштво је интензивно радило на анализи и решавању најактуелнијих проблема струке, услед захтева Комитета за школе и науку при Влади ФНРЈ и Министарства просвете НР Србије.⁷⁵ Комитет за школе и науку је као приоритетна питања издвојио утврђивање типова библиотека, издржавање и снабдевање библиотека, образовање кадрова кроз курсеве и школе, као и питања обавезног примерка, израде библиографије и ревизије библиотека. ДБС је на ова питања одговорило формирањем посебних комисија или задуживањем појединаца из својих редова, за израду детаљних реферата о сваком проблему појединачно, који су у форми чланака објављени у првом броју „Библиотекара” (стр. 24-49) као материјал за припрему првог саветовања библиотекара НР Србије. Аутори реферата били су Смиља Мишић, Бисенија Лукић, Александар Поповић, Ђуза Радовић, Владимир Питовић, Душан З. Милачић и Људмила Михаиловић.

⁷² *Записник са XII седнице Управног одбора ДБС одржане 14. јуна 1948. год*, Архива БДС (незаведено).

⁷³ *Записник са пленарног састанка чланова Друштва*, Архива БДС, бр. 43, 26. јун 1948.

⁷⁴ Исто.

⁷⁵ Архива БДС, бр. 35 (са прилозима), 10. и 16. јун 1948.

Интензиван рад управе Друштва у првим месецима настављен је током целе 1948. године, па су сачувани подаци о 11 седница Управног одбора ДБС у периоду 16. март – 23. јул 1948. године (од V до XV седнице УО ДБС). Овако чести састанци Управе указују на мноштво проблема библиотечно-информационе делатности у то време, али и на ентузијазам библиотекара који су се у просеку сваке две недеље састајали и доносили одлуке или иницирали послове да струку подигну на виши ниво: програми за библиотекарске курсеве, покретање стручног часописа, упутства за вођење картотека и каталога, израда образаца за инвентар, оснивање секције за народне књижнице (у мају 1948), измене Основне уредбе о библиотечној струци, итд. Записник са X седнице 5. јуна 1948. године веома је детаљан и односи се на живу дискусију чланова Управе ДБС и позваних колега из Народне, Универзитетске и Градске библиотеке у Београду, као и из Библиотеке Председништва владе ФНРЈ (библиотекар Јанко Договић) у вези предлога измена Основне уредбе о библиотекарској струци.⁷⁶ Резултат ове дискусије био је званичан предлог ДБС за измене Уредбе (горе поменуто увођење нових звања за стручни рад у библиотекама и књижницама), која је и уследила на јесен те године одлуком Владе ФНРЈ.⁷⁷

Насупрот раду Управног одбор, Надзорни одбор ДБС се током 1948. године састао само једном, 16. октобра 1948. Надзорни одбор је констатовао да се због тога што се не води потпуна документација прихода и расхода ДБС неопходно довести у ред стање благајне Друштва. Предлаже се да се набаве блокови за издавање признаница о плаћеној чланарини, да се сваки издатак овери од стране председника или овлашћеног члана Управе, као и да се ангажује стручно лице за вођење књиговодства ДБС.⁷⁸

Приходи ДБС у 1948. години једним делом су долазили од уписнине (20 динара) и месечне чланарине (20 динара), али су већа средства за рад ДБС дошла захваљујући донацијама и средствима за издавање часописа. Комитет за научне установе, Универзитет и високе школе је Друштву доделио 100.000 динара за издавање првог броја „Библиотекара” у 1948. години. Исти Комитет је у марту 1948. Друштву доделио 5.000 динара за проширење рада, па 27.500 динара у априлу месецу исте године за објављивање

⁷⁶ *Записник са X седнице Управног одбора ДБС одржане 5. јуна 1948. године*, Архива БДС (незаведено).

⁷⁷ В. П. [Владимир Питовић], „Уредба Владе ФНРЈ и наредбе Владе ФНРЈ о библиотекарској струци”. *Библиотекар*, год. 1, бр. 1 (1948): 92.

⁷⁸ *Записник I седнице Надзорног одбора ДБС одржане 16. 10. 1948.*, Архива БДС, бр. 124, 28. децембар 1948.

часописа, и 20.000 динара у јулу 1948. године, поново за проширење рада и објављивање часописа.⁷⁹

Друштво је подршку Комитета за научне установе имало и за унапређење стручног рада, кроз набавку стране стручне литературе. Актом бр. 19362 од 10. новембра 1948. године Комитет је од ДБС тражио списак стручне и научне литературе за библиотечку делатност, а која би се набавила из иностранства. Друштво је својим дописом бр. 101 од 15. новембра 1948. одговорило Комитету, достављајући списак од 19 монографских и серијских публикација о теорији и пракси библиотечке делатности (објављених у периоду 1923-1948. година). Занимљиво је да су сви тражени наслови објављени у Совјетском Савезу, осим једног – *Dewey Decimal Classification and Relative Index* Мелвила Дјуија (Њујорк, 1942).⁸⁰

Чланови ДБС у 1948. години

Списак чланова Друштва библиотекара НР Србије, који је пратио Извештај о раду ДБС од 24. маја 1948, на четири машином куцане стране садржи имена 213 чланова Друштва. Огромна већина чланова ДБС на овом списку је из библиотека које су припадале територији Београда (градска, Народна, Универзитетска, факултетске и специјалне библиотеке), с обзиром да је само 27 чланова ДБС од 213 из других градова и општина Србије: Нови Сад 1, Панчево 2, Зрењанин 1, Вршац 1, Сомбор 1, Сремска Митровица 2, Сента 1, Кикинда 2, Загреб 1, Пећ 1, Иђош 1, Црна Бара (Мачва) 1, Конак (Банат) 1, Сечањ (Банат) 1, Јарковац (Банат) 1, Суботица 3, Кањижа 1, Косовска Митровица 1, Чајетина 1, Бела Црква 1, Лесковац 1, Неузина (Банат) 1. Списак чланова Друштва открива да је убедљива већина чланова изван Београда 1948. године долазила са територије Војводине, са занимљивим подацима о члановима друштва из Баната, из малих сеоских библиотека и књижница у Општини Сечањ (укупно четири члана). Један допис секретара ДБС Владимира Питовића, упућен Драгиши Полужанском, референту за библиотеке при Повереништву за Просвету АП Војводина, разјашњава да је референт Полужански тражио 30 уплатница за чланство

⁷⁹ Архива БДС, бр. 16, 23. март 1948; бр. 17, 23. март 1948; бр. 26, 26. април 1948; бр. 52 и 53, 17. јул 1948.

⁸⁰ Комитету за научне установе, Универзитет и високе школе НР Србије, Архива БДС, бр. 101, 15. новембар 1948.

у Друштву, чиме се разјашњава начин учлањења у ДБС из Војводине у 1948. години.⁸¹ Полужански је такође тражио и пословник за оснивање и рад подружнице, предвиђено Правилима ДБС, али како он није био до тада израђен секретар ДБС је проследио копију Правила и Нацрт приручника, уз молбу Полужанском да се помогне ДБС сугестијама о најбољем организовању и пословању за потребе израде Пословника, „знајући прилике код Вас”.⁸² Овим се на неки начин признавала боља уређеност и рад библиотека у Војводини, који су 1948. године већ размишљали о својој подружници унутар Друштва, па чланови ДБС из мањих војвођанских библиотека у том контексту нису случајност. ДБС је поновило молбу Полужанском о слању предлога и сугестија за организацију подружница и израду Пословника 16. октобра 1948. године (Архива БДС, бр. 86, 16. октобар 1948), па је тек Младен Лесковац, управник Библиотеке Матице српске, 4. новембра 1948. године одговорио са предлогом да цела територија АП Војводина буде једна подружница са центром у Новом Саду, уз детаље око начина организације и функционисање подружнице за Војводину.⁸³

Са друге стране, подручје уже Србије дало је свега три члана Друштва (Неузина, Чајетина и Лесковац), а Косово и Метохија два (Пећ и Косовска Митровица). Ови подаци указују да је свест о ДБС код запослених у библиотекама и књижницама Србије била релативно ниска 1948. године, упркос отварању великог броја установа након Другог светског рата и уложених напора, како државе тако и самог Друштва, на подизању стручног кадра и квалитета стручног рада у библиотекама.

Занимљив је и податак да је од 213 чланова ДБС у мају 1948. године, њих око 56⁸⁴ било мушког пола или преко 25% укупног броја чланова.⁸⁵ Ако упоредимо данашње Библиотекарско друштво Србије, проценат заступљености чланова БДС мушког пола је упола мањи. Међутим, док су данас чланови Друштва скоро искључиво запослени у библиотекама, пензионисани стручни радници и мали број студената библиотекарства, у 1948. години значајан број чланова ДБС долазио је изван библиотеке и књижнице. Међу

⁸¹ Другу Драјиши Положанском, Архива БДС, бр. 40, 26. јун 1948.

⁸² Исто.

⁸³ Архива БДС, бр. 99, 13. новембар 1948.

⁸⁴ Прецизан број није могуће утврдити само на основу списка, због случајева када су због дужине имена и презимена или недостатка простора на папиру имена у куцању скраћивана (прим. аут.).

⁸⁵ На списку чланова налазе се и називи једног броја установа, које су заведене вероватно у својству колективних чланова у Друштву (прим. аут.).

члановима ДБС 1948. налазе се многи референти државних и друштвених установа, просветни радници, пословође и књиговође предузећа, један лекар из Загреба, професори запослени на Универзитету, начелници института и других институција, студенти, што вероватно указује на то да се чланство у ДБС у то време сматрало и једном врстом почасте. До овог закључка долази се анализом имена чланова ДБС, међу којима се налазе тада већ афирмисани или касније познати научни и културни радници Југославије, поред познатих библиотекара или управника библиотека, као што су библиотекар у Матици српској Младен Лесковац, управник Народне библиотеке Душан Милачић, управник Градске библиотеке Београд Александар Поповић, управница Универзитетске библиотеке Милица Продановић, ректор Универзитета у Београду Стеван Јаковљевић, професори Универзитета Павле Савић, Миодраг Ибровац, Душан Недељковић, библиотекар Историјског семинара на Филозофском факултету Радован Самарџић, касније познати историчар и професор, библиотекар у Чајетини Љубиша Ђенић, и други.⁸⁶

У току 1948. године број чланова ДБС се није значајније увећао у односу на *Списак чланова* из маја месеца, јер је у прегледу рада Друштва објављеном у „Библиотекару” број 1 дата процена да је Друштво у тренутку објављивања часописа (последње тромесечје 1948. године) имало „око 250 уписаних чланова”.⁸⁷

Покретање часописа „Библиотекар”

Друштво библиотекара НР Србије је од почетка рада планирало издавање стручног гласила, тј. органа ДБС, што је ушло и у Правила ДБС (члан 5). Средином 1948. године наговештавало се покретање часописа, што се може видети кроз сачувану архивску грађу. У *Извештају о раду Друштва* од 24. маја 1948.⁸⁸ наводи се да је материјал за први број часописа прикупљен и да ће се ускоро предати штампарији. Градски народни одбор Сарајево, Одјељење за културу и умјетност, тражио је податке за претплату на часопис ДБС у јуну 1948, али је ДБС одговорило да се почетак

⁸⁶ *Списак чланова Друштва библиотекара НР Србије*, Архива БДС, бр. 32 (прилог), 24. мај 1948.

⁸⁷ В. П. [Владимир Питовић], „Рад Друштва библиотекара НР Србије”. *Библиотекар* год. I, бр. 1 (1948): 91.

⁸⁸ *Извештај о раду Друштва библиотекара Н. Р. Србије*, Архива БДС, бр. 32, 24. мај 1948.

излажења часописа планира у септембру месецу, када ће бити познати и услови претплате.⁸⁹

Својим дописом бр. 49 из 1948. године (није сачуван у Архиви БДС) Комитету за школе и науку при Влади ФНРЈ, Друштво је тражило помоћ за штампање првог броја свог часописа, што је Комитет и одобрио септембра 1948. године (решење бр. 10397) у износу од 100.000 динара „на име помоћи за набавку потребног материјала за издавање стручног библиотекарског часописа”,⁹⁰ с тим да је Друштво било дужно да достави оригиналне неисплаћене рачуне за набављени материјал пре преноса новца на рачун ДБС. Друштво ову обавезу није испунило ни након више од месец дана, због дужег периода у ком је часопис био у штампи, па је Комитет поновио захтев, уз опомену да уколико ДБС не достави податке „одмах” (подвучено у оригиналу) исплата помоћи за штампу часописа биће обустављена.⁹¹ Исти захтев и опомену, са роком од два дана, Комитет је упутио Друштву 7. децембра 1948, на шта је Друштво одговорило својим дописом 21. децембра 1948. и испостављеним рачунима за објављивање првог броја часописа.⁹²

ДБС је тек 1. октобра 1948. упутило допис издавачком предузећу „Научна књига”, са информацијом да је Комитет за научне установе према свом плану доделио посао штампања часописа Друштва том предузећу. У овом допису први пут се наилази на назив часописа: „Библиотекар” Орган Друштва библиотекара НР Србије. Издавачком предузећу се предочава да се на самом часопису мора јасно видети да је он орган Друштва, да ће имати уређивачки одбор и уреднике и да је одговорни уредник Милица Б. Продановић, управница Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић”. Даље, часопис већ има решење за двобојне корице (аутора Ивана Табаковића), које морају бити на бољем папиру, као и сам часопис, који се мора „пажљиво слагати и опремати” пошто пропагира библиотекарство и књигу. Технички и издавачки детаљи укључивали су податке о тромесечности излажења, број страна од пет до осам табака, формата осмине (64 x 91), штампа је ћирилицом у тиражу од 3.000 примарака.⁹³

У наредном допису „Научној књизи” Друштво је пријавило уређивачки одбор „Библиотекара”, који се даље морао од стране „Научне књиге” пријавити Јавном тужилаштву града Београда. Уређивачки одбор чинили

⁸⁹ *Градском народном одбору*, Архива БДС, бр. 45, 29. јун 1948.

⁹⁰ *Друштву библиотекара НР Србије*, Архива БДС, 22. септембар 1948. (незаведено).

⁹¹ *Друштву библиотекара НР Србије*, Архива БДС, 28. октобар 1948. (незаведено).

⁹² *Комитету за школе и науку ФНРЈ*, Архива БДС, бр. 122, 21. децембар 1948.

⁹³ *Дирекцији „Научне књиге”*, Архива БДС, бр. 79, 1. октобар 1948.

су Милица Војиновић, Љубинка Јовановић, Слободан А. Јовановић, Младен Лесковац, Бисенија Лукић, Душан З. Милачић, Смиља Мишић, Владимир Питовић, Александар Поповић, Милица Продановић, Ђуза Радовић. Уредници часописа били су Слободан А. Јовановић, Владимир Питовић и Ђуза Радовић, а одговорни уредник Милица Продановић. Уочљиво је да су у уређивачки одбор ушли већим делом активни чланови управе ДБС у 1948. години и управници највећих библиотека у Србији. Адреса редакције налазила се у Народној библиотеци, улица Кнез Михаилова број 56.⁹⁴ Јавно тужилаштво је примило пријаву, на основу чл. 4 Закона о штампи, за излажење часописа „Библиотекар” 22. октобра 1948. године.

Друштво је ангажовало „Цинкографију Минић и Ракић” у Београду за израду корица „Библиотекара” према решењу уметника Ивана Табаковића 12. октобра 1948. године.⁹⁵

Први број часописа „Библиотекар” одштампан је између 13. и 22. новембра 1948. године, у 5.000 примерака, два месеца касније од плана за септембар 1948.⁹⁶ Редакција „Библиотекара” обавестила је „Научни књигу” да ће рукописи за други број (планиран за 1949. годину) бити прослеђени средином децембра 1948. године.⁹⁷

Објављивање часописа наишло је на позитиван одјек у стручној, просветној и научној јавности ФНРЈ, па је већ до краја новембра месеца 1948. стигло више претплата и наруџбеница из скоро свих република, од стране министарстава просвете Хрватске, Словеније, Босне и Херцеговине, Повереништва за просвету АП Војводине, и других.

Улога ДБС у покретању Средње библиотекарске школе у Београду 1948. године

Друштво је врло интензивно сарађивало са Министарством просвете НР Србије на формирању стручне библиотекарске школе у Београду. Већ крајем фебруара 1948, значи пар месеци од формирања ДБС, Министарство просвете је упутило допис Друштву, са обавештењем да ће Министарство за наредну школску 1948/9. годину припремити отварање

⁹⁴ Дирекцији „Научне књије”, Архива БДС, бр. 80, 2. октобар 1948.

⁹⁵ Цинкографији Минић и Ракић, Архива БДС, бр. 85, 12. октобар 1948.

⁹⁶ Министарствима просвете, Архива БДС, бр. 100, 13. новембар 1948; Дирекцији поштом, Архива БДС, бр. 104, 22. новембар 1948.

⁹⁷ Издавачком предузећу „Научна књија”, Архива БДС, бр. 117, 10. децембар 1948.

трогодишње средње библиотекарске школе у Београду, у коју би се примали свршени ученици IV разреда гимназије. Друштво се моли да изради нацрт плана и програма за ову школу и исти да достави Министарству просвете.⁹⁸

Управни одбор Друштва је оформио Комисију, која је требало да изради нацрт плана и програма Средње библиотекарске школе. Чланови Комисије били су Слободан А. Јовановић, Смиља Мишић и Олга Веселиновић. Комисија се током марта и априла 1948. састала неколико пута и 18. априла 1948. упутила Друштву библиотекара НР Србије нацрт програма, уз пропратни документ са образложењем свог рада. Основу за израду плана и програма рада нове стручне школе чинила су искуства сличних школа у СССР и другим европским земљама, као и стечена знања и искуства са библиотечких курсева у земљи. Истовремено, Комисија је морала да обрати пажњу на оквирни план за програме свих средњих стручних школа у ФНРЈ, па су у програм ушли предмети Привредни систем ФНРЈ, Устав ФНРЈ и Фискултура. Комисија је предложила да у програм уђу и часови српског језика, поред обавезних часова српске књижевности, због схватања да је матерњи језик основа сваког библиотекарског рада. Такође је предложен предмет који би се заснивао на прегледу светске књижевности, као и већи фонд часова учења руског језика, поред изборног енглеског или француског. Број часова предмета из егзактних (природних) наука је смањен, али су ти предмети задржани. Специфични библиотечки предмети чинили су основу стручног образовања у предложеном плану и програму: Наука о књизи, Библиотечка техника, Комплетирање фондова, Библиографија, Рад са читаоцима, Рад са децом. Програмом (Табела 1) се предвиђала и пракса у библиотекама, али по окончању редовне наставе, која је предвиђала недељно оптерећење од 30 часова за ученике.⁹⁹

⁹⁸ *Друштво библиотекара НР Србије*, Архива БДС, 27. фебруар 1948 (незаведено); П., В. [Питовић, Владимир]. „Рад Друштва библиотекара НР Србије”. *Библиоџекар*, Год. I, бр. 1 (1948): 91.

⁹⁹ *Допис Комисије ДБС*, Архива БДС, 18. април 1948. (незаведено).

Табела 1. Предлој Програма рада Средње библиотекарске школе у Београду

Програм рада Средње библиотекарске школе у Београду¹⁰⁰ (предлог Комисије БДС)			
Предмет	Број часова недељно		
	1. година	2. година	3. година
Српски језик	4	3	2
Југослов. Књижев. са прегледом опште књиж.	3	3	3
Руски језик	3	3	3
Француски или енглески језик	2	2	2
Природне науке	2	2	-
Хемија	2	-	-
Физика	-	2	-
Математика	2	2	2
Историја (национална и општа)	2	2	2
Географија	2	-	-
Привредни систем ФНРЈ	-	-	2
Устав ФНРЈ	-	-	2
Фискултура	2	2	2
Наука о књизи (Библиологија)	3	3	-
Библиотечка техника (Библиотекономија)	3	4	4
Библиографија	-	-	1
Комплетирање фондова	-	-	1
Рада са читаоцем	-	2	2
Рада са децом	-	-	2
Практичан рада	3	4	4

Комисија је инсистирала на томе да обрада сваког предмета буде у складу са потребама библиотека, па се тражило да у предмету Српски језик посебна пажња буде посвећена историји српског писма, у Историји историјату библиотека, у природним наукама најзначајнијим научницима и издањима, итд. Због тога је препорука Комисије била да већину предмета у новој школи држе библиотечки радници, осим тамо где објективно нема

¹⁰⁰ Списак се налази у оквиру Архиве БДС, међу документацијом за 1948. годину, откуцано на машини, без потписа, печата или датума (прим. аут.).

довољно кадрова међу самим библиотекарима, као за природне науке. Комисија је препоручила и да због трогодишњег програма школе, чиме би први образовани кадар био доступан тек 1951. године, буде основана и једногодишња библиотекарска школа за ученике који су већ завршили средње образовање.¹⁰¹

Средња библиотекарска школа свој рад почела је 23. септембра 1948. године у згради Мешовите учитељске школе у Београду, са наставним особљем које је било заједничко за обе школе, изузев наставника из редова библиотекара за стручне предмете који у првој години предају два стручна предмета. У првој години ученици су изучавали науку о књизи, библиотечку технику, српски, руски (обавезан страни језик), енглески језик (због већег интересовања у односу на француски), физику, хемију, математику и природопис, историју, земљопис, фискултуру и војну обуку. Већина ученика нове школе добила је стипендије Министарства просвете НР Србије, неки су могли да користе смештај у интернату а сви да се у интернату хране.¹⁰²

Након што је ДБС проследило нацрт плана и програма школе Министарству просвете, Одељење за народно просвећивање тог Министарства усмено је тражило од Друштва у јулу 1948. године да се одреде чланови ДБС за наставнике Средње библиотекарске школе. Одређени су Јулија Шишковић, референт за библиотеке у Одељењу за народно просвећивање, и Љубинка Јовановић, библиотекар Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић”, које су у својству хонорарних наставника предавале од септембра месеца 1948. На сазнање да је хонорар за њихов рад одређен у износу од 70 динара по часу, Друштво је реаговало дописом Одељењу за народно просвећивање, у коме се тражи да се хонорар повећа пошто се стручни библиотечки предмети по први пут предају па је потребна већа припрема наставника, да не постоје уџбеници на српском језику, а и страна литература је оскудна.¹⁰³

¹⁰¹ *Допис Комисије ДБС*, Архива БДС, 18. април 1948. (незаведено).

¹⁰² Јулија Шишковић, „Средња библиотекарска школа у Београду”. *Библиоџекар* год. 1, бр. 1 (1948): 50-51.

¹⁰³ *Министарству просвете НР Србије – Одељењу за народно просвећивање*, Архива БДС, бр. 103, 19. новембар 1948.

Закључак

Упркос тешкоћама и оскудици послератног друштва Југославије, као и неразвијености библиотечке струке у међуратном периоду 1918-1941, Друштво библиотекара НР Србије је за веома кратко време успело да се конституише, покрене активан рад Управе ДБС и комисија, као и да већ у првој години постојања оствари знатне резултате у организационом, стручном и издавачком пољу деловања. Од Оснивачке скупштине ДБС у децембру 1947, Управни одбор Друштва је врло интензивно заседао, појединим месецима и више пута, што је давало потребну динамику осталим члановима организованих преко комисија које су осниване према актуелним потребама или захтевима надлежних државних институција, које су поклањале велико поверење ДБС за унапређење библиотекарства и формирање стручних основа за квалитетан и уједначен рад библиотека у Србији. Истовремено се успело и у покретању стручног часописа „Библиотекар” до краја 1948. године. Може се дати једна општа оцена да рад ДБС у првој години значајно надмашује просечно стање у земљи када су у питању библиотеке, књижнице и читаонице, њихова опремљеност, књижни фонд и стручни кадар, нарочито изван већих градских средина, чему је доказ и релативно мали број од око 250 чланова ДБС у 1948. години.

Из сачуване архивске грађе може се потврдити оно што је ранија литература наговештавала: рад ДБС у првој години почивао је на групи предузетнијих стручних радника из Београда, уз нешто ангажованих библиотекара и стручних лица у Војводини. Остатак Народне републике Србије знатно је мање био укључен у конституисање и почетак рада Друштва 1947. и 1948. године. Списак чланова Друштва из маја 1948. године то недвосмислено потврђује, са свега 27 чланова Друштва, од укупно 213, изван Београда. То значи да је тек сваки осми члан ДБС у првој години представљао струку изван престонице, а треба се подсетити и податка са почетка рада, да је 1948. године у НР Србији већ постојало преко 3.300 библиотека, књижница и читаоница широм земље. Пред Друштвом се налазио тежак пут уздизања имена, сврхе и значаја удружења, како у земљи тако и у младој библиотечкој струци, што је посао који се у великој мери наставља и данас, седам деценија касније.

Извори и литература

Необјављени извори:
Архива БДС, 1947 и 1948. година

Објављени извори:
Библиотекар: орган Друштва библиотекара НР Србије, год. 1, бр. 1.

Литература:

1. Đurašinović, Biljana M. „Društvo jugoslovenskih bibliotekara – delovanje i dometi”. *Čitalište* 25 (2014): 2-10. (na ćirilici)
2. Kićović, Miraš. „Propast i obnova Narodne biblioteke u Beogradu”. *Bibliotekar* god. I, br. 1 (1948): 8-18. (na ćirilici)
3. Lukić, Bisenija. „Opšti i specijalni zadaci pojedinih tipova biblioteka”. *Bibliotekar* god. I, br. 1 (1948): 27-34. (na ćirilici)
4. Malbaša, Vesna Injac. „Образовање библиотекара у Србији”. *Glas biblioteke* 19 (2012): 27-58. (na ćirilici)
5. Mišić, Smilja. „Utvrđivanje tipova biblioteka”. *Bibliotekar* god. I, br. 1 (1948): 24-27. (na ćirilici)
6. P., V. [Pitović, Vladimir]. „Rad Društva bibliotekara NR Srbije”. *Bibliotekar* god. I, br. 1 (1948): 91. (na ćirilici)
7. P., V. [Pitović, Vladimir]. „Uredba Vlade FNRJ i naredbe Vlade FNRJ o bibliotekarskoj struci”. *Bibliotekar* god. 1, br. 1 (1948): 92. (na ćirilici)
8. Pitović, V.[Vladimir]. „Osnivačka skupština Društva biblioteka NR Srbije”. *Bibliotekar* god. I, br. 1 (1948): 86-87. (na ćirilici)
9. Pitović, Vladimir. „Povodom desetogodišnjice ‘Bibliotekara’”. *Bibliotekar* god. X, br. 4 (1958): 225-232. (na ćirilici)
10. Prodanović, Milica B. „Pred novim zadacima”. *Bibliotekar* god. I, br. 1 (1948): 1-7. (na ćirilici)
11. Radović, Đuza. „Predlog za stručno uređenje biblioteka”. *Bibliotekar* god. I, br. 1 (1948): 39-43. (na ćirilici)
12. Stamatović, Desanka. „Novi početak časopisa *Bibliotekar*”. *Bibliotekar* god. XLIX, sv. 1-2 (2007): 9-13. (na ćirilici)
13. Stevanović, Milica. „Stručni časopis kao svedočanstvo razvoja bibliotekarstva i širih kulturnih i istorijskih kretanja u društvu”. *Bibliotekar* god. LVII, sv. 1-2 (2015): 39-52. (na ćirilici)

14. Šišković, Julija. „Srednja bibliotekarska škola u Beogradu”. *Bibliotekar* god. I, br. 1 (1948): 50-51. (na ćirilici)
15. Vraneš, Aleksandra. „Reč o Društvu”. *Bibliotekar* god. XLIX, sv. 1-2 (2007): 5-8. (na ćirilici)

Bogdan Trifunović

Public Library ”Vladislav Petković Dis”, Čačak

btrifunovic@gmail.com

FOUNDATION AND FIRST YEAR OF WORK OF THE ASSOCIATION OF LIBRARIANS OF SERBIA: 1947-1948

Abstract: This paper deals with the research of foundation and activity of the Association of Librarians of Serbia in 1947 and 1948, in honour of the seven decades of existence of the biggest and oldest library association in Serbia, known today as the Serbian Library Association. An analysis of primary and secondary sources included a time span of one year, which was very important and dynamic in the history of the most important library association, as well as in the history of librarianship in Serbia. Thanks to the fact that preserved archival material are kept in the Serbian Library Association office in Belgrade, and from 2017 this material has been digitized, an analysis of key events, dates and participants was applied, which at the same time provided additional information on major impacts on the overall development of librarianship in Serbia after the Second World War. Applied analysis included the historical, cultural and socio-political contexts of the postwar society in Yugoslavia.

Key words: Association of Librarians of Serbia, 1947-1948, associations, history, library and information activity, librarianship

Примљено: 25. септембра 2017.

Прихваћено: 12. октобра 2017.

МИНИСТАРСТВУ УНУТРАШЊИХ ПОСЛОВА НАРОДНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Београд

У сагласности и по претходном пристанку Комитета за научне установе Универзитета и високе школе, налазимо да би било врло потребно да оснује Друштво библиотекара Народне Републике Србије, које би имало за циљ како развијање стручних кадрова тако и подизање и развијање библиотека и библиотекарства код нас.

На претходном скупу оснивача друштва, који је одржан у Универзитетској библиотеци на дан 14 децембра 1947 год., про diskutована су и примљена правила друштва, која по овој садржини у свему удовољавају прописима члана 15 Закона о удружењима, сборовима и другим јавним скуповима.

Програм рада друштва види се из самих правила, а непосредни рад друштва састоји се у стручном подизању библиотекарских кадрова, у подизању библиотекарства, у помоћи народним властима при оснивању библиотека на селу и у издавању стручног часописа.

На основу члана 14 поменутог Закона молимо да се одобри постојање и рад "Друштва библиотекара Народне Републике Србије".

Одлуку о одобрењу рада молимо да доставите на име потписане Милице Продановић, Управника Универзитетске библиотеке, - Универзитетска библиотека "Светозар Марковић", Булевар Црвене армије бр. 71.

На дан 15 децембра 1947 год.

ЧЛАНОВИ ОСНИВАЧИ:

Милица В. Продановић, управник Унив. библ.
Милица Милиц, библиотекар Унив. библ.
Милица Вукиновић, библиотекар Унив. библ.
Владимир Илић, студ. кат. сек.
Др. Б. С. Симић ит. д.
Др. Милош Кривошеја, управник Народне библиотеке
Олга Јоничић - Савић
Србогас А. Јовановић, библиотекар Нар. библ.

НАРОДНА РЕПУБЛИКА СРБИЈА
 Министарство унутрашњих послова
 IV.Бр. 71516/47
 16 јануара 1948 године
 Београд.

По пријави Друштва библиотекара Народне Републике Србије из Београда, којом траже оснивање Друштва, Министарство унутрашњих послова Н.Р.Србије, у смислу чл.13-16 Закона о удружењима, зборовима и другим јавним скуповима доноси ово

РЕШЕЊЕ

Одобрава се оснивање и рад Друштву библиотекара Н.Р.Србије са седиштем у Београду, а са подручјем делатности на територији Народне Републике Србије.

Такса по Т.Бр.7. Закона о таксама у износу од 30 динара наплаћена је и поништена на пријави. Министарство унутрашњих послова Н.Р.Србије дана 16 јануара 1948 године .

СМРТ ФАШИЗМУ-СЛОБОДА НАРОДУ!

По овлашћењу
 Министра унутрашњих послова
 Народне Републике Србије,
 ПОМОЋНИК,

(Бранко Д.Јевремовић)

Да је прелице веран своје оригиналу тврди:

Шеф отсека,
Јанко Симић
 Јанко Симић

PRAVILA
DRUŠTVA BIBLIOTEKARA N.R.SRBIJE

Član 1.

Ime društva je: Društvo bibliotekara N.R.Srbije. Sedište društva je u Beogradu. Područje rada Društva je teritorija N.R.Srbije.

Član 2.

Društvo je pravno lice koje predstavlja, potpisuje i obavezuje predsednik i sekretar.

Pečat društva je okrugao sa natpisom: Društvo bibliotekara N.R.Srbije Beograd.

Član 3.

Da bi se uspešnije ispunjavali zadaci društva obrazovaće se sekcije i to: sekcija za naučne, stručne i školske biblioteke; za sindikalne biblioteke; za narodne biblioteke; sekcija za bibliofile, i t.d. Sekcije će se obrazovati onim redom kojim se budu stvarale mogućnosti za njihov rad.

Društvo će imati podružnice u onim mestima N.R.Srbije gde za to postoje uslovi.

Bliže odrede o radu podružnica i sekcija propisat će ^{Društveni} poslovnik, koji donosi uprava društva.

Zadaci društva

Član 4.

Zadatak društva je da radi na unapređenju bibliotekarstva. U tom cilju društvo će:

a) da pomaže prosvetnim vlastima i Sindikatu na stručnom ušavršavanju postojećih i uzdizanju novih stručnih bibliotekarskih kadrova kao i njihovom osposobljavanju za prosvetno-politički rad u biblioteci;

b) da posveti naročitu pažnju bibliotekama na selu i da nalaže forme rada u cilju privlačenja širokih narodnih masa knjizi i njenom popularisanju;

v) da uspostavi tesne veze sa srodnim društvima u zemlji i inostranstvu u cilju uskladjivanja i razvoja stručnog rada.

Član 5.

Svoj cilj društvo postiže:

a) godišnjim i periodičnim skupovima;

b) redovnim sastancima na kojima će se podnositi referati o savremenim problemima iz bibliotekarstva;

v) izdavanjem stručnog časopisa i stručnih publikacija.

Članstvo i sredstva

Član 6.

Članovi društva su redovni i počasni.

Redovni članovi društva mogu biti punopravni građani FNRJ koji se interesuju za bibliotekarstvo i knjigu, i oni čiji je rad u tesnoj vezi sa bibliotekom, kada ih - na osnovu pismene prijave preporučene od dva člana društva - primi upravni odbor društva.

Počasni članovi društva mogu biti građani FNRJ i oni priznati strani bibliotekarski radnici i naučni radnici, koje izabere godišnja skupština na predlog upravnog odbora.

- 2 -

Član 7.

Članovi društva dužni su da rade na ostvarenju zadatka društva, da izvršuju odluke društvenih organa i da redovno plaćaju članarinu društva.

Upisnicu i članarinu određuje skupština društva.
Počasni članovi su oslobođeni plaćanja članarine.

Član 8.

Članovi društva imaju aktivno i pasivno biračko pravo. Oni imaju pravo učešća u društvenom radu, kao i pravo da se koriste društvenim sredstvima za stručni rad.

Članovi društva dobijaju besplatno društveni časopis.

Član 9.

Članstvo prestaje:

- a) smrću,
- b) istupom,
- v) isključenjem.

Isključenje se po presudi Suda časti izriče iz važnih razloga, kao što su: gruba povreda pravila društva, bezčasno delo, protivnarodni rad i slično, kao i kada član iz neopravdanih razloga ne plati članarinu za šest meseci.

Isključenje izriče skupština na predlog uprave društva. Do odluke o isključenju uprava može rešiti da se član suspenduje.

Član 10.

Sredstva društva su sledeća: ^{članarina} upisnina, prihodi od izdanja, predavanja i slično, subvencije, pokloni i zaveštanja.

Organi društva

Član 11.

Organi društva su:

- a) skupštine;
- b) upravni odbor;
- v) nadzorni odbor i
- g) sud časti.

Član 12.

Redovna godišnja skupština sastaje se svake godine u prvoj polovini maja. Njoj podnosi pismeni izveštaj upravni i nadzorni odbor o radu društva u protekloj godini. Skupština donosi odluke o izveštajima upravnog i nadzornog odbora, bira upravni i nadzorni odbor, bira sud časti, bira počasne članove, rešava o predlozima za izmenu i dopunu društvenih pravila, o upisnici i članskom ulogu, utvrđuje osnovne linije rada društva u narednoj godini, rešava o predlozima i žalbama podnetim upravi najdalje do 15 aprila.

Upravni odbor dužan je najkasnije dve nedelje pre sastanka skupštine obavestiti članove društva o njenom sazivu i saopštiti dnevni red. Skupština je punovažna sa brojem prisutnih članova, a odlučuje prostom većinom.

Član 13.

Redovnu skupštinu otvara predsednik društva, a u njegovom otustvu potpredsednik. Po izboru radnog predsedništva, skupštinu vodi radno predsedništvo.

Član 14.

Redovna skupština može rešavati i o predlozima i pitanjima koje nisu sadržane u objavljenom dnevnom redu, ako su na 8 dana unapred dostavljene upravnom odboru.

./.

Član 15.

Vanrednu skupštinu saziva upravni odbor prema ukazanoj potrebi ili na pismeno obrazloženi zahtev najmanje 20 članova. Na njoj se rešava samo o onim pitanjima radi kojih je sazvana. Njom rukovodi predsednik ili potpredsednik. Upravni odbor je dužan najkasnije 8 dana pre sastanka vanredne skupštine obavestiti članove društva o njenom sazivu i saopštiti dnevni red.

Član 16.

Upravni odbor čine: predsednik, dva potpredsednika, dva sekretara, blagajnik i tri člana.

Upravni odbor rukovodi društvenim redom, izvršuje odluke skupštine i donosi društveni poslovnik. Upravni odbor punovažno rešava ako su prisutne dve trećine članova. Predsednik saziva sednice odbora i predsedava im. Njega zamenjuje u svima dužnostima jedan od potpredsednika.

Član 17.

Sastanke društvenih sekcija saziva sekretar.

Član 18.

Nadzorni odbor sačinjavaju tri člana. On vrši nadzor nad celokupnim poslovanjem društva i o tome podnosi pismeni izveštaj skupštini. Članovi odbora biraju izmedju sebe predsednika.

Član 19.

Sud časti sastoji se od tri člana ^{koji} izmedju sebe biraju predsednika. Sud časti rešava o sporovima časti u okviru međučlanskih odnosa, bilo na zahtev zainteresovanih, bilo na zahtev upravnog odbora, kao i u slučajevima predviđenim članom 9, tačka v). Njegova se vešanja i glesanja smatraju tajnim. Sud mora svoju odluku doneti pismeno u roku od 15 dana.

Članovi suda časti imaju svoje zamenike.

Prestanak društva

Član 20.

U slučaju prestanka društva imovina se predaje Narodnoj biblioteci u Beogradu, s tim da se preda društvu ili ustanovi koja bi bila osnovana sa istim ili sličnim ciljem kojim je osnovano Društvo bibliotekara. Ako se u roku od tri godine ne osnuje takvo društvo, celokupna imovina društva prelazi u vlasništvo Narodne biblioteke u Beogradu.

Član 21.

Ova su pravila primljena na skupštini društva1947 godine u Beogradu, a stupaju na snagu kada ih odobri nadležni organ državne uprave.

Sekretar,

Branimir Nikolić

Predsednik,

Miruzga T. Petrović

potpredsednici,

Đurđa Pačolović

Članovi upravnog odbora

Rešenjem ovog Ministarstva IV. br. 71510 od 10. I. 1940 godine odobreno je osnivanje i rad Društvu omolitekara H.P. Sroije

са седиштем у Београду, а са подручјем делатности на територији
целе Н.Р.Србије, по овим правилима.

Министарство унутрашњих послова Н.Р.Србије у Београду
дана 10 јануара 1948 године IV.бр./1510. у Београду.

С.Ф.С.Н.

ДРУШТВО БИБЛИОТЕКАРА
Н. Р. СРБИЈЕ

Бр. 2

23 - 1 1948 год.
БЕОГРАД

Шеф отсека,

Јанко Срнић
Јанко Срнић /

Копија / 2

СПИСАК ЧЛАНОВА "ДРУШТВА БИБЛИОТЕКАРА НР. СРБИЈЕ".

1)	Поповић Александар	Управ.град.библ.	Градска библ.	Београд.
2)	Милутиновић Над.	"	"	"
3)	Ковачевић Над.	"	"	"
4)	Мијатовић Деса	"	"	"
5)	Јовановић Миодраг	"	"	"
6)	Стоковић Добрила	"	"	"
7)	Хајдуковић Аница	"	"	"
8)	Максимовић Злата	"	"	"
9)	Живанчевић Марија	"	"	"
10)	Вукасовић Јелена	"	"	"
11)	Зита Олга	"	"	"
12)	Михајловић Вука	"	"	"
13)	Милошевић Анка	"	Библ. VII реона	"
14)	Гајић Ружа	"	Библ. V реона	"
15)	Јовановић Анђелија	"	Библ. VI реона	"
16)	Атанацковић Смилца	"	Библ. I реона	"
17)	Комовић Јелица	"	Библ. IV реона	"
18)	Штековић Младен	"	Библ. Месног Синд. већа	"
19)	Петровић Радмила	"	Библ. I реона	"
20)	Ђукић Олга	"	Библ. II реона	"
21)	Пајтони Босиљка	"	Библ. II реона	"
22)	Варга Ђвита	"	Библ. II реона	"
23)	Максимовић Иванка	"	Библ. IV реона	"
24)	Бркић-Вукајловић Олга	"	Библ. Карабурма	"
25)	Алексијевић Милица	"	"	Раковица
26)	Поповић Надежда	"	Библ. V реона	Београд.
27)	Поповић Јелена	"	Библ. V реона	"
28)	Михајловић Боса	референт за библ. ИНО	"	"
29)	Вељковић Бошко	пословођа	"	"
30)	Иванишевић Мирко	служб. Мин. опш. п.	" Просвета", Библиотека Друштва економи Србије	"
31)	Лесковац Младен	библ.	Народна библ.	Нови Сад
32)	Милачић Душан	управник	"	Београд
33)	Раловић Бузе	библ.	"	"
34)	Нитовић Влад.	"	"	"
35)	Чолаковић Радмила	"	"	"
36)	Михаиловић Јулијана	"	"	"
37)	Милековић Јелица	"	"	"
38)	Алексић Драгослав	мл. библ.	"	"
39)	Шипковић Јулија	"	"	"
40)	Поповић-Веселиновић Олга	проф.	"	"
41)	Лисицић Божана	пр. мл. библ.	"	"
42)	Јовановић Слободан	библ.	"	"
43)	Пауновић Добрила	мл. библ.	"	"
44)	Пилетић Иванка	библ.	"	"
45)	Томић Миљана	мл. библ.	"	"
46)	Петрић Миодраг	библ.	"	"
47)	Кишовић Мираш	"	"	"
48)	Поповић Вукосава	"	"	"
49)	Вулић Станислав	"	"	"
50)	Вучевић Видосава	учитељица	"	"
51)	Иконић Ружа	мл. библ.	"	"
52)	Радичић Љубица	"	"	"
53)	Мијић Божко	рефер. за библ.	Мин. прос. НРС.	"
54)	Жежељ Андра	пом. нач. одељ. за народ. просв.	"	"
55)	Томанд Михаилица	библ.	Градска библ.	Панчево

-- 8 --				
56)	Зубковић Павле	библ.	Градска библиот.	Зрењанин
57)	Јовановић Миливој	"	"	Бршанин
58)	Керчећ Јован	"	"	Сомбор
59)	Субашић Катјина	"	Градска Народна библ.	Ср. Митровица
60)	Станојловић Иван	"	"	Сента
61)	Крстић Златица	припр. мл. библ.	"	Кикинда
62)	Борошић Вокена	мл. библ.	Универз. библиот.	Београд
63)	Војиновић Милица	библ.	"	"
64)	Јанићијевић Мил.	мл. библ.	"	"
65)	Јанковић Дана	библ.	"	"
66)	Јовановић Дубинка	мл. библ.	"	"
67)	Југовић Вера	"	"	"
68)	Костић Станка	"	"	"
69)	Мишић Смиља	библ.	"	"
70)	Недељковић Драга	мл. библ.	"	"
71)	Поповић Милена	мл. библ.	"	"
72)	Поповић Олга	"	"	"
73)	Пролановић Милица	управ. библ.	"	"
74)	Срећеновић Рад.	мл. библ.	"	"
75)	Стефановић Ирена	библ.	"	"
76)	Степановић Зага	мл. библ.	"	"
77)	Стојановић Софија	библ.	"	"
78)	Туцаковић Ружица	мл. библ.	"	"
79)	Јанковић Боса	мл. библ.	"	"
80)	Кутузова Олга	"	"	"
81)	Недељковић Душан	профес.	Универзитет	"
82)	Савић Павле	"	"	"
83)	Јаковљевић Стеван	ректор	"	"
84)	Потковић Никола	мл. библ.	Филозофски сем.	"
85)	Радичевић Милена	"	"	"
86)	Раловић Живорад	"	Универзитет	"
87)	Ибровац Милдраг	проф.	"	"
88)	Мојашевић Миљан	"	Нем. семинар	"
89)	Самарџић Ралован	библ.	Истоп. сем.	"
90)	Кнежевић	нач. адм.	Универзитет	"
91)	Бошковић Јанко	нач. за ек. библ.	"	"
92)	Добровић Олга	мл. библ.	Комитет за књиж.	"
93)	Пујић Ралдојка	мл. библ.	Семинар за лингв.	"
94)	Прикљомер Вера	библ.	Унив.	"
95)	Владимировић Рад.	мл. библ.	Мин. инд.	"
96)	Косановић Рад.	"	Универз. библиотека	"
97)	Милићевић Нада	"	"	"
98)	Ибровац Нада	"	Технички факултет	"
99)	Ралојковић Вида	"	"	"
100)	Бошковић Иванка	"	Унив. библиотека	"
101)	Дамњановић Страх.	"	"	"
102)	Миливојевић Љубица	"	Мин. инд.	"
103)	Живковић Милица	"	"	"
104)	Павловић Стана	мл. библ.	Универз. библиотека	"
105)	Бошковић Драгина	"	"	"
106)	Стаменковић Милица	"	Шумарски научни инст.	"
107)	Јовановић Војислав	начел.	Мин. спољ.	"
108)	Журџул Татјана	пом. нач.	"	"
109)	Бабаковић Михајло	архивист.	"	"
110)	Барић Меланија	библ.	"	"
111)	Равникар Дорија	"	"	"
112)	Перић Коенија	старији адм. манип.	"	"
113)	Винковић Милан	лекар	"	Загреб
114)	Свјетов Иван	книговођа	Земаљ. прел. "Исток"	Пећ
115)	Музер Паула	библ.	"Борба"	Београд
116)	Бихамп Лиза	"	Уметн. музеј.	"
117)	Раловић Нена	мл. библ.	Универз. библиотека	"
118)	Маслеша Јела	библ.	"	"

-- 3 --

119)	Вујошевић Неда	библ.		Београд.
120)	Васић Вера	"	Савезна планска комис.	"
121)	Корда Марија	"	"	"
122)	Симић Милорад	в.д.упр.библ.	"	"
123)	Стојановић Милица	мл.библ.	Правни фак.	"
124)	Кнежевић Миливоје	"	"	"
125)	Недић Десанка	"	"	"
126)	Вујанац Ирена	"	"	"
127)	Гудеца Душица	"	"	"
128)	Јовановић Динка	"	"	"
129)	Живадевић Анђелија	"	"	"
130)	Стошар Борђе	"	"	"
131)	Банковић Даринка	мл.библ.	"	"
132)	Благојевић Борисав	проф.	"	"
133)	Ловчевић Јован	"	"	"
134)	Радосковић Милош	"	"	"
135)	Јанковић Драгослав	пред.Прав.ф.	"	"
136)	Катор Владимир	асист.	"	"
137)	Радвановић Милош	"	"	"
138)	Јавић Валекда	мл.библ.	Кољарчев нар.универз.	"
139)	Антић Рада	"	Мин.инд.	"
140)	Ивановић Мара	"	"	"
141)	Милић Мирјана	"	"	Панчево
142)	Бајлони Ерна	"	Мин.грађев.	Београд
143)	Величковић Јелена	"	"	"
144)	Секулић Вера	пр.мл.библ.	Универз.библиотека	"
145)	Кнежевић Јовара	мл.библ.	"	"
146)	Договић Јанко	библ.	Пред.Владе ФНРЈ.	"
147)	Ненадовић Љубица	"	"	"
148)	Томовић Загорка	"	"	"
149)	Тодоровић Босиљка	"	"	"
150)	Пијан Бланка	"	"	"
151)	Волчко Зинка	"	"	"
152)	Лазаревић Јелена	мл.библ.	Универз.библ.	"
153)	Милутиновић Вера	"	"	"
154)	Илчић Ксенија	секрет.	Народна библ.	"
155)	Прокић Олга	секр.	"	"
156)	Шимбадевић Катјинка	мл.библ.	"	"
157)	Унчевећ Бошко	пом.служ.І.кл.	"	"
158)	Ђуричић Божидар	"	"	"
159)	Јовановић Зора	библ.	"	"
160)	Николић Радм.	мл.библ.	"	"
161)	Полужански Драг.	рефер.за	библ.Повер.за пресв А.П.Ројв.	"
162)	Мрчарица Зага	мл.библ.	Народна библ.	"
163)	Марјановић Јово	проф.	"	"
164)	Глумац Дивна	"	"	"
165)	Русовац Јелена	"	"	"
166)	Ђорђевић Ксенија	"	"	"
167)	Вујин Емилија	библ.	Град.нар.библ.	Кикинда
168)	Недић Марија	учитељ.	"	Иџом-Батаг
169)	Резвина Зорка гимназија	Колџичке месна библиотека	"	Срем, Митровица
170)	Књижница Народног Фронта	"	"	Прва бара
171)	Народна књижница	"	"	Конак-Банат
172)	"	"	"	Сечањ
173)	Народна књижница	"	"	Јорковац
174)	Војнић Влашко	гр.библ.	Град.народ.библ.	Суботина
175)	Војнић Лиза	мл.библ.	"	Суботина
176)	Шулман Лили	мл.библ.	"	Суботина
177)	Васиљев Александ.	забав.	"	Ковижа
178)	Лукић Бисенија	управ.	Библ.друштва за култ. СССР.	"
179)	Опањин Јелена	мл.библ.	"	Београд
180)	Недић Владан	мл.библ.	"	Београд
181)	Ђуракова Љуба	мл.библ.	"	Београд
182)	Миливојевић Димит.	библ.	Градска нар.библ.	Кос.Митровица

-- 4 --

183) Бенић Љубиша			Чајетина Злати-бор
184) Ђколока књижница основне школе			Бела Црква
185) Костић Александар	библ.	Градска нар. библ.	Јесковац
186) Фицек Злата	чин.	Инвест. банка	Београд
187) Перић Анђа			Београд
188) Васиљевић Милица	библ.	Мин. рада Србије	Београд
189) Јефтић Јулијана	мл. библ.	Универзитет	Београд
190) Строганова Марија			Београд
191) Вуковић Вера	чин.	Мин. пољопр.	Београд
192) Николић Драгослава	библ.	Месно сав. веће	Београд
193) Дрмончић Вера	мл. библ.	Мин. пољопр.	Београд
194) Милековић Мара	библ.	Лист Рада	Београд
195) Савић Вера	библ.	Инст. за физику	Београд
196) Јовановић Љубица			Београд
197) Гајић Марија	библ.	Савезна контр. ком.	Београд
198) Димитријевић Вера	библ.	Планска Ком. Срб.	Београд
199) Теодоровић Бранка	библ.	Комитет за култ. и уметн. ФНРЈ.	Београд
200) Чернозубова Леонида	библ.	Мин. пољопр.	Београд
201) Раковић Милена	библ.	Вита педагошка шк.	Београд
202) Новаковић Богдан		Универс. библ.	Београд
203) Глишић Олга	пом. библ.	Библ. IV реона	Београд
204) Спасић Анђа	алм. ман.	Библ. Екон. фак.	Београд
205) Дамјанчевић Олга	чин.	Мин. пољопр. ФНРЈ.	Београд
206) Вуковић Љубица	библ.	Екон. фак.	Београд
207) Петровић Ирина	библ.	IV реона	Београд
208) Бавенко Наталија	библ.	I реон.	Београд
209) Данчевић Рамила			Београд
210) Гајић Славка	студ.		Београд
211) Дојковић Јован	проф.	Патријарш. библ.	Београд
212) Народна књижница и читаоница			Неузина Банат
213) Гргић Александра	студ.		Београд

ДРУШТВО БИБЛИОТЕКАРА
Н. Р. С. Б. Ј.

Бр.

194. год.

БЕОГРАД

Anna Angelova

St. Kliment Ohridski

University Library – Sofia

anna@libsu.uni-sofia.bg

PROFESSIONAL ORGANISATION OF BULGARIAN LIBRARIANS – TRADITIONS, POLICIES, PERSPECTIVES

Abstract: The present article gives an overview of the activities of the professional organisation of librarians in Bulgaria (ULIW/BLIA) by focusing on the main tasks of the organisation, its international connections and successfully completed national and international projects and programmes. Since the organisation is a part of the non-governmental sector in the country, a special attention is paid to the activities aimed at promoting civil society.

Keywords: professional organisation, association, projects, programmes, literary heritage, legislation, normative documents, BLIA

The professional organisation of librarians in Bulgaria has a relatively short history, spanning, more or less, the last three decades. The concept for such an organisation emerged in the Bulgarian cultural space as early as the 1930s and mapped out the direction to be taken when incorporating the ideas and activities of similar organisations in other countries.¹

The first practical steps towards setting up a professional organisation of librarians in Bulgaria were made in 1937, when a group of librarians organised a conference in the town of Shumen with the aim of creating a library union. The event attracted around 150 attendees who selected a governing body and appealed to government institutions for greater attention towards libraries.

¹ The first professional union was created in USA – 1876 (ALA – the American Library Association). Next come the unions in Europe – England – 1877, Austria – 1892, Switzerland – 1897, Germany – 1900, Denmark – 1905, Russia – 1905, France – 1906, Holland – 1908, Poland – 1917, etc. The first national unions in the Balkans appear at a somewhat later stage – in the 1930s and 1940s.

This appeal, however, summed up the practical activities of the association and it failed to leave a lasting impact on the library cause. The next attempt at creating a professional organisation was made in 1961 with the establishment of a Library Section within the Union of Workers in Polygraph Industry, which endeavoured to unite librarians and embraced, as its main goal, the cause of solidifying the role of the profession. Further efforts were made in 1989 to establish a professional union of librarians and information specialists as a part of several sector-related organisations – the Ministry of Culture, CMNL², CISTI³ and others. These efforts culminated in the establishment of the first professional creative organisation of librarian and information specialists in the country on May 14, 1990. The official name of the organisation – Union of Library and Information Workers (ULIW)⁴ – was officially adopted at the inaugural session. This step fulfilled the dreams and ambitions of several generations of librarians for their own professional union. Within a short period the union managed to expand and strengthen its structure, attracting more than 1,000 individual members, 45 libraries as collective members and 23 regional associations.

The professional union was established on the principles of voluntariness and equality of all members, with respect to individual interests and electability of governing bodies. The main efforts of the new organisation were directed towards the elaboration of a national strategy to underlie library policies, development and participation in national programmes, creation of a legislative base, enhancement of the social standing of the profession, modernisation of libraries through the introduction of new information technologies, promotion of research and applied research activities in the sector, establishment of a system for continuing education of specialists, creation and development of professional publications, expanded cooperation with similar organisations in the country and abroad, etc.

The biggest problem that the organisation had to face was the creation of an adequate legal base to encourage the development of libraries in the country. Working towards this goal, in 1997-1998 ULIW initiated the Bulgarian Legislation Programme with the aim of reaching a unified legislative concept for the sector. Following wide discussions in the library community, two major documents were compiled and submitted to the National Assembly for review – a Library Bill and a Bill for Mandatory Deposit of Printed Publications, Audiovisual,

² SS Cyril and Methodius National Library.

³ Central Institute for Scientific and Technical Information.

⁴ The first three chairmen of the organization were Tatyana Yanakieva (1990–1994), Maria Kapitanova (1994–1998), and Alexander Dimchev (1998–2000).

Electronic and Other Documents. Two other documents were prepared in the meantime – *Library Science in Bulgaria: Collection of Statutory Documents 1878–1998 and Collection of Foreign Legislative Acts in the Field of Library Science*. After 1991, in aid of the national programme for library qualifications, ULIW focused mainly on the preparation and organisation of annual national conferences, scientific and practical conferences, seminars, round tables and other events. These national conferences developed into natural hubs for sharing new ideas, discussion of valid problems, exchange of experience and good practices and have been regarded highly positively by the community.

Another important aspect of ULIW activity was laying the foundations for beneficial cooperation with several national and international organisations. In this period, the union worked in close cooperation with representatives of the Open Society Foundation, the British Council, Goethe Institute, etc. Of particular significance and usefulness was its cooperation with IFLA and EBLIDA and numerous other professional library organisations in Europe and around the world.

The project activities of the organisation also merit attention. Several important projects undertaken after 1999 are worth mentioning – *Establishment of Book Exchange Relations between Bulgarian Regional Libraries and Libraries from Colorado – USA and Information Support for Non-Governmental Organisations*. The first project involved the regional libraries in the following cities: Varna, Stara Zagora, Dobrich, Veliko Tarnovo, Burgas and the Metropolitan Library in Sofia. The largest-scale programme undertaken by ULIW in the country was the *National Programme for the Preservation of Library Collections*. The programme was realised on the basis of a preliminary study (questionnaire) involving a total of 15 libraries – 1 national (SS Cyril and Methodius National Library), 1 university library – that of St. Kliment Ohridski University of Sofia, 10 regional libraries, 1 community library, and 1 city library. The subject of the study was library collections of national significance comprising part of the national literary and documentary heritage – manuscripts, incunabula, newspapers and magazines, newspapers issued before 1944, regional press, and personal collections. After analysing the state of library collections on the basis of the results of the study, ULIW agreed to commence work on the following tasks: the compilation of a series of national union catalogues of manuscripts, Bulgarian incunabular books, and newspapers issued before 1944, to be available for access via the Internet, as well as the expansion and modernisation of the Laboratory for Conservation and Restoration at the SS Cyril and Methodius National Library, and development of a framework for a common microfilming and digitalization policy. *The Chance for Bulgarian libraries in the 21st century*

Project (1999) is also worth mentioning. The project, supported by the Open Society Foundation, was of major significance in developing and strengthening relations between different non-governmental organisations in the sector and, as a major focus, the relations between the Association of Municipalities in Bulgaria and the Bulgarian Publishers Association.

Active work on several project continued between 2000 and 2017. It is important to note that the abovementioned projects and initiatives were organised without the participation of the state. The transition period in Bulgaria after 1990 had a negative impact on libraries in the country. Analysing the activities of the organisation in this period, Prof. Alexander Dimchev stresses that one of the main reason for the failure of many library-based projects and for deepening the crisis of the Bulgarian library sector in general has been the lack of adequate policies of the Ministry of Culture and other similar institutions responsible for the sector. These organizations tend to initially state their support for any library-focused initiative but later they back off from their commitments. This has led to loss of opportunities for finding reliable sponsors from international organizations and foundations. The lack of understanding from government bodies regarding the societal importance of the library and information sector has led to a situation where we are lagging drastically behind our international colleagues and peers. Over recent years, a gradual change seems to be emerging in the overall attitude towards the library sector and some activities by the government in terms of support for larger forums and conferences and other initiatives, as well as the provision of targeted budgets. In practice, financing of the library sector is effected on the basis of annual decisions of the Ministry of Culture for allocation of activities funded by municipal budgets to the local and state-delegated and determination of standards for number of personnel and standards for state-delegated activities.⁵

A very important project entitled *Legal Regulation for Libraries and Library and Information Activity in Bulgaria* was launched in 2006.⁶ This project was instrumental in drafting the Public Libraries Act.⁷ The Act was a major step towards regulation of public library activities in the country. It was based upon Bulgarian experience and took into consideration valid Bulgarian legislation, the guidelines and recommendations of the Council of Europe and experiences of

⁵ Aleksandar Dimchev, "The Bulgarian Library and Information Association – Support and Hope of the Professional Community", BLIA Online No. 5 (2016).

⁶ lib.bg/eng/proekti/zakon.htm, ifla.org/files/assets/faife/publications/ifla-world-report/bulgaria.pdf

⁷ Adopted by the National Assembly in 2009.

25 countries in the field. The project also enabled the elaboration of a package of documents, including a proposal for the amendment of the *Mandatory Deposit of Copies of Printed and Other Publications Act*, adopted in 2000, standards for university, school and special purpose libraries, as well as the Ordinance on Library and Information Services within the National Education System. Two programmes were launched between 2007 and 2008 – an MC⁸ programme under the title *Bulgarian Libraries – Contemporary Reading and Information Centres* which provided funds for the restoration of library collections, and the joint programme of MC and the Bill and Melinda Gates Foundation – *Bill and Melinda Gates – Glob@l Libraries Bulgaria* (2008–2013), realised in partnership with Bulgarian Library and Information Association (BLIA), the National Association of Municipalities in Bulgaria, and the Ministry of Transport. The project provided support for 967 public libraries in the country and the training of more than 3,000 librarians. Its core objective was to strengthen the role of libraries by the introduction of information technologies through modernisation of libraries in order to overcome the country's lagging behind in information services and the provision of equal access of the population to the Internet. In 2012, with the support of the America for Bulgaria Foundation, a BLIA team developed and offered to libraries across the country a project titled *National Strategy and Programme for the Preservation of and Access to the Written Cultural Heritage in Bulgarian Libraries*. The project proposed urgent measures for the restoration, conservation and digitalization of endangered library collections with the purpose of preservation and provision of access to rare and valuable materials held in Bulgarian libraries for a wide range of users.

Another large-scale project of exceptional significance should be noted along with the other projects implemented by ULIW-BLIA and projects realised with state support – the Nationwide Automated Library and Information System (NALIS), realised with the joint efforts of three scientific Bulgarian libraries and financially supported by the America for Bulgaria Foundation. The project was launched in 2009 and spanned a five-year period. The founding members of the NALIS Foundation, headlining the project, were the Central Library of Bulgarian Academy of Science (BAS), the St. Kliment Ohridski University of Sofia, and the American University in Blagoevgrad, represented by their libraries. The project allowed integration of academic and university library and information systems in the country and its main goal was to create a National union online catalogue for academic libraries allowing integrated searches via

⁸ Ministry of Culture.

a common web portal. In view of this objective, the founding libraries – the Central Library of BAS, the St. Kliment Ohridski University Library, and the Panitza Library at the American University of Blagoevgrad – embarked on a programme of retroconversion of catalogues. Of the three founding libraries only the St. Kliment Ohridski University Library successfully completed the conversion of its traditional catalogues within the 2009–2015 scope of the project and is now able to offer its users an electronic catalogue of more than 1,200,000 bibliographic entries.

Gradually, more than 30 libraries from across the country – both university and regional libraries – joined the efforts of the founding libraries as associated members, expanding the initial concept and laying the foundations for a National Union Catalogue. In 2015, after completion of the project, the NALIS Union catalogue contained more than 3,000,000 bibliographic entries.⁹ Along with integration of the electronic catalogues of the separate libraries and the establishment of the National Union Catalogue, there has been established the NALIS Repository which allows access to the digital collections of the founding libraries, the Ivan Vazov National Library in Plovdiv and the library of the New Bulgarian University.

Today, after more than 25 years, the professional organisation of Bulgarian library specialists can be proud of its achievements. Naturally, its path has not been without obstacles and along with evident successes there have been failures and unaccomplished dreams. Despite all that, ULIW/BLIA has established itself as a modern, strong and dynamic professional organization, an equal partner to library associations in the European Union, capable of tackling national and international programmes and projects. Another important aspect of the significance of such a professional organisation of librarians in Bulgaria is that, as a part of the country's non-governmental sector, it contributes to the development of the civil society and the constant expansion of access to information.

⁹ In 2016 the catalogue offered access to 3,562,309 titles from 40 libraries across the country.

References:

1. Dimchev, Aleksandar. "The Bulgarian Library and Information Association – Support and Hope of the Professional Community". BLIA Online No. 5 (2016).
2. <http://www.lib.bg/en/>
3. lib.bg/eng/proekti/zakon.htm
4. <https://www.ifla.org/files/assets/faife/publications/ifla-world-report/bulgaria.pdf>

Анна Ангелова

Универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Софија
anna@libsu.uni-sofia.bg

СТРУКОВНА ОРГАНИЗАЦИЈА БИБЛИОТЕКАРА БУГАРСКЕ – ТРАДИЦИЈА, ПОЛИТИКА, ПЕРСПЕКТИВЕ

Сажетак: Чланак даје преглед активности струковне организације библиотекара Бугарске (Българска библиотечно-информационна асоциација), стављајући акценат на главне задатке организације, њене међународне везе и успешно завршене домаће и међународне пројекте и програме. С обзиром на то да је ова организација део бугарског невладиног сектора, посебна пажња посвећена је активностима везаним за промовисање цивилног друштва.

Кључне речи: струковна организација, удружење, пројекти, програми, књижевно наслеђе, правни оквир, нормативна документа, ББИА

Примљено: 5. септембра 2017.

Исправке: 25. септембра 2017.

Прихваћено: 30. септембра 2017.

Marina Vinaj
Muzej Slavonije, Osijek
marina.vinaj@mso.hr

DRUŠTVO KNJIŽNIČARA SLAVONIJE, BARANJE I SRIJEMA

Sažetak: Društvo knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema strukovna je regionalna udruga koja okuplja knjižničare svih tipova knjižnica četiri županije: Osječko-baranjske, Vukovarsko-srijemske, Požeško-slavonske i dijelom Virovitičko-podravske. Od osnutka 1975. godine Društvo kontinuirano radi na razvoju struke i okupljanju, poticanju i zaštiti svojih članova. Stručna djelatnost organizirana je kroz stručne i znanstvene skupove, predavanja, okrugle stolove i radionice, redovitim okupljanjima na skupštinama i suradnjom s Hrvatskim knjižničarskim društvom. Društvo izdaje stručno glasilo *Knjižničarstvo*, a 2006. godine ustanovilo je Povelju Marija Malbaša koja se dodjeljuje istaknutim članovima.

Ključne riječi: Društvo knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema, udruga, Knjižničarstvo, Povelja „Marija Malbaša”.

Društvo knjižničara Slavonije i Baranje osnovano je 1975. godine, no organizirano stručno djelovanje knjižničara na ovom području javlja se već 1951. godine kada je osnovano Povjereništvo Hrvatskoga bibliotekarskog društva – Osijek, koje je 1967. preraslo u Podružnicu na kojoj je 1975. utemeljeno Društvo.

U ožujku 1951. godine tadašnji predsjednik Društva bibliotekara Hrvatske upućuje dopis Mariji Malbaši, voditeljici Knjižnice Muzeja Slavonije:

Osijek je središte kulturnog života istočne Hrvatske, on ima veći broj knjižnica, koje imaju vršiti važne funkcije u svrhu naučnoga rada, odnosno narodnoga prosvjećivanja. S obzirom da kod vas postoje tri knjižnice većeg značaja (Knjižnica Muzeja Slavonije, Gradska knjižnica i knjižnica Mjesnog sindikalnog vijeća), pretpostavljamo da već sam grad Osijek ima više knjižničara koji bi mogli pristupiti našem društvu. Uvjereni smo da ćete poduzeti na svom području jednu širu akciju u svrhu prikupljanja članova iz istočne Hrvatske. Knjižnica Muzeja Slavonije, kao najznačajnija biblioteka ovog dijela naše Republike, igrat će i u

pogledu promicanja interesa naše bibliotekarske organizacije onu ulogu koja odgovara ostalim njezinim zadacima. Smatramo pak da ćete se rado odazvati ovom pozivu i prihvatiti dužnost povjerenika Društva bibliotekara za ovo područje.¹

Povjereništvo Društva bibliotekara Hrvatske – Osijek djelovalo je od svibnja 1951. do travnja 1967. godine kada broji 19 članova.² Svakako valja istaknuti predan rad prof. Marije Malbaše, koja je obavljala poslove tajnice i blagajnice društva, ustrajno promičući struku. Njezin angažman u Društvu nimalo nije usporio njezin rad u muzejskoj knjižnici koju podiže na nivo općeznanstvene knjižnice. Upravo je Malbaša 1966. godine istaknula potrebu osnivanja naučne biblioteke u gradu duge kulturne tradicije, fakulteta i instituta. Njezin doprinos istraživanju kulturne povijesti Osijeka i Slavonije nemjerljiv je. Za svoj dugogodišnji rad u Povjereništvu i izniman doprinos struci 1968. godine, na proslavi 20. obljetnice rada Društva bibliotekara Hrvatske, nagrađena je Kukuljevićevom poveljom, najvećim priznanjem u knjižničarskoj struci.³

Povjereništvo Društva bibliotekara Hrvatske – Osijek prerasta u Podružnicu Društva bibliotekara Hrvatske – Osijek u svibnju 1975. godine. Redovito se održavaju sastanci na kojima se progovara o stručnim temama. Upravo su sačuvani izvještaji redovitih sastanaka, te skupština dragocjeni izvori za proučavanje knjižničarske struke i njezina djelovanja na području Osijeka i Slavonije. Pratimo stručne seminare, probleme pri zapošljavanju knjižničara, rasprave o kataložnim pravilima, radu s korisnicima, popularizaciji čitanja, stručnom usavršavanju. Predsjednica Podružnice od 1967. do 1973. godine bila je prof. Marija Nikolašević, knjižničarka Visoke poljoprivredne škole u Osijeku. Godine 1973. za predsjednicu dolazi knjižničarka Gradske knjižnice u Osijeku Nada Bojanić. Potaknula je niz aktivnosti u radu Podružnice te ukazala na važnost i potrebu knjižničara. Podružnica je imala 25 članova – knjižničara iz svih vrsta knjižnica u gradu Osijeku, no promišlja se i o uključivanju kolega iz Slavonije i Baranje. Na Godišnjoj skupštini Podružnice u ožujku 1973. godine na prijedlog ravnatelja Gradske knjižnice Pavla Blažeka, odlučeno je Podružnicom obuhvatiti što veći broj djelatnika Slavonije i Baranje u težnji za boljitkom struke. Naglašena

¹ Dopis br. 37/1951, Arhiv Društva.

² Ljuba Radman, „Zapisi o prošlosti Društva knjižničara Slavonije i Baranje”, u *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj (Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009), 18.

³ Marina Vinaj, „Marija Malbaša – knjižničarka i muzealka Muzeja Slavonije u Osijeku”, *Kolo* br. 2 (2005) <http://www.matica.hr/kolo/299/marija-malbaša-knjiznicarka-i-muzealka-muzeja-slavonije-u-osijeku-20343/> (preuzeto 18. 8. 2017); Vera Erl, *Marija Malbaša: prilog kulturnoj povijesti Osijeka* (Osijek: Matica hrvatska, Ogranak: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2013).

je i potreba za povezivanjem s Ogrankom HBD Vinkovci i Vukovar. Jedan od zajedničkih problema bila je i nužna reorganizacija Hrvatskoga bibliotekarskog društva na temelju *Zakona o udruživanju građana (Narodne novine 26/1973)*⁴.

Prihvaćen je prijedlog da se Hrvatsko bibliotekarsko društvo organizira kao savez regionalnih društava. Nakon niza zajedničkih sastanaka članova Podružnice Osijek i Podružnice Vinkovci–Vukovar s predstavnicima ostalih slavonskih knjižnica donose odluku o prestanku rada.

*Društvo knjižničara Slavonije i Baranje osnovano je 21. svibnja 1975. godine na Osnivačkoj skupštini u Osijeku. Skupštinu je pripremio Inicijativni odbor za osnivanje Društva knjižničara Slavonije i Baranje na temelju preporuka Upravnog odbora HBD-a i zaključaka s proširenog sastanka podružnice HBD Osijek od 8. travnja 1975. godine, te pismene suglasnosti pojedinih knjižnica o osnivanju regionalnog društva za Slavoniju i Baranju sa sjedištem u Osijeku.*⁵

Skupštini je prisustvovalo 40 od 57 predstavnika knjižnica Slavonije i Baranje, predloženi su članovi Upravnog i Nadzornog obora te je usvojen Statut Društva. Za predsjednicu je izabrana Nada Bojanić.

U *Spomenici Društva knjižničara Slavonije i Baranje*, izdane u povodu 30. obljetnice utemeljenja Društva, detaljno je, temeljem arhivske dokumentacije, dan pregled rada Društva aktivnosti članova, te iznimna i ustrajna borba za priznavanje knjižničarske struke.

U dijelu Spomenice pod naslovom *Pregled rada Društva* prof. Ljuba Radman, dugogodišnja aktivna članica i predsjednica Društva knjižničara Slavonije i Baranje piše: *Svoje ciljeve Društvo je u proteklom 30-godišnjem (1975–2005. op. M. V.) razdoblju ostvarivalo uspješno, što se vidi iz prikaza njegovih brojnih aktivnosti. Rad Društva ostvarivao se preko tijela Društva: Skupštine, predsjednika Društva, Upravnog odbora i Nadzornog odbora.*⁶

Funkcioniranje Društva definirano je i održavanjem redovitih, izbornih i izvanrednih skupština Društva. Kao najviše tijelo Društva čine je svi članovi Društva. Broj članova rastao je od 57, evidentiranih na Osnivačkoj skupštini 1975, 135 na popisu iz 1985, 158 članova 1996 i 206 iz 2005. godine.

⁴ Ljuba Radman, „Zapisi o prošlosti ...”, 22.

⁵ Ljuba Radman, „Društvo knjižničara Slavonije i Baranje (1975–2005)”, u *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj (Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009), 29.

⁶ Ljuba Radman, „Društvo knjižničara ...”, 34.

Revizijom članstva tijekom posljednjih godina ustanovljeno je da Društvo 2016. godine broji 138 članova. Valja napomenuti da su knjižničari iz Virovitičko-podravke te Brodsko-posavske županije osnovali svoja regionalna društva.

Izmjenama *Statuta Društva* tijekom 2016. godine izmijenjen je i službeni naziv Društva koji od Izvanredne Skupštine u ožujku 2017. godine nosi i službeni naziv Društvo knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema.

Skupštine su se održavale, kako navodi prof. Radman, najčešće u Osijeku, ali i u drugim slavonskim gradovima. Prilika je to bila upoznati se s radom kolega, razmijeniti iskustva i uspostaviti temelje strukovnoga zajedništva na kojima Društvo i danas djeluje.

Veliku ulogu u tome imali su i predsjednici Društva⁷ zajedno s članovima Upravnoga odbora u koji su birani knjižničari svih vrsta knjižnica iz svih županija koje pokriva Društvo. Brinući o stručnom radu, te usavršavanju članova, osnivaju komisije i odbore, ovisno o tipovima knjižnice, te organiziraju seminare, predavanja i radionice u cilju stalnog stručnog usavršavanja. *Tijekom više od 30 godina mijenjali su se nazivi, broj odbora, sekcija i komisija, te njihov sastav. Ovisno o potrebama jedni su prestajali s radom, drugi se osnivali. Tako su 1985. godine djelovale sekcije za znanstvene, narodne i školske biblioteke, komisije za katalogizaciju, klasifikaciju, te automatizaciju biblioteka... Aktivni školskih knjižničara bili su vrlo aktivni i znatno su doprinijeli razvoju školskog knjižničarstva na našem području u čemu je veliku ulogu imala Matična služba Gradske i sveučilišne knjižnice. Sekcije i komisije radile su prema svojim programima i planovima rada koji su se usklađivali s programima i planovima sekcija i komisija Hrvatskoga knjižničarskog društva.*⁸

U suradnji s Hrvatskim knjižničarskim društvom, Pedagoškim fakultetom u Osijeku – Katedrom za knjižničarstvo, a potom Filozofskim fakultetom u Osijeku, Odsjekom za informacijske znanosti, Odjelom za kulturologiju Sveučilišta J. J. Strossmayera, Gradskom i sveučilišnom knjižnicom, brojnim baštinskim ustanovama u Osijeku, Hrvatskoj ali i inozemstvu (posebno valja naglasiti su-

⁷ Nada Bojanić, voditeljica odjela za Obavezni primjerak RH i Odjela za nabavu i obradu u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek. Predsjednica u tri mandata (1975–1981); Pavle Blažek, direktor Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek (1981–1985); Vera Erl, voditeljica Knjižnice Pedagoškog fakulteta u Osijeku, predsjednica Društva u tri mandata (1981–1991); Vjekoslav Bizjak, direktor Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek; Kata Ivić, voditeljica Knjižnice Ekonomskog fakulteta u Osijeku (1994–1996); Silva Pavlinić, voditeljica Regionalne matične službe u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek (1998–2002); Emilija Pezer, voditeljica Matične službe u Knjižnici i čitaonici Vinkovci (2002–2006); Andreja Božić, voditeljica Knjižnice „Saponije”; Marina Vinaj, voditeljica Odjela knjižnice Muzeja Slavonije Osijek (2010–2014); Vlatka Surma Szabo, ravnateljica Gradske knjižnice Vukovar (2014–2016); Marija Čačić, voditeljica Knjižnice Čepin (2017–).

⁸ Ljuba Radman, „Društvo knjižničara ...”, 37.

radnju s Mađarskim knjižničarskim društvom), Društvo je organiziralo niz stručnih i znanstvenih skupova, seminara, predavanja, savjetovanja, okruglih stolova i predstavljanja publikacija s područja knjižničarstva.⁹

Važno je istaknuti da je magistar Vera Erl, kao predsjednica Društva, na sjednici Upravnoga odbora u rujnu 1986. godine pokrenula pitanje otvaranja dodiplomskoga studija bibliotekarstva na tadašnjem Pedagoškom fakultetu u Osijeku. Akademske godine 1998/1999. pokrenut je Studij knjižničarstva: do-diplomski dvopredmetni (četvorogodišnji) studij knjižničarstva i Dopunski dvogodišnji izvanredni studij knjižničarstva. Katedra za knjižničarstvo prerasla je u Odsjek za informacijske znanosti 2004/2005.¹⁰ Od 2010. godine u sklopu Sveučilišta J. J. Strossmayera djeluje i Odjel za kulturologiju s Katedrom za knjižničarstvo. Spomenuti studiji zasigurno su doprinijeli i nadalje doprinose kvalitetnom obrazovanju budućih knjižničara i informacijskih stručnjaka.

Društvo je poticalo, kako navodi prof. Radman, svoje članove na stručni i znanstveni rad. Članovi svoje stručne i znanstvene radove objavljuju u stručnim i znanstvenim publikacijama u Hrvatskoj i inozemstvu, stječući i tim aktivnostima viša knjižničarska zvanja.¹¹ Kvaliteta stručnog rada članova Društva prepoznata je i vrednovana, tako da su tijekom godina članovi Društva, ali i knjižnice, primili brojna priznanja. Neka od njih valja istaknuti. Najveće priznaje u knjižničarskoj struci, Kukuljevićevu povelju, koja se dodjeljuje od 1968. godine primilo je šest članica Društva (Marija Malbaša, Vera Erl, Ljuba Radman, Silva Pavlinić, Kata Ivić i Marina Vinaj). Nagradu „Eva Verona”, koja se od 1996. godine dodjeljuje mladim i perspektivnim knjižničarima do trdeset i pete godine, dobilo je trinaest mladih knjižničara (Kornelija Petr, Andreja Božić, Renata Bošnjaković, Boris Badurina, Sanjica Faletar Tanacković, Maja Krtalić, Marija Kretić Nađ, Ivana Knežević, Klaudija Ladan, Tihomir Marojević, Ivana Martinović i Snježana Stanarević Katavić. Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića odlikovani su: Dragutin Katalenac, Jurica Buljan, Vera Erl, Antonija Kukuljica, Marija Bajt, Jasenka Bešlić, Grga Krajina, Ljuba Radman. Spomen medaljom „Vukovar” odlikovana je Antonija Kukuljica.

Priznanje Knjižnica godine koje Hrvatsko knjižničarsko društvo dodjeljuje od 2012. godine, 2015. godine dobila je Općinska narodna knjižnica Drenovci.

⁹ www.dksb.hr (preuzeto 10. 9. 2017).

¹⁰ Vera Erl, „Studij knjižničarstva 1998–2005”, u *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj (Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009), 84.

¹¹ Ljuba Radman, „Napredovanja u struci”, u *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj (Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009), 133.

Godine 2006. Društvo je ustanovilo nagradu Povelja „Marija Malbaša” koje dodjeljuje najistaknutijim članovima Društva. Izuzetno ponosni na ovu nagradu koja nosi ime naše uvažene knjižničarke, svestrane kulturne djelatnice, nagradu su primili: Nada Bojanić, Vera Erl, Silva Pavlinić (posthumno), Jasenka Bešlić, Emilija Pezer, Sanda Hasenay, Blaženka Pavlović Radmanović.¹²

Izdavačka djelatnost Društva započela je objavljivanjem *Rada Društva bibliotekara Slavonije i Baranje 1975–1985*. Upravni odbor pokreće 1987. godine *Informacije Društva bibliotekara Slavonije i Baranje*. Izlazile su do 1991. godine.

Knjižničarstvo: glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje (ISSN 1331-145X) stručni je časopis u kojem se objavljuju originalni stručni i znanstveni radovi s područja knjižničarstva s temama zanimljivim za širi krug knjižničnih djelatnika i stručnjaka. Časopis se sastoji iz dva dijela: stručni dio i obavijesni dio. Stručni dio časopisa nije lokalno/regionalno ograničen, poželjni su stručni članci s iskustvima, istraživanjima, programima i projektima iz drugih sredina, tj. s područja čitave Hrvatske. Na samom početku izlazenja časopisa obavijesni se dio sastojao od nekoliko stalnih rubrika: Iz povijesti slavonsko-baranjskog knjižničarstva, Predstavljamo slavonsko-baranjske knjižnice, Prilozi za bibliografiju Slavonije i Baranje, Ocjene i prikazi, Vijesti iz knjižnica, Kronologija događaja, Osobne vijesti. Časopis je počeo izlaziti 1997. godine. Godine 2005. Knjižničarstvo se prvi put pojavljuje u elektroničkom obliku.¹³ Na stranicama Društva dostupni su svi brojevi, zaključno s posljednjim 20 (2016), 2.¹⁴

Knjižničarska struka susreće se danas s nizom problema. Različiti statusi knjižničara u pojedinim tipovima knjižnica, nepriznavanje viših zvanja od strane osnivača, problemi knjižnica u sastavu u odnosu na matičnu instituciju... No, knjižničari ustraju u svojoj nakani očuvanja profesije, bez obzira o kojem se tipu knjižnice radi. Najbolji dokaz tome su bremenita ratna vremena kada smo pokazali neizmjereno zajedništvo i uspjeli zaštititi velik dio pisane kulturne baštine.¹⁵

Upravo, stoga, Društvo knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema, poput drugih regionalnih društava, ima iznimnu ulogu u očuvanju knjižničarske struke. Digitalno doba i novi mediji donose nove izazove i, unatoč najavama

¹² www.dksb.hr (preuzeto 10. 9. 2017).

¹³ Svjetlana Mokriš i Sanda Hasenay, „Knjižničarstvo: glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje od 1997. do elektroničke inačice”, *Knjižničarstvo* god.13/14, br.1–2 (2009/2010): 185. http://www.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2012/06/185-Mokris_Hasenay_2009-2010_1-2.pdf (preuzeto 10. 9. 2017).

¹⁴ <http://www.knjiznicarstvo.com.hr/arhiva/> (preuzeto 10. 9. 2017).

¹⁵ Dragutin Katalenac, „Ratna stradanja knjižnica Slavonije i Baranje” u *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj (Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009), 101.

nestanka konvencionalne knjižnične građe, držimo da knjižničar – informacijski stručnjak jest nužna spona između znanja, informacije i korisnika, a strukovna udruga prostor njegova strukovnog i društvenog promišljanja i vrednovanja. Cjelokupnoj zajednici na korist.

Literatura:

1. Erl, Vera. *Marija Malbaša: prilog kulturnoj povijesti Osijeka*. Osijek: Matica hrvatska, Ogranak: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2013.
2. Erl, Vera. „Studij knjižničarstva 1998–2005”. U *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj, 83–100. Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009.
3. Katalenac, Dragutin. „Ratna stradanja knjižnica Slavonije i Baranje”. U *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj, 101–110. Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009.
4. Mokriš, Svjetlana i Sanda Hasenay. „Knjižničarstvo: glasnik Društva knjižničara Slavonije i Baranje od 1997. do elektroničke inačice”. Knjižničarstvo god. 13/14, br. 1–2 (2009/2010), http://www.knjiznicarstvo.com.hr/wp-content/uploads/2012/06/185-Mokris_Hasenay_2009-2010_1-2.pdf (preuzeto 10. 9. 2017).
5. Radman, Ljuba. „Zapisi o prošlosti Društva knjižničara Slavonije i Baranje”. U *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj, 13–26. Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009.
6. Radman, Ljuba. „Društvo knjižničara Slavonije i Baranje (1975–2005)”. U *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj, 28–77. Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009.
7. Radman, Ljuba. „Napredovanja u struci”. U *Spomenica Društva knjižničara Slavonije i Baranje 1975–2005*, urednica Marina Vinaj, 133–138. Osijek: Društvo knjižničara Slavonije i Baranje, 2009.
8. Vinaj, Marina. „Marija Malbaša – knjižničarka i muzealka Muzeja Slavonije u Osijeku”. *Kolo* br. 2 (2005) <http://www.matica.hr/kolo/299/marija-malba-sa-knjiznicarka-i-muzealka-muzeja-slavonije-u-osijeku-20343/> (preuzeto 18. 8. 2017).

Marina Vinaj

Museum of Slavonia, Osijek

marina.vinaj@mso.hr

SLAVONIA, BARANJA AND SRIJEM LIBRARY ASSOCIATION

Abstract: The Slavonia, Baranja and Srijem Library Association is professional regional association that gathers librarians from all types of libraries in four counties: Osijek-Baranja, Vukovar-Srijem, Požega-Slavonia, and a part of Virovitica-Podravina. Since its foundation in 1975, the Association has been continuously working on the development of the profession and the gathering, encouragement and protection of its members. Professional activity was organized through professional and scientific conferences, lectures, round table discussions and workshops, as well as through regular gatherings at assemblies and co-operation with the Croatian Library Association. The Association also publishes a professional journal *Knjižničarstvo* (Librarianship), and in 2006 it established the Charter of Marija Malbaša awarded to the prominent members of the Association.

Keywords: Slavonia, Baranja and Srijem Library Association, association, *Knjižničarstvo*, Charter of “Marija Malbaša”

Примљено: 11. септембра 2017.
Прихваћено: 22. септембра 2017.

Amra Rešidbegović
amreresidbegov@gmail.com

Biserka Sabljaković
biserkabic@hotmail.com

Asocijacija informacijskih stručnjaka BAM

Прегледни чланак
UDK 02+069+930.25]:061.2(497.6)
"2006/2016"

DECENIJA POSLANSTVA ASOCIJACIJE INFORMACIJSKIH STRUČNJAKA – BIBLIOTEKARA, ARHIVISTA I MUZEologa U BOSNI I HERCEGOVINI

Sažetak: Rad donosi pregled djelovanja Asocijacije informacijskih stručnjaka – bibliotekara, arhivista i muzeologa tokom prve dekade postojanja. Predstavljani su razlozi osnivanja, misija, vizija, aktivnosti, uvid u organizaciju Asocijacije BAM, dokumenti, članstvo i rezultati tokom perioda koji je obilježen aktivnošću bibliotekara, osnivača Asocijacije BAM. Ustanovili su je i vodili bibliotekari od 2006. do 2016. godine, kada je povjerena na vođenje muzejskim djelatnicima.

Ključne riječi: asocijacija, informacijski stručnjaci, bibliotekari, arhivisti, muzeolozi.

Uvod

„Biblioteke, arhivi i muzeji (BAM) su temeljne informacijske institucije namijenjene svim ljudima. U 21. stoljeću, vremenu globalizacije, novih tehnologija i vremenu neograničene i nezasićene potrebe za znanjem, Biblioteke, arhivi i muzeji dobijaju na značaju, ali istovremeno i nove, složenije i veće obaveze koje pred njih stavljaju konzumenti, sve više e-informacija. Novo promišljanje o ispunjavanju veoma složenih, univerzalnih obaveza prema informacijskom e-okruženju, okupilo je informacijske stručnjake iz biblioteka, arhiva i muzeja sa jedinstvenom željom: da obnove infrastrukturu široke informacijske zajednice; da potaknu međusobnu komunikaciju unutar ova tri domena i van njih; da izgrade jedinstveni, otvoreni informacijski sistem u Bosni i Hercegovini. Tako je formirana Asocijacija informacijskih stručnjaka: bibliotekara, arhivi-

sta i muzeologa BAM, čija su vizija, misija i ciljevi namijenjeni vama, vašem prosperitetu i boljem životu, pa vas pozivamo da nam se na ovom dobrom putu pridružite.”

Iz ovog poziva na saradnju i poruke tadašnje predsjednice Asocijacije BAM vidljivo je da ni desetkovanje stručnih kadrova i zbirki tokom rata u BiH (1992–1995), niti gašenje bosanskohercegovačkih kulturnih institucija i profesionalnih udruženja tada i nakon rata nisu ugasili profesionalni žar kulturnih djelatnika za poticanjem svijesti o neminovnosti njihove obnove i razvoja komunikacije među informacijskim djelatnicima u najširem smislu. Novo, složeno, zahtjevno informacijsko doba zateklo nas je na ruševinama kuća, opreme i sistema na kojima su počivale naše djelatnosti, ali i snažno nas potaklo i ojačalo potrebu da nadalje ozbiljno štitimo ono što je ostalo, da se uključimo u moderne tokove profesionalnog života i okrenemo budućnosti.

Otvoreni dijalog među zastupnicima naizgled različitih domena – bibliotekara, arhivista i muzeologa odredio je temeljnu zajedničku misiju da stratišta ponovo pretvori u dobra mjesta za učenje, komunikaciju, razmjenu i promociju ideja i postignuća za sve ljude. Tako su i svi naši dokumenti, (*Statut, Etički kodeks, pravilnici i publikacije – zbornici radova, Bilten, Edicija povremenih prijevoda*) temeljeni na principima intelektualne slobode, otvorenosti, promoviranja cjeloživotnog učenja, zalaganja za reputaciju struke.

Uloga baštinika i čuvara veoma vrijednog i rijetko koloritnog kulturnog naslijeđa nalagala je da prioritet u sprovođenju složenog strateškog plana Asocijacije BAM bude zaštita svih formi bosanskohercegovačke baštine i vrijednosti same informacijske struke. Kao aktivni učesnici u projektima Evropske komisije ICT poznatim pod imenima Pulman i Calimera bili smo inspirirani smjernicama projekata koji su ukazivali na prednost primjene novih tehnologija, posebno digitalizacije i digitalnih usluga prilagođenih novim, usloženijim korisničkim potrebama. Ostvarenju ovih ciljeva išla je u prilog i struktura Asocijacije BAM koju su činili kulturni poslenici opskrbljeni dragocjenim stručnim iskustvom i novi profesionalni naraštaji obučeni informacijsko-tehnološkim vještinama. Put znanja, informacija, novih tehnologija, interneta, otvorenosti i komunikacije za bibliotekare, arhiviste i muzeologe je bio otvoren.

Prvu deceniju života Asocijacije BAM (2006–2016) obilježili su bibliotekari. To je iz više razloga bilo i prirodno i pored nesumnjivo značajnog doprinosa i podrške koje je u tom periodu konstantno davao i manji dio članstva – arhivisti i muzeolozi. Bibliotekari su činili najbrojniji dio članstva Asocijacije BAM; kao najveći gubitnici svoje infrastrukture bili su najmotiviraniji da se reorganiziraju i moderniziraju u skladu sa zahtjevima 21. stoljeća; a strukovno udruženje Društvo bibliotekara Bosne i Hercegovine se nakon skoro šest decenija ugasilo. Bibli-

oteke i bibliotekare BiH je vrijeme blagovremenog i prirodnog ulaska u e-doba zaobišlo i oni su se, u velikom skoku, odjednom našli u potpuno novom svijetu. O savlađivanju tog vremenskog jaza, prilagodbi, razvoju i postignućima najbolje svjedoče teme, pod teme i rezultati naših godišnjih međunarodnih konferencija održanih u prostorima biblioteka, arhiva, muzeja i instituta, među dokumentarnom građom i muzejskim eksponatima. Okvirna tema svake konferencije je bila Evropske smjernice za saradnju biblioteka, arhiva i muzeja sa brojnim aktualnim podtemama. U prijateljskoj atmosferi, ozračju umjetničkog programa, prigodnih izložbi i predstavljanja najljepših primjera kulturne baštine, izlagani su primjeri dobre prakse i svjetskih dostignuća, doneseni korisni zaključci i sugestije. Uspjehe svojih međunarodnih konferencija prve dekade rada Asocijacija BAM dijeli sa svim učesnicima iz prestižnih kulturnih institucija BiH, Hrvatske, Srbije, Crne Gore, Slovenije, Makedonije, Velike Britanije, Amerike, Njemačke, Holandije, Mađarske, Estonije, Rumunije, Francuske i Italije.

Osnivanje i rad Asocijacije BAM

Aktivnosti na formiranju Asocijacije informacijskih stručnjaka – bibliotekara, arhivista i muzeologa (BAM) počele su krajem 2005. godine i vezane su za promjene koje su nastale u zbližavanju baštinskih institucija. Sa razvojem savremenih informacijsko-komunikacijskih tehnologija i mogućnostima koje one pružaju sličnosti među tim institucijama postaju još očiglednije, a potreba za njihovim zajedničkim djelovanjem postaje uslov za zadovoljavanje različitih potreba korisnika. S obzirom na to da je Društvo bibliotekara BiH postepeno prestalo sa radom, konstantno se osjećala potreba za strukovnim djelovanjem. DBBiH je od svog osnivanja 1949. godine sve do donošenja novog *Zakona o udruženjima građana BiH* u 2001. godini radilo u kontinuitetu, pa čak i tokom rata 1992–1995. godine. Zbog nemogućnosti preregistracije DBBiH po novom Zakonu (2001), a i nedovoljne angažovanosti tadašnjeg rukovodstva i članstva, Društvo bibliotekara je postepeno prestalo sa radom, tačnije 2003. godine.

Na inicijativu dvadesetak najaktivnijih članova, prvenstveno Sekcije za fakultetske i specijalne biblioteke DBBiH koja je i u tom periodu bila aktivna (radni sastanci 2003. i 2005. godine) dogovoreno je da se krene sa osnivanjem profesionalnog udruženja. U decembru 2005. godine u biblioteci Opće bolnice „Abdulah Nakaš” u Sarajevu, održan je Okrugli sto na temu Nabavna politika u bibliotekama, u organizaciji Sekcije za fakultetske i specijalne biblioteke nekadašnjeg DBBiH i tom prilikom nastala je ideja o formiranju strukovnog udruženja bibliotekara, arhivista i muzealaca. Po formiranju Asocijacije BAM

Sekcija za fakultetske i specijalne biblioteke DBBiH nastavila je raditi kao Sekcija Asocijacije BAM. Može se reći da je do danas ostala najaktivnija Sekcija BAM-a.

Osnivačka skupština Asocijacije BAM je održana u Sarajevu u biblioteci Opće bolnice „Abdulah Nakaš” u februaru 2006. godine, a upisana je u Registar udruženja Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine u maju 2006. godine. Potpisnici osnivačkog akta su bibliotekari: Ferida Bogučanin, Nataša Filatov, Munevera Hasanbegović, Saša Madacki, Nataša Milićević, Senija Mujić, Nihada Muratović, Ljubica Rebić, Fikreta Resić, Amra Rešidbegović, Biserka Sabljaković i Vaska Sotirov Đukić.

Asocijacija BAM je registrirana da djeluje na teritoriji BiH u skladu sa *Rješenjem Ministarstva pravde Bosne i Hercegovine*. Glavni cilj djelovanja Asocijacije je rad na uspostavljanju bliže saradnje između biblioteka, arhiva i muzeja u Bosni i Hercegovini, širenje naučne i stručne misli, podsticanje međunarodne saradnje, kako bi se provela zaštita, dostupnost, istraživanje, promocija i širenje informacija o kulturnoj i naučnoj baštini uz primjenu novih tehnologija i međunarodnih standarda.

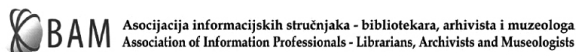

*Osnivačka skupština, biblioteka Opće bolnice „Abdulah Nakaš”,
februar 2006. godine*

Misija Asocijacije BAM je da ukaže na primjere dobre prakse u svijetu i u Bosni i Hercegovini, da izdvoji i kritički predstavi najuspješnije inicijative,

metodologije, te projekte koji su doveli do značajnih rezultata digitalizacije kulturne i naučne baštine.

Vizija Asocijacije BAM je stvaranje kvalitetnog digitalnog sadržaja u Bosni i Hercegovini, poboljšanje kvalitete usluga baštinskih institucija, kao i unapređenje razmjene iskustava i znanja unutar informacijskih znanosti, te informacijske djelatnosti.

Asocijacija informacijskih stručnjaka - bibliotekara, arhivista i muzeologa
Association of Information Professionals - Librarians, Archivists and Museologists

Etički kodeks

Bibliotekari, arhivisti, muzeolozi i informacijski stručnjaci, koji su članovi Asocijacije BAM, moraju djelovati u skladu sa etičkim principima utvrđenim ovim kodeksom ponašanja kako bi postao dio njihovog profesionalnog identiteta. Oni ne mogu biti profesionalno angažirani u organizacijama čije su aktivnosti i ciljevi u suprotnosti sa ovim etičkim principima. Asocijacija BAM i njeni članovi su odlučni da djeluju prema Etičkom kodeksu i da se javno izjasne za ove etičke principe unutar svoje struke i institucije u kojoj rade.

Svrha Etičkog kodeksa je da osigura okvir djelovanja koji će pomoći članovima Asocijacije BAM, da lakše upravljaju zadacima, odgovornostima i izazovima kojima su izloženi u svom radu, a odnose se na profesionalno ponašanje.

Kao članovi Asocijacije BAM, izjašnjavamo se da ćemo djelovati u skladu sa Etičkim kodeksom:

- Mi podržavamo principe intelektualne slobode i protivimo se svim oblicima cenzure. Mi ohrabrujemo neovisno oblikovanje mišljenja i slobodan protok informacija kao i postojanje informacijskih usluga sa mogućnostima slobodnog pristupa svim vrstama informacija.
- Mi prepoznajemo i poštujemo prava intelektualnog vlasništva i copyrighta, integritet informacijskih proizvoda i intelektualni napor onih koji su ih kreirali.
- Mi štitimo prava na privatnost i tajnost svakog pojedinačnog korisnika koji traži informacije, prima ih, pretražuje, posuđuje, nabavlja ili prenosi.
- Mi nudimo visoko kvalitetne usluge svim našim korisnicima, bez obzira na njihovo nacionalno porijeklo, rasu, dob, društveni status, vjeru, spol ili seksualnu orijentaciju.
- Mi snosimo punu materijalnu i moralnu odgovornost za svoje djelovanje, te pružamo samo provjerene i tačne informacije korisnicima.
- Mi brinemo za dobru reputaciju informacijske struke.
- Mi brinemo za konzervaciju i zaštitu naše kulturne i naučne baštine u svim oblicima za buduće generacije.
- Mi podržavamo nauku i istraživački rad promovišući i ostvarujući otvoren pristup naučnim informacijama.
- Mi se obavežujemo na održavanje i poboljšanje ličnog stručnog znanja, vještina i sposobnosti, te principa doživotnog učenja.
- Mi se zalažemo za partnerske odnose na svim nivoima.
- Mi poštujemo vještine i sposobnosti drugih, bez obzira da li su informacijski stručnjaci ili korisnici, zaposlenici ili kolege.
- Mi zastupamo profesionalnu neovisnost, poštovanje, iskrenost, otvorenost za saradnju i kritičku lojalnost koja određuje naše uzajamno djelovanje, kao i djelovanje prema nadređenim autoritetima.

Poštivanje ovog kodeksa je moralna obaveza i profesionalna dužnost svih članova Asocijacije BAM. Disciplinski postupak će biti poduzet za one članove koji se budu profesionalno nedolično ponašali ili djelovali u suprotnosti sa gore iznesenim etičkim principima.

*Etički kodeks bibliotekara, arhivista i muzeologa
usvojen je na 1. skupštini Asocijacije BAM
Sarajevo, 15. juni 2007.godina*

o/o Ekonomski fakultet, Trg oslobođenja - Alija Izetbegović 1
71000 Sarajevo, Bosna i Hercegovina
Tel.: +387 (0)33 275 313 Tel./Fax: +387 (0)33 275 969 E-mail: bam@bam.ba Website: <http://www.bam.ba>
Transakcijski račun: (KM) 3330200280592158 Devizni račun: 3330604818484354 UniCredit Bank

Etički kodeks Asocijacije BAM

Prva predsjednica Asocijacije BAM je Amra Rešidbegović (NUBBiH), generalni sekretar Biserka Sabljaković (Ekonomski fakultet UNSA), a članovi Upravnog odbora (2006–2010) bili su: Amra Rešidbegović, Senija Mujić (Filozof-

ski fakultet UNSA), Munevera Hasanbegović (PMFUNSA), Vaska Sotirov-Đukić (Biblioteka Sarajeva) i Nataša Filatov (Opća bolnica „Abdulah Nakaš“).

Prvi počasni član Asocijacije BAM je prof. dr Kemal Bakaršić (Filozofski fakultet UNSA) – Odlukom Upravnog odbora od 18. 5. 2006. godine.

Etički kodeks Asocijacije BAM usvojen je na Godišnjoj skupštini 2007. godine koja je održana na Ekonomskom fakultetu u Sarajevu.

Na izornoj skupštini Asocijacije BAM koja je održana na Filozofskom fakultetu u Sarajevu 2010. godine ponovo je za predsjednicu izabrana Amra Rešidbegović, a za generalnog sekretara Biserka Sabljaković.

Za članove Upravnog odbora (2010–2016) tada su izabrani: Amina Rizvanbegović-Džuvic (Bošnjački institut Fondacija Adila Zulfikarpašića), Lejla Kodrić Zaimović (Filozofski fakultet UNSA), Dražen Kotrošan (Zemaljski muzej BiH), Nihada Muratović (Četvrta gimnazija, Sarajevo) i Amra Rešidbegović.

Učesnici Izborne skupštine na Šumarskom fakultetu u Sarajevu, februar 2016 godine

Na Godišnjoj izornoj skupštini Asocijacije BAM koja je održana na Šumarskom fakultetu u Sarajevu u februaru 2016. godine u novo rukovodstvo (2016–2020) izabrani su: Predsjednica Asocijacije BAM Azra Bečević-Šarenkapa (Zemaljski muzej BiH), Generalni sekretar Narcisa Rastoder (Ekonomski fakultet UNSA), a u Upravni odbor: Azra Bečević-Šarenkapa, Amina Rizvanbegović-Džuvic, Izet Šabotić (Filozofski fakultet Univerziteta u Tuzli), Asim Krhan (Muzej Hercegovine, Mostar) i Nihada Muratović.

Poslovna tajnica Asocijacije BAM od 2008. do 2016. godine bila je Nadina Grebović-Lendo (Filozofski fakultet UNSA).

Organi rada/upravljanja Asocijacije BAM su: Skupština, Predsjednik, Upravni odbor, Generalni sekretar, Etički odbor i Sekcije.

Izdavačka djelatnost Asocijacije BAM

U okviru izdavačke djelatnosti objavljene su sljedeće publikacije u elektronskoj i printanoj formi:

- Bilten *BAM info* (tri broja)
- Zbornik radova sa BAM konferencija (9 zbornika)
- Edicija povremenih prijevoda (tri publikacije)
- Prijevod međunarodnog standarda BAS ISO 690
- Bibliografija radova Zbornika radova BAM konferencija (2006–2014) u COBISS-u

Svi zbornici BAM konferencija su indeksirani u bazama podataka CEEOL i EBSCO.

BAM aktivnosti u proteklom desetogodišnjem radu

U proteklom periodu BAM je djelovao pridržavajući se plana rada i strategije razvoja u skladu sa mogućnostima. U redovnoj komunikaciji (e-mail, telefon i dr.) i na radnim sastancima pripremani su prijedlozi i primjedbe na nacрте relevantnih dokumenata, standarda i strategija.

- Upućen je zahtjev relevantnim institucijama i resornim ministarstvima da finansiraju pretplatu na akademske baze podataka (2014).
- Više puta u kontinuitetu podnošen je Amandman na nacrt *Statuta Univerziteta u Sarajevu*. Amandman je prihvaćen i po odredbama Statuta UNSA (usvojen 2013. godine) u čl. 90 prvi put se formira Odbor za bibliotečko informacijski sistem kao stručno i savjetodavno tijelo UNSA.
- Dostavljene su *Primjedbe na Strategiju informatizacije osnovnog i srednjeg obrazovanja u Kantonu Sarajevo 2012–2015* (2011).
- Dostavljene su *Primjedbe na Strategiju razvoja nauke FBiH za period 2011–2021* (2011).
- *Primjedbe na Minimalne standarde i normative u visokom obrazovanju u BiH* (2011 i 2014).

- Dostavljene su *Primjedbe na Standarde i normative za obavljanje djelatnosti visokog obrazovanja na području Kantona Sarajevo* (2005. i 2011).
- Dostavljene su *Primjedbe na Strategiju razvoja visokog obrazovanja na području Kantona Sarajevo za period 2010–2015* (2009).
- Dostavljene su *Primjedbe na Strategiju razvoja nauke u BiH od 2010–2015* (2009).
- Dostavljene su *Primjedbe na Pravilnik o plaćama, dodacima na plaću i naknadama Univerziteta u Sarajevu* (2006).
- Odlazak na IFLA-u (Milano 2009) u saradnji sa Hrvatskim knjižničarskim društvom.
- Prijevod *IFLA izjave o obaveznom primjerku i Izjave o djelima nepoznatog autora* (2012).
- Prisustvovanje radionicama IFLA/ALP/CLA projekta Regionalna suradnja: izazov i mogućnosti u Zagrebu (juli 2012) i Osijeku (septembar 2012) u organizaciju HKD. Zemlje učesnice su bile: Crna Gora, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Slovenija i Srbija. Voditeljica radionice bila je predstavница IFLA-e, Winnie Vitzansky.
- Prijevod *IFLA smjernica: Darovi za zbirke: Smjernice za biblioteke* (2014).
- Prijevod RUSA-ine smjernice za izradu bibliografije (2015).
- Prijevod standarda BAS ISO 690.
- Asocijacija BAM je član IFLA-e od 2009. godine i EBLIDA-e od 2011. godine.
- U proteklom periodu četiri članice/a BAM-a su aktivno učestvovala/a u radu Tehničkog komiteta za bibliotekarstvo BiH – BAS/TC 44 pri Institutu za standardizaciju BiH.

Organizacija Konferencija BAM

U proteklom periodu Asocijacija BAM je održala devet međunarodnih konferencija BAM s okvirnom temom Evropske smjernice za saradnju biblioteka, arhiva i muzeja, a radovi sa konferencija objavljuvani su u zbornicima radova BAM u printanoj i elektronskoj formi, a nalaze se i u otvorenom pristupu na stranici BAM www.bam.ba.

Asocijacija BAM kao organizator BAM konferencija je za svaku godinu potpisivala Sporazum o saradnji sa suorganizatorima.

Kao suorganizatori BAM konferencija pojavljuju se relevantne kulturne i naučne institucije BiH: ICOM BiH, Arhivističko udruženje BiH, Bošnjački institut – Fondacija Adila Zulfikarpašića, NUBBiH, Katedra za bibliotekarstvo

Filozofskog fakulteta UNSA, Bibliotečko informacijski centar Ekonomskog fakulteta UNSA, Gazi Husrev-begova biblioteka, Muzej Hercegovine, Narodna biblioteka Mostar, Muzej Sarajeva, Fondacija „Kemal Bakaršić”, Biblioteka Sarajeva, Zemaljski muzej BiH, Muzej grada Zenice, NUB „Derviš Sušić” Tuzla, Arhiv Tuzlanskog kantona, Zavičajni muzej Travnik, Muzej istočne Bosne Tuzla, i Opća biblioteka Zenica.

Prvi dan BAM konferencije se uvijek održava u Sarajevu, a drugi radni dan u nekom od gradova Bosne i Hercegovine.

Partneri BAM konferencija su bili: BH Telecom, Goethe institut i Ambasada SAD.

Pozvani predavači na konferencijama BAM su bili: Robert Davies, Mirna Wiler, Julia Brungs, Madel Crasta Porcella, Breda Karun, Tamara Butigan Vučaj, Zdenka Sviben, Marina Mihalić, Jadranka Lasić-Lazić, Hrvoje Stančić, Aleksandra Horvat, Biljana Kosanović, Vesna Injac Malbaša, Markus Trapp, Lambert Heller, Françoise Pellé, Zdenka Petermanec, Marijana Mišetić, Tatjana Aparac-Jelušić, Peter Hernon, Samir Lemeš, Daniela Nikolova, Martina Dragija-Ivanović i dr.

BAM međunarodne konferencije Evropske smjernice za saradnju biblioteka, arhiva i muzeja održavale su se godišnje sa centralnim temama:

- Saradnja lokalnih kulturnih institucija (BAM 2007)
- Promocija usluga za korisnike (BAM 2008)
- Partnerstvo u digitalnom dobu (BAM 2009)
- Informacijske ustanove za 21. stoljeće (BAM 2010)
- Pravne norme, standardi i preporuke (BAM 2011)
- Upravljanje znanjem (BAM 2012)
- Proaktivne obrazovne institucije – mjesto cjeloživotnog učenja u digitalnom dobu (BAM 2013)
- Kvalitet usluga i standardi (BAM 2014)
- Programi zaštite, promocije i približavanja kulturne baštine široj javnosti (BAM 2016)

Učesnici 1. konferencije BAM 2007 u Bošnjačkom institutu

Učesnici 3. konferencije BAM 2009 u Bošnjačkom institutu

Press konferencija BAM 2010 u NUB BiH (dr Ismet Ovčina, mr Amra Rešidbegović i Biserka Sabljaković)

Učesnici 7. konferencije BAM 2013 u NUB BiH (mr Amra Rešidbegović, Biserka Sabljaković, Narcisa Rastoder, MA, dr Tatjana Aparac-Jelušić i dr Srećko Jelušić)

Slika br. 12: Učesnici 9. konferencije BAM 2016 u Mostaru

Zaključci i preporuke sa BAM konferencija se objavljuju u Zbornicima radova i postavljaju na web-stranicu BAM-a, a obavezno se dostavljaju u pisanoj formi resornim ministarstvima, relevantnim institucijama i medijima.

Prosječan broj učesnika Međunarodnih konferencija BAM je bio od 130 do 200. Svi registrirani učesnici su dobivali certifikat o učešću. Broj prijavljenih izlagača je bio oko 30, dva do četiri pozvana predavača, 5–10 posterskih prezentacija i dvije radionice. Sve dostavljene ppt prezentacije izlagača i posterske prezentacije se nalaze u otvorenom pristupu uz programe BAM konferencija na web-stranici BAM-a. Za evaluaciju konferencije ispunjavana je anonimna anketa. Prosječna ocjena svih konferencija je uvijek bila između 4 i 4,5.

Uz nedostatak redovnog finansiranja, kao i neizvjesnost isplate (uvijek u umanjenom i simboličnom iznosu) odobrenih projekata od strane resornih ministarstava i fondacija, svake godine je sve teže kvalitetno organizirati Međunarodne konferencije BAM.

Povodom 10 godina rada (2006–2016) Asocijacije BAM dodijeljene su zlatne plakete, srebrne plakete i plakete zaslužnim institucijama, ministarstvima, sponzorima i pojedincima. Zlatne plakete dobili su: Arhivističko udruženje BiH, Biblioteka Sarajeva, Bošnjački institut – Fondacija Adila Zulfikarpašića, ICOM BiH, NUBBiH, Ministarstvo kulture i sporta Kantona Sarajevo, BH Telecom, EBSCO Publishing i 12 članova-osnivača Asocijacije BAM.

Uvjereni smo da će i muzeolozi koji su sada preuzeli kormilo Asocijacije BAM raditi sa istim entuzijazmom kao što su to do sada radili bibliotekari i postizati iste i bolje rezultate.

Zaključak

Zapaženi rezultati postignuti tokom deset godina rada Asocijacije informacijskih stručnjaka – bibliotekara, arhivista i muzeologa – BAM pokazali su neophodnost i opravdanost postojanja profesionalne asocijacije, bez obzira na teškoće i prepreke na koje svakodnevno nailazi u radu. Rad u strukovnim udruženjima informacijskih stručnjaka predstavlja veliku čast i obavezu kako bi se zadovoljile profesionalne potrebe članova, kao i korisnika usluga baštinskih ustanova. Imajući u vidu izuzetno loše finansijske uslove u kojima rade baštinske institucije u BiH, bez redovnog finansiranja i riješenog pravnog statusa, Asocijacija BAM, koja takođe nema redovnu finansijsku ni tehničku podršku, zahvaljujući djelatnicima, profesionalcima i entuzijastima tih istih baštinskih institucija, organizirala je svake godine izuzetno posjećene međunarodne konferencije BAM-a. Članovi Asocijacije informacijskih stručnjaka BAM svoj profesionalni napredak i uspjeh smatraju kao obavezu, jer tako doprinose i uspjehu matične institucije u kojoj rade. Saradnja među članovima Asocijacije BAM, kao i saradnja i kontakti među udruženjima i bibliotekarima u državi, regiji i šire od neprocjenjivog su značaja za napredak u struci, prosperitet i bolji život.

Amra Rešidbegović

amreresidbegov@gmail.com

Biserka Sabljaković

biserkabic@hotmail.com

Association of Information Professionals LAM

A DECADE OF MISSION OF THE ASSOCIATION OF INFORMATION PROFESSIONALS – LIBRARIANS, ARCHIVISTS AND MUSEOLOGISTS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

Abstract: The paper presents an overview of the activities of the Association of Information Professionals – Librarians, Archivists and Museologists during its first decade. An insight into the organization of the Association LAM the reasons for its founding, its mission, vision, activities, its documents, membership and results achieved during that period are presented. All that was marked by the activity of the librarians, founders of the Association LAM. It was founded and led by librarians from 2006 to 2016, when museum professionals were entrusted with the task of guiding it.

Keywords: association, information professionals, librarians, archivists, museologists

Примљено: 26. септембра 2017.

Прихваћено: 30. октобра 2017.

Marzena Przybysz
Polish Librarians' Association
biuro@sbp.pl

Прегледни рад
UDK 02:061.2(438)"1917/2017"

POLISH LIBRARIANS' ASSOCIATION

Abstract: The Polish Librarians' Association is one of the most experienced organizations in the cultural field. The Association's structure consists of 16 provincial units acting as regional boards. The Polish Librarians' Association has approximately 7,000 members and is one of the largest professional organizations in Poland. The Association established professional sections, committees and units to perform specific tasks related to the librarians' skills, to solve important problems or to discuss new ideas thus changing the librarianship. Its activities are supported by many libraries, local and government institutions as well as non-government organizations operating in areas connected to the development of libraries and reading. The Polish Librarians' Association is the largest and most important Polish publisher in the field of library and information science. In 2017, the Polish Librarians' Association celebrates its 100th anniversary.

Keywords: Poland, library, organization, structure, activity

History

The Polish Librarians' Association (PLA) is one of the most experienced organizations in the cultural field. It was established within the Commission of History and Knowledge of Libraries (Komisja Historii Książnic i Wiedzy Bibliotecznej) in Warsaw in 1915. In 1917, the Commission members formed the Polish Librarians Union (Związek Bibliotekarzy Polskich), the first organization unifying librarians in Poland. The year 1917 is considered as the beginning of the Association's activity.

After 1918, in the newly independent Poland after 120 years of occupation, the Union made a great effort to promote reading and create new libraries. It struggled to rebuild Polish culture from the devastation caused by the long

period of occupation and from civilization backwardness. It also nurtured the status of the library profession.

In 1927, the Polish Librarians Union, the Associations' predecessor, joined the International Federation of Library Associations and Institutions and became the founding member of IFLA. Many professionals representing Polish librarianship worked for IFLA's specialized agencies.

Following the outbreak of the World War II (1939-1945) during the Nazi occupation of Polish territories, the Union began to function as an underground organization protecting the library collections from damage and plunder.

After the War, in 1946, the organization was reborn under the name of Polish Librarians and Archivists Union (Związek Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich). In 1953, it adopted its present name, Polish Librarians' Association (Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich). Despite the name changes, it has always been and still remains devoted to the librarianship and incessantly serves the needs of readership and librarianship. These ideas have always been supported by the organization and, nowadays, they are accomplished on a national and international level. In 2017, the Polish Librarians' Association celebrates its 100th anniversary.

The PLA Structure and Activity

The PLA is an incorporated entity operating within the Republic of Poland under the relevant laws on associations. The Polish Librarians' Association supreme governing body is the National Congress of Delegates convened every four years. It adopts the statute and elects the PLA's president and members of the General Board, the Audit Board and the PLA Fellows General Arbitration Committee. The General Board appoints the Presidium from its members to manage the PLA's activities between the meetings of the General Board.

Following the Poland's administrative division, the Association's structure consists of 16 provincial units acting as regional boards. The basic organizational bodies, known as circles, function within the 55 sections subordinated to the regional boards. There are 277 circles of the Association, most commonly situated in significant libraries, usually public libraries. The Polish Librarians' Association has approximately 7,000 members and is one of the largest professional organizations in Poland.

Apart from regional structure, the PLA has professional sections, committees and units to perform specific tasks related to the librarians' skills, to solve important problems or to discuss new ideas thus changing the librarianship.

Their activities improve library profession and practical skills of librarians by initiating conferences, workshops, training courses, preparing reports and publications.

Within the PLA structure function the following professional units:

- Information Literacy Committee,
- New Technologies Committee,
- Committee on the Preservation and Conservation of Library Materials,
- Awards & Honors Committee,
- Classification Schemes Committee,
- Marketing & Management Committee,
- Music Libraries Section,
- Research Libraries Section,
- Section for Libraries of Non-State Universities,
- Section for School and Pedagogical Libraries,
- Public Libraries Section,
- Section for Readership Among Patients and People with Disabilities,
- Sound Libraries Section,
- Regional Bibliography Unit,
- PLA Publishing House Program Committee.

The PLA members: librarians, researchers, and educators enrich the organization with their different experiences, creating a broad platform for professional discussions. Every year the PLA organizes conferences, workshops, national and international seminars, publishes professional journals and monographs.

The PLA's activities are supported by many libraries, local and government institutions, as well as non-government organizations operating in areas related to the development of libraries and reading.

The PLA is a member of many international organizations:

- IFLA – International Federation of Library Associations and Institutions (from 1927),
- IAML – International Association of Music Libraries,
- LIBER – Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche,
- EBLIDA - European Bureau of Library, Information and Documentation Associations.

The PLA Strategy 2010-2021

For the first time the PLA members have prepared the document defining aims and goals of the organization for the next decade. The PLA' mission and vision have been formulated in a new way. The value of the Strategy lies in implementation of its projects leading to the empowerment of significance and potential of the Polish Librarians' Association. The Strategy was adopted by the National Congress of Delegates of the PLA in the resolution passed on May 31th, 2009.

(http://www.sbp.pl/repository/wersja_angielska/about_sbp/PLA_Strategy_2010-2021.pdf)

In 2009, the PLA members prepared a document defining the following strategic development goals:

- Gaining strong influence on the shape of the Polish library policy and practice;
- Becoming a strategic partner in building the information society;
- Integration of the professional community;
- Making various modern forms of education and vocational trainings more available to every librarian.

The PLA Publishing House

The Polish Librarians' Association is the largest and most important Polish publisher in the field of library and information science. The PLA has its own publishing department since 1954, producing now four research and professional periodicals and two organizational newsletters owned by the PLA. The PLA publishes about 20 books every year, most of them in five series. The broad circle of authors is recruited from the academic community, from research, public, school and other types of libraries, and from specialists cooperating with information centers and services. The PLA Publishing House works with many Polish LIS academic institutions, as well as with libraries and other institutions interested in librarianship, reading, information science, and other related matters.

Our publications address all library professionals and academic staff looking for new ideas, concepts, and information pertaining to library and information science, as well as historical issues of libraries, bibliography, and librarianship.

Most of books produced by the PLA Publishing House appear in the following series:

- Nauka-Dydaktyka-Praktyka (Science-Education-Practice)
- Propozycje i Materiały (Proposals and Materials)
- Biblioteki – Dzieci – Młodzież (Libraries – Children – The Youth)
- Literatura dla Dzieci i Młodzieży (Literature for Children and the Youth. Studies)
- Bibliotekarze we Wspomnieniach Współczesnych (Polish Librarians in Memory)
- FO-KA (Formats and Catalogues)
- Biblioteczka Poradnika Bibliotekarza ('Librarian's Guidebook' Handbooks Collection)

The Polish Librarians' Association publishes the following periodicals:

Przegląd Biblioteczny (The Library Review) – The oldest Polish scholarly journal covering library and book studies, bibliography and information science, with abstracts in English and contents indexed in Library and Information Science Abstracts. Published quarterly since 1927, the periodical from the very beginning has cooperated with the most outstanding scholars and practitioners of Polish librarianship.

- ZIN. Issues in Information Science. Information Studies – Published since 1962, the periodical covers the wide range of topics in information science.
- *Bibliotekarz* (Librarian) – Published since 1929, *Bibliotekarz* is prepared by the Polish Librarians' Association and Warsaw Public Library.
- *Poradnik Bibliotekarza* (Librarian's Guide) – Published since 1949, it is a popular journal for public, school and pedagogic library staff.
- *Newsletter SBP* (PLA Newsletter) – Published by the General Board Office Express ZG SBP, it includes short messages and reports documenting the PLA activities.
- *Biuletyn Informacyjny Zarządu Głównego SBP* (PLA General Board Bulletin) – Published since 1993.

Web portal

Since 2011, the PLA has been running the national web portal for librarians available at www.sbp.pl, which is a powerful tool for spreading information and communicating with the leaders of the Polish book and culture sector. It provides updates on the Association's recent activities as well as on libraries and other cultural institutions, interesting events, initiatives, conferences, workshops and programs aiming to foster the potential of libraries. Its daily news feed also features other relevant information such as job postings for librarians, changes in legal regulations and self-study materials. Through the website, users can purchase publications of the PLA and use an online library which gives access to digitized versions of the PLA periodicals and book series. Over a brief period, the PLA web portal has gained much credit among professionals in the library field and has become a highly inspiring place of information exchange and sharing, as confirmed by statistics. In one month, between 17,000 and 25,000 users visit the website. In its first year of operation (2011), ca. 188,000 sessions and 82,000 users were recorded. Over the recent period, the analogical data were as follows: 330,000 sessions and 166,000 users.

The PLA Librarians Profession Code of Ethics

In 2005 the Polish Librarians' Association has drawn and published the Librarians Profession Code of Ethics, an important document presenting a modern and positive image of library profession, largely promoted among Polish librarians.

PLA Research Prizes

The Polish Librarians' Association awards annually The Adam Łysakowski Research Prize for the best Polish books in librarianship, documentation and information disciplines published the previous year.

Every two years The PLA awards the best MA thesis in Library and Information Science, promoting young future librarians with the Maria Dembowska Prize for Young. The prizewinner is rewarded with the publication of the thesis by the PLA Publishing House.

May 8 – Librarian Day/The Libraries Week

The PLA undertakes numerous initiatives for promoting libraries and reading. The Association actively works to increase public awareness of the crucial value of libraries and librarians in cultural and social life, as well as in education of the society. It supports lifelong learning initiatives and other ones helping children and adults to develop reading and computer skills and effectively utilize internet information resources.

The Librarian Day, celebrated on May 8 as organizational holiday in many libraries in Poland, aims to promote books and libraries in the Polish society. It also provides an opportunity to reflect on professional achievements, as well as needs. It is on this day that the best libraries and librarians are honored and that the achievements of librarians and the role of the profession in cultural development is remembered and further promoted.

May 8 also inaugurates the annual Libraries Week, which turns public attention to readership problems and the role of libraries in social and cultural life. The Libraries Week stimulates public interest in cultural policy and helps promote different ways of work with readers. Each year, the libraries presenting the best and most original program of activities and performances during the Libraries Week are awarded special prizes by the Polish Librarians' Association.

During the UNESCO World Book and Copyright Day (April 23) the PLA, together with publisher and bookseller organizations, awards the prize titled Master of the Reading Promotion for libraries actively promoting learning, reading, books, and protection of intellectual property through copyright during all precedent year.

Марзена Пшибиш

Друштво библиотекара Пољске

ДРУШТВО БИБЛИОТЕКАРА ПОЉСКЕ

Сажетак: Друштво библиотекара Пољске спада међу организације са најдужим искуством у области културе. Структура Удружења састоји се од 16 провинцијских јединица које делују као регионални одбори. Друштво библиотекара Пољске има око 7.000 чланова и једна је од највећих струковних организација у Пољској. Друштво има стручне секције, комисије и одељења за обављање специфичних задатака везаних за вештине библиотекара, за решавање важних проблема или за расправљање о новим идејама које доносе промене у библиотекарству. Активности Друштва су подржане од стране многих библиотека, локалних и владиних институција, као и невладиних организације које послују у области везаним за развој библиотека и читања. Друштво библиотекара Пољске је највећи и најважнији пољски издавач публикација из области библиотекарства и информационих наука. Друштво библиотекара Пољске 2017. године слави 100 година постојања.

Кључне речи: Пољска, библиотека, организација, структура, активност

Примљено: 5. септембра 2017.

Исправке: 26. септембра 2017.

Прихваћено: 4. октобра 2017.

Хроника

Бојан М. Ђорђевић
Универзитет у Београду
Филолошки факултет

ДРЖАВНА ЦЕНТРАЛНА БИБЛИОТЕКА ЈУГОСЛАВИЈЕ: ЈЕДАН НЕУСПЕО ПОДУХВАТ

Сажетак: У раду се, на основу досад некористишћене архивске грађе, говори о стварању и краткотрајном раду Државне централне библиотеке ДФЈ (ФНРЈ) у Београду. Указује се на разлоге за њено формирање, отпоре, као и проблеме у њеном раду, те о околностима због којих је ова библиотека после само неколико година престала да постоји.

Кључне речи: Државна централна библиотека, закон, централизација, обавезни примерак, културна историја

Идеје о стварању средишњих, „надпокрајинских” културних институција појавиле су се већ са оснивањем заједничке државе, Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца. Те идеје биле су руковођене агендом о „једном народу са три имена” или „три племена једног народа”. Но, ниједна од тих идеја није се ни приближила остварењу у том кратком четвртвековном животу заједничке државе између два светска рата. Иако је, рецимо, било замисли о стварању Државног театра, стало се на становиште да је сврсисходније формирати тзв. покрајинска позоришта. Тако су, поред већ постојећих позоришта у Београду, Загребу, Новом Саду и Љубљани, sukcesивно оснивана позоришта у Скопљу, Сарајеву и Сплиту, те обновљен рад театра на Цетињу. Најдаље се отишло када је била реч о јединственом државном архиву (поред већ постојећих у Београду и Загребу, те оног тек формираног у Дубровнику). Озбиљна расправа о томе поведена је још 1922. године, а оснивање централног југословенског архива било је предвиђено и нацртом *Закона о архивима* из 1935. године. Ипак, тај закон никада није ушао у скупштинску процедуру, па је и ова идеја остала нереализована.

Најмање се, изгледа, у овом правцу размишљало када је реч о јединственој библиотеци. Сем једног штурога предлога из 1933. године, „да се размисли о стварању једне јединствене југословенске библиотеке, која би служила културној интегралности југословенског народа”¹, даљих корака у том правцу није било. Централна југословенска библиотека није била поменута ни у нацрту *Закона о библиотекама* у Краљевини Југославији, који је сачинило Друштво југословенских библиотекара 1937. године.²

2.

При крају Другог светског рата, заправо недуго по ослобођењу Србије од окупатора, док су се у другим деловима Југославије још водиле борбе, тек формирано Министарство просвете обновљене југословенске државе отпочело је интензиван рад на реформи библиотечке струке и самих библиотека као установа културе. Када је рад на формулисању законских аката отпочео, не може се тачно утврдити, али је он окончан већ у пролеће 1945. године. Наиме, 3. маја те године др Богдан Стојсављевић, тадашњи вршилац дужности начелника Одељења за културу Министарства просвете, пише Председништву Министарског савета (Владе) да су завршени нацрти двају закона који се тичу библиотека и библиотечке делатности, уз следеће образложење:

Министарство просвете је имало намеру да на тај начин осигура снабдевање и обнову оних наших библиотека које су тешко настрадале у овом рату,³ а тако исто и снабдевање *Централне библиотеке која ће се ускоро основати* /подвукао Б. Ђ./ и која ће имати задатак да скупи у себи све књиге и друге публикације које се објављују у нашој земљи.⁴

Ово је, дакле, најранији документ у коме се помиње формирање средишње југословенске библиотеке. Види се, такође, да је одлука о томе већ

¹ Архив Југославије /даље: АЈ/ 66-339-579.

² О раду овог удружења видети: Љубинка Башовић, „Друштво југословенских библиотекара 1931–1941”, *Библиошкар* год. 33, бр. 1–6 (1981): 59–71.

³ „Одмах по ослобођењу почело је масовно оснивање и организовање библиотека по установама, по градовима, по селима. Обновљају се и реорганизују старе библиотеке, и њихов књижни фонд се нагло увећава.” Александар Поповић, „Прилог грађи за историју библиотека у Србији XIX и XX века (2)”, *Библиошкар* год. 5, бр. 3–4 (1953): 142.

⁴ АЈ 313-7-15 (3. мај 1945).

била донета, јер се са сигурношћу тврди да ће се та библиотека „ускоро основати”.

Крајем маја 1945. године Министарство просвете доставило је Законодавном савету Министарског савета нацрт двају закона.⁵ Први од њих био је *Закон о Државној централној библиотеци Демократске Федеративне Југославије*. Нацрт закона је био врло концизан, а суштина деловања ове установе садржала се у уводном образложењу:

Оснивање Државне централне библиотеке ДФЈ налажу потребе наше данашњице. Она ће снабдевањем књигама и другим штампаним стварима које се објављују на територији Југославије, спремањем стручног особља, стручним саветима и упутствима корисно послужити унапређењу библиотеке и библиотекарства, нарочито у оним федералним јединицама које у овој културној области не стоје на завидној висини. С друге стране, она ће пружити могућност културним радницима, нашим и страним, да се у њој свестрано упознају са животом и културом наших народа. Најзад, она ће не само књигама него и другим научним средствима, као што су разни каталози, збирке, библиографска издања и томе слично, допринети уздизању наше науке и уметности уопште.

Сумирајући садржај овог закона, може се уочити да су главни послови Државне централне библиотеке били усмерени у три правца: унапређење библиотечке струке у земљи; дистрибуција публикација подручним библиотекама у Југославији; размена публикација са иностранством. Но, овим законом Државној централној библиотеци намењен је био још један важан задатак:

Државна централна библиотека ДФЈ има за дужност да скупља библиографске податке о домаћим писцима и преводиоцима и да сређује и издаје библиографију за целу државу.

Јасно је да све ове послове Државна централна библиотека није могла да врши без увида у целокупну издавачку продукцију у Југославији. Стога је сачињен и нацрт *Закона о обавезном достављању штампаних ствари на подручју Југославије Државној централној библиотеци ДФЈ*. Специфичност овога закона била је у томе што није регулисао само обавезно снабдевање Државне централне библиотеке, већ и централних библиотека федералних

⁵ АЈ 313-7-15 (28. мај 1945).

јединица. Наведене су, тако, југословенске библиотеке којима се такође морао слати обавезни примерак. У Србији је то била Народна библиотека Србије, да би то право 1947. године стекла и Универзитетска библиотека.⁶ Упркос настојању Васе Стајића да и Библиотека Матице српске стекне право на обавезни примерак,⁷ то се није десило. Председник Комитета за културу и уметност Владислав Рибникар образложио је то чињеницом да Библиотека Матице српске није матична библиотека.⁸

Дужност сакупљања штампаних ствари поверена је месним и околним народним одборима.⁹ Државној централној библиотеци, такође, наметнута је обавеза израде Централног каталога публикација. Тако је обновљена идеја коју је још пре Другог светског рата изнео тадашњи књижничар Националне и свеучилишне књижнице у Загребу Јосип Бадалић.¹⁰

Државна централна библиотека ДФЈ – како јој је био званичан назив (са променом имена државе, и ова библиотека прилагодила је назив и постала Државна централна библиотека ФНРЈ) – отпочела је званично са радом 1. новембра 1945. године, а седиште јој је било у Београду.¹¹ Ипак, њено оснивање није прошло без проблема. Највише примедби стигло је из Народне библиотеке Србије и Националне и свеучилишне књижнице у Загребу. Њих је уобличио тадашњи управник Националне и свеучилишне књижнице Матко Рајић.¹² Он је, најпре, изнео заједничке ставове матичних библиотека Србије и Хрватске. Први од њих био је да задатке намењене Државној централној библиотеци већ испуњавају републичке библиотеке, и то „како у складу с потребама федералних јединица, тако и у складу са својим традицијама”. Стога се републичке библиотеке не би могле одрећи дотад стечених права и дужности. Посебно оштро је одбачена идеја да убудуће само Државна централна библиотека скупља публикације штампане до 1941. године! Посебно је то било осетљиво питање за Народну библиотеку Србије која – да је ово усвојено (на срећу, та одредба није ушла у закон) – не би могла да обнови књижни фонд уништен у шестоаприлском бомбардовању. Представници обе библиотеке указали су да би „држава

⁶ Видети захвалност управнице Универзитетске библиотеке Милице Продановић Комитету за културу и уметност при Влади ФНРЈ. АЈ 314-13-51 (14. јул 1947).

⁷ Стајићево писмо Комитету за културу и уметност видети у: АЈ 314-13-51 (10. јул 1946).

⁸ АЈ 314-13-51 (5. септембар 1946).

⁹ АЈ 314-13-51 (16. мај 1946).

¹⁰ Башовић, „Друштво југословенских библиотекара 1931–1941”, 64–65.

¹¹ АЈ 313-7-15 (1. новембар 1945).

¹² АЈ 313-7-15 (10. јул 1945).

пре свега морала да материјално, књигама и кадровски обнови Народну библиотеку у Београду која је тешко пострадала у овом рату, а не да одвлачи кадрове и троши средства за Централну библиотеку ДФЈ.” Једини послови који би могли бити рађени на савезном нивоу били би „заступање наших библиотека према иностранству; подржавање веза са страним библиотекама и библиотекарима; размјена публикација са страним библиотекама; организовање савезних скупова библиотекара и унапређивање библиотекарства као струке.” Но, став је да би за ове послове било довољно „једно стручно тијело”, а не југословенска библиотека.

Посебну примедбу изнели су представници Националне и свеучилишне књижнице у Загребу. Очигледно страхујући од превелике централизације, они су истакли да никако не прихватају идеју да Државна централна библиотека постане центар за школовање и стручно усавршавање југословенских библиотекара:

Не може се прихватити мисао да особље Свеучилишне књижнице у Загребу и других књижница у Федералној Хрватској иде обавезно на школовање у Београд. Као што Федерална Хрватска може школовати сав кадар потребан јој у свим областима, тако она може школовати и библиотекаре.

Такође, из Хрватске нису пристајали на то да само Државна централна библиотека сме поседовати забрањене књиге, часописе и новине: „Толико повјерења треба имати у централне федералне књижнице.”

Овај опсежан текст са примедбама Министарству просвете ДФЈ доставило је Министарство просвете Хрватске, уз оgradu да не деле у свему ставове из дописа. Међутим, сматрали су за потребно да нагласе „да би стварање савезне Централне библиотеке у Београду значило велико непотребно оптерећење. У Београду би биле двије библиотеке, једна за Југославију, а друга за Србију, по прилици истога опсега.”¹³

Све ово, међутим, није спречило оснивање Државне централне библиотеке. Но, како је ова библиотека на брзину основана, без праве припреме, тако је од почетка њен рад запао у тешкоће, а често и опструиран, пре свега од стране матичних библиотека Хрватске и Србије. Зато је врло брзо морало да реагује Министарство просвете ДФЈ, сматрајући да се у Хрватској, Словенији и Србији, „где се библиотекарство налази на достојној висини”, не схватају проблеми осталих република, и да је један од главних

¹³ АЈ 313-7-15 (14. јул 1945).

задатака Државне централне библиотеке „да помаже и унапређује библиотекарство у нашој земљи, а нарочито у оним федералним јединицама где је оно тек у повоју.”¹⁴

Други проблем представљало је прибирање обавезних примерака. Овај посао од почетка се обављао са потешкоћама, како се види из извештаја начелника Одељења за културу Министарства просвете, др Богдана Стојсављевића, који је наглашавао да „ни штампари ни окружни НОО / Народноослободилачки одбори; прим. Б. Ђ./ не одговарају у довољној мери овој обавези, мада су били два пута опомињани.”¹⁵ Из низа извештаја које су месни и окружни одбори слали републичким министарствима просвете, а ови их прослеђивали Комитету за културу и уметност при Влади ФНРЈ, види се да је цео тај поступак ишао врло тешко, да су се одбори правдали како имају „важнија посла везана за прикупљање хране и огревног материјала”, да је „сам поступак приликом примања и одашиљања ових штампаних ствари врло сложен”.¹⁶ Често се дешавало да број послатих публикација не одговара списку.¹⁷ Оно што је, такође, причињавало тешкоће била је сложена бирократска процедура. Месни и окружни народни одбори слали су публикације матичним републичким библиотекама. Ове су један примерак задржавале, а други слале савезном Министарству просвете, које их је затим достављало Државној централној библиотеци. Овај израз „достављати”, притом, није најтачнији, јер Државна централна библиотека није имала своју зграду! Она је формирана и буквално – физички – при Министарству просвете, и није испуњавала основну сврху – јавност у раду и доступност публикација корисницима.

Све ово утицало је да се о Државној централној библиотеци све мање води рачуна. Иако под директном ингеренцијом савезног Министарства просвете она је, заправо, била сасвим ограничена у опсегу свога деловања. Није, рецимо, имала могућност да покреће спор против издавача који нису достављали обавезни примерак. Такође, није прошло много од њенога оснивања, а матичне републичке библиотеке све су нередовније прослеђи-

¹⁴ АЈ 313-7-15 (18. јануар 1946).

¹⁵ АЈ 317-9-23 (11. јун 1945). Ово је део опширног извештаја о раду свих одељења Министарства просвете ДФЈ. Видети: Бранка Докнић, Милић Ф. Петровић и Иван Хофман, *Културна историја Југославије 1945–1952: зборник докумената*, књига 1 (Београд: Архив Југославије, 2009), 330–337.

¹⁶ Извештаје видети у: АЈ 314-13-51.

¹⁷ Спискове књига и часописа које су републичке библиотеке слале Државној централној библиотеци у Београду видети у: АЈ 314-13-51.

вале публикације Министарству просвете. Крајем 1947. године одузет јој је и један од главних послова због којих је и основана – израда југословенске библиографије. Упутством Министарства просвете тај задатак је поверен „матичним федералним библиотекама док се не оснује посебна институција за овај важан посао.”¹⁸ Републичке библиотеке су, такође, одбиле да из својих фондова Државној централној библиотеци уступе „архивски (некњижни) материјал”, тј. брошуре, летке и плакате.¹⁹

3.

У таквим условима рада, Државна централна библиотека постала је само терет. Уз то, сукоб са Стаљином и разлаз са Совјетским Савезом имали су за последицу и постепену децентрализацију у свим областима, па и у култури.²⁰ Многи савезни институти редом су се гасили, а тек успостављене савезне институције губиле велики део својих надлежности, попут рецимо Савета академија ФНРЈ. У таквим околностима, није било много наде ни за Државну централну библиотеку.

Будући да се та библиотека налазила, како је показано, у Министарству просвете, питање опстанка библиотеке наметнуло се након што је Министарство просвете укинута и формиран Савет за науку и културу Владе Федеративне Народне Републике Југославије. Једина преостала запослена у Државној централној библиотеци, њена управница, Јелена Величковић, послала је допис Савету за науку и културу²¹ и нагласила да је библиотека, практично, укинута: „Питање даљег постојања наше Библиотеке није решено, али особље које је у њој радило или је отпуштено или стављено у пензију.” Ни статус саме Јелене Величковић није правно решен, а није оформљена никаква комисија којој би предала дужност и сам библиотечки фонд. Допис Јелене Величковић од изузетног је значаја, јер указује на сву замашност подухвата који се у том тренутку показао као узалудан. Јелена Величковић је оцртала затечено стање у библиотеци, али и указала на све оно што је урађено – или је требало бити урађено – у периоду од 1945. до 1949. године, као и на планове за даљи рад:

¹⁸ АЈ 313-7-15 (3. новембар 1947). Већ следеће, 1948. године, основан је Југословенски библиографски институт.

¹⁹ АЈ 313-7-15 (22. фебруар 1948).

²⁰ Видети: Branka Doknić, *Kulturna politika Jugoslavije 1946–1963* (Београд: Službeni glasnik, 2013), 136–138.

²¹ АЈ 313-7-15 (15. септембар 1950).

I Затечено стање у Библиотеци: у самој библиотеци, али и у одељењима Министарства просвете било је око 20.000 свезака књига и часописа. Библиотека је имала 3 просторије, у једној се налазило сређено око 6.000 књига, непрописно инвентарисаних, са неком врстом каталога. У остале две просторије књиге су се налазиле на поду и столовима, помешане са новинама и часописима. Око 200 пакета неотвореног обавезног примерка налазило се такође у Библиотеци.

II Првим планом рада који је обухватио период до краја 1949 године, предвиђено је да се све књиге из свих одељења сконцентришу у Библиотеку, да се отворе сви пакети обавезног примерка, да се одвоје новине од књига и часописа. Да се све књиге истресу и уложе у магацин за које је било потребно набавити полице и ормане. Набављен је целокупан библиотечки материјал као и материјал за корицење. Тај груби и чисто технички посао обавили су искључиво службеници Библиотеке до краја 1949 године.

III Планом рада за 1950 годину предвиђен је већ конкретнији и стручнији рад у Библиотеци. Првих шест месеци припремало се за израду каталога и инвентара, који је требало да раде стручне екипе библиотекара. Ове хонорарне екипе требало је да почну са радом јула месеца ове године. Израђена је картотека часописа, уазбучени су сви уникати и дуплици часописа, вршена је размена са појединим библиотекама ради комплетирања наших некомплета. Израђена је картотека обавезног примерка новина за 1948 и 1949 годину, новине су улагане у фасцикуле по азбучном реду наслова по републикама и стављане у ормане магацина. Све књиге у библиотеци уложене су по језику и формату, уџбеници су издвојени према школама и врсти и уазбучени. Комплетирано је и дато на повез 426 свезака часописа и 55 свезака новина. Уведено је у инвентар 2086 књига. Издато на читање 1369 књига. Читаоница библиотеке ради од 1. I 1950 године. У Библиотеци вођене су три материјалне књиге: инвентар књига, књига корицења и деловодни протокол Библиотеке одн. књига рачуна. Постоје досијеи претплате, планови и извештаји о раду у Библиотеци, спискови књига ван Библиотеке, спискови поклоњених књига, спискови примљених књига из књижаре СССР – Југославија. Библиотека води евиденцију издатих књига по писцима и именима читалаца.

Сав овај труд и све ове активности нису, међутим, били довољни да новоформирани Савет за науку и културу Владе ФНРЈ одлучи у корист опстанка Државне централне библиотеке. Иако је Јелена Величковић нагласила шта би, у случају да библиотека настави са радом, требало приори-

тетно учинити и које би активности биле нужне,²² одговора на овај допис није било. Јелена Величковић прешла је на рад у Библиотеку Српске академије наука и уметности. Савет за науку и културу, чак, није ни формално укинуо библиотеку. Она је стављена „у стање мировања”, и практично ће, после поновног формирања Министарства просвете, постати библиотека тог министарства. Идеја о јединственој југословенској библиотеци тако је после само пет година пропала. Као што је нагло и без правих припрема основана, тако је тихо и без икаквих расправа угашена. Њено постојање у периоду од 1945. до 1950. године, међутим, важна је културноисторијска чињеница на коју вреди скренути пажњу.

Литература:

1. Bašović, Ljubinka. „Društvo jugoslovenskih bibliotekara 1931–1941“. *Bibliotekar* god. 33, br. 1–6 (1981): 59–71. (na ćirilici)
2. Doknić, Branka. *Kulturna politika Jugoslavije 1946–1963*. Beograd: Službeni glasnik, 2013.
3. Doknić, Branka, Milić F. Petrović i Ivan Hofman. *Kulturna politika Jugoslavije 1945–1952: zbornik dokumenata*, knjiga 1. Beograd: Arhiv Jugoslavije 2009. (na ćirilici)
4. Popović, Aleksandar. „Prilog građi za istoriju biblioteka u Srbiji XIX i XX veka (2)“. *Bibliotekar* god. 5, br. 3–4 (1953): 142. (na ćirilici)

²² „Извршити одабирање књига према одлуци руководства и направити спискове за предају непотребних заинтересованима; завршити размену дупликата часописа и књига и на тај начин довршити комплетирање наших некомплета и попунити књижни фонд потребним књигама; узбучити књижни фонд и на тај начин олакшати рад хонорарним екипама и омогућити рад са читаоцима; вршити и даљу набавку књига према новим упутствима; извршити претплату на наше и стране часописе и новине; направити план набавке стране књиге из иностранства преко Југословенске књиге, према могућностима почети рад са хонорарном екипом, која би радила каталог и аналитичке листиће часописа.”

Архивски извори:

1. Архив Југославије /даље: АЈ/ 66-339-579.
2. АЈ 313-7-15 (3. мај 1945).
3. АЈ 313-7-15 (28. мај 1945).
4. АЈ 313-7-15 (1. новембар 1945).
5. АЈ 317-9-23 (11. јун 1945).
6. АЈ 313-7-15 (10. јул 1945).
7. АЈ 313-7-15 (14. јул 1945).
8. АЈ 313-7-15 (18. јануар 1946).
9. АЈ 314-13-51 (16. мај 1946).
10. АЈ 314-13-51 (10. јул 1946).
11. АЈ 314-13-51 (5. септембар 1946).
12. АЈ 314-13-51 (14. јул 1947).
13. АЈ 313-7-15 (3. новембар 1947).
14. АЈ 313-7-15 (22. фебруар 1948).
15. АЈ 313-7-15 (15. септембар 1950).

Bojan M. Đorđević
University of Belgrade
Faculty of Philology

CENTRAL STATE LIBRARY OF YUGOSLAVIA: AN UNSUCCESSFUL VENTURE

Abstract: This study discusses the foundation and a short-term existence of the Central State Library of Yugoslavia in Belgrade. The reasons for the establishment of this library, problems in operation and the circumstances that led the library to cease to exist after only five years are given.

Keywords: Central State Library of Yugoslavia, law, centralization, legal deposit, cultural history

Примљено: 23. августа 2017.
Прихваћено: 5. септембра 2017.

Александра С. Трговац
Универзитетска библиотека
„Светозар Марковић”, Београд
aleksandra@unilib.bg.ac.rs

АУТОМАТИЗАЦИЈА БИБЛИОТЕКА У СРБИЈИ – ИСТОРИЈСКИ ПРЕГЛЕД¹

Сажетак: У раду се најпре дефинише појам електронске библиотеке и њена улога у развоју библиотечког пословања. У историјској равни она заузима место између традиционалне и дигиталне библиотеке. Као предуслов за развој електронске библиотеке истиче се појава интегрисаних библиотечких система који омогућавају обједињавање библиотечког пословања. Посебан акценат у раду стављен је на развој електронске библиотеке у нашој средини. Указано је на аутоматизацију библиотека у Србији од осамдесетих година прошлог века до данас, као и на различите библиотечке системе на којима почива пословање домаћих библиотека са освртом на њихове предности и недостатке.

Кључне речи: електронска библиотека, аутоматизација библиотека, Србија, интегрисани библиотечки систем, COBISS, BISIS, NIBIS.

Електронска библиотека

Појава првог електронског записа са описом публикације, а касније и локалних и узајамних електронских каталога довела је до увођења електронске библиотеке у традиционалну библиотеку, а самим тим и промене начина рада, приступа информацијама и организације колекција. Како истичу Вранеш и Марковић електронска библиотека је „библиотека чије

¹ Овај рад је заснован на приређеном и делично измењеном тексту поглавља 2 докторске дисертације „Дескриптори метаподатака и дескриптори садржаја у проналажењу информација у дигиталним библиотекама”, обрађене на Филолошком факултету Универзитета у Београду 2016. године.

је пословање потпуно електронски опремљено².² Сагласно тој дефиницији, под електронском библиотеком, дакле, подразумевамо вођење библиотечког пословања електронски подржаним технологијама, при чему се посебно мисли на бележење и преношење информација електронским путем. Значајан помак у еволуцији традиционалне библиотеке начинили су и електронски извори као носиоци информација у библиотечној колекцији.

Међутим, чак и применом нових рачунарских технологија традиционална библиотека као организована и функционална целина често и даље своје пословање води на устаљен начин и уходаним процедурама које су донекле олакшане применом аутоматизованих процеса. Уместо лисних каталога и каталога акцесија, односно наруџбина сада имамо електронске каталоге и електронске листе; уместо класичне поште комуницира се електронском поштом; међубиблиотечка позајмица често се врши слањем чланака или поглавља у електронском облику путем електронске поште, директно на адресу корисника библиотеке. Потребно је било доста времена да се традиционални библиотечки послови потпуно аутоматизују и да електронски подржане технологије добију пуну примену и промене начин традиционалног библиотечког пословања.

У развијеним библиотечким срединама, какве су нпр. САД и Канада, почетак трансформације традиционалне библиотеке увођењем електронски подржаних процедура везује се за крај 60-их и почетак 70-их година 20. века. Огроман помак у том смислу десио се појављивањем стандарда за библиографски опис публикација у MARC³ формату⁴ који су развијени у Конгресној библиотеци⁵ у Вашингтону. Библиотечко пословање у домену каталогизације и класификације публикација, базирано на појави поменутог формата и стандарда, први је библиотечки поступак који је аутоматизован и који је омогућио креирање база података и електронских каталога библиотека, а самим тим и осавремењавање традиционалних библиотечких процеса. Први библиотечки системи за аутоматизовано библиотечко пословање били су једнофункционални – подржавали су само једну аутоматизовану процедуру (нпр. каталогизацију публикација или

² „Електронска библиотека – библиотека чије је пословање потпуно електронски опремљено”, Александра Вранеш и Љиљана Марковић. *Од рукописа до библиотеке*. (Београд: Филолошки факултет, 2008), 128.

³ MARC – Machine Readable Cataloguing.

⁴ MARC Standards, доступно на: <http://www.loc.gov/marc/>.

⁵ Library of Congress, доступно на: <https://www.loc.gov/>.

циркулацију фондова – задуживање, раздуживање, резервисање публикација, упис корисника, вођење евиденције о позајмљеним публикацијама, обавештавање корисника о опоменама и сл.).

Интегрисани библиотечки системи

Предуслов за аутоматизацију свих библиотечких процедура је појава интегрисаних библиотечких система 70-их година 20. века. Интегрисани библиотечки систем представља скуп интегрисаних апликација које подржавају библиотечке послове, као што су набавка, каталогизација, циркулација, кориснички јавно доступни каталози и њихово техничко функционисање.⁶ Минимални интегрисани библиотечки систем чине следеће апликације: каталогизација, циркулација и ОПАС⁷ (кориснички јавно доступан каталог), а потпуни интегрисани библиотечки систем укључује још и послове набавке, међубиблиотечке позајмице, контролу серијских публикација. Ови библиотечки системи примењиви су како на традиционалну, штампану грађу, тако и на савремене, електронске изворе.

Интегрисани библиотечки системи користе јединствену базу података, што је и предуслов за њихово постојање, као и више међусобно повезаних апликација са којима аутоматизују различите библиотечке процесе. Јединствена база података и интегрисани систем омогућавају да су промене настале у једној апликацији истовремено видљиве у другој (нпр. каталошки подаци унети у апликацију за каталогизацију аутоматски су видљиви у јавно доступном каталогу и омогућавају проналажење информација о публикацији; податак да је књига издата унет у апликацију за циркулацију видљив је у јавно доступном каталогу као информација да је публикација заузета и сл.).

Еволуција рачунарских технологија и интегрисаних библиотечких система довела је до тога да данас постоје савремени системи и библиографски и путем којих је могуће преузимати и размењивати каталошке записе (на националном и међународном нивоу) и прегледати и претраживати каталоге једне или више библиотека путем интернета са било ког места на свету.

⁶ Joan M. Reitz. *ODLIS – Online Dictionary for Library and Information Science*, <http://www.abc-clio.com/ODLIS/searchODLIS.aspx> (приступљено 19. 10. 2017).

⁷ ОПАС – Online Public Access Catalog.

Један од таквих великих библиографских сервиса је OCLC⁸, основан још 1967. године, данас нуди различите библиографске и друге услуге (каталогизацију и метаподатке, размену извора и информација, подршку за управљање дигиталним библиотекама и системе за библиотечки менаџмент) за преко 16.000 чланица из више од 100 земаља. Један од највише коришћених система које је креирао OCLC је Светски каталог (WorldCat⁹). WorldCat је такође настао 1967. године, а први записи су похрањени 1971. године. Пословна политика WorldCat-а подразумева похрањивање и преузимање записа преко овог комерцијалног сервиса. Данас овај сервис користи преко 72.000 библиотека које записе похрањују на преко 490 језика и дијалеката, а WorldCat садржи преко 404 милиона библиографских записа и преко 2,5 милијарде података о стању фонда.¹⁰

Анализирајући ове податке запажамо да је електронска библиотека донела немерљив помак у развоју библиотека и промени библиотечног пословања ка олакшавању и убрзавању процеса рада у њима.

Електронска библиотека у нашој средини

У библиотекама у нашој земљи увођење аутоматизованих процеса у библиотечно пословање започело је крајем 80-их година 20. века и до данас се није потпуно завршило. Прапочетак се везује за 1985. годину када је Народна библиотека Србије почела са радом на студији „Увођење аутоматске обраде података у библиотечно-информациону делатност Народне библиотеке Србије и мрежу библиотека Србије”.

СНТИЈ

Ова Студија никад није реализована, али је већ 1987. покренут пројекат Систем научних и технолошких информација Југославије (СНТИЈ). Године 1988. објављена је студија изводљивости СНТИЈ-а у којој је, између осталог прописана, институционална структура система. Предвиђено је да систем чине: библиотеке – специјалне, високошколске, универзитет-

⁸ OCLC – Online Computer Library Center, <https://www.oclc.org/home.en.html>.

⁹ WorldCat, <http://www.oclc.org/worldcat/catalog.en.html>.

¹⁰ WorldCat – a Global Library Resource, OCLC, <http://www.oclc.org/worldcat/catalog.en.html> (преузето 19. 10. 2017).

ске и националне, ИНДОК¹¹ и информационе јединице (службе, центри), реферални центри, специјализовани центри научних и технолошких информација, специјализовани системи научних и техничких информација, архиви и музеји, југословенска библиографска агенција (Југословенски библиографски институт), рачунарски сервиси – хостови, али је прецизирано и увођење узајамне каталогизације у библиотеке Југославије у оквиру централизоване рачунарске мреже.¹²

Израда Библиотечко-информационог система (БИС) као дела СНТИЈ-а и развоја организационих решења и програмске опреме поверена је Институту информацијских знаности (IZUM) из Марибора. Израда БИС-а је имала приоритет у изградњи СНТИЈ-а због „општег значаја библиографско-каталожних података о изворима научних и технолошких информација у Југославији, потребе изградње БИС-а на јединственим основама, у складу са међународним и југословенским стандардима, усмеравања потенцијала носиоца изградње специјализованих система НТИ¹³ у правцу аналитичко-синтетичке обраде информација у изградњи специјализованих база података, примене процесирања информација [...], изградње фактографских и full-text база података те експертних система.”¹⁴ IZUM је као софтверску платформу понудио ATLASS, чија надоградања је данашњи COBISS¹⁵, а у циљу стварања Југословенске библиографско-каталожке базе података (YUBIB). Ово софтверско решење омогућавало је увођење интегрисаног библиотечког система са модулима за каталогизацију, приступ каталогу ОРАС и циркулацију.

¹¹ ИНДОК – информацијско-документацијско-комуникацијски центри.

¹² *Sistem naučnih i tehnoloških informacija Jugoslavije : studija izvodljivosti*. (Beograd: Savez inženjera i tehničara Jugoslavije, 1988), 12–15.

¹³ НТИ – научне и технолошке информације.

¹⁴ Tomaž Seljak i Tvrtko Šercar. „Prikaz razvoja Sistema naučnih i tehnoloških informacija Jugoslavije (SNTIJ)”, у *Zbornik referata III jugoslovenskog savetovanja Specijalizovani informacioni sistemi na II naučnom skupu o Sistemu naučnih i tehnoloških informacija*, Dubrovnik, 6-8. jun 1990, str. 9–18. (Beograd: Savez inženjera i tehničara Jugoslavije, 1990), 15.

¹⁵ COBISS – Cooperative Online Bibliographic System and Services (Кооперативни онлајн библиографски систем и сервиси), <https://www.cobiss.net/sr/mreza-cobiss-net.htm> (преузето 19. 10. 2017).

Библиотека града Београда

Упоредо са развојем овог система постоје и други покушаји аутоматизације библиотечког пословања, а међу њима се издваја аутоматизација Библиотеке града Београда.¹⁶

Аутоматизовано пословање у овој библиотеци уведено је још 1987. године када је као платформа уведен рачунарски програм BIBLIS. Програм је израдио тим програмера „Енергодате” заједно са групом стручњака Библиотеке града Београда. Замишљено је да програм омогући аутоматизацију послова набавке (одабир нових наслова, инвентарисање) и обраде (каталогизација и испис библиографија), потом одвојен сегмент за предметизацију, као и циркулацију фонда (упис корисника, издавање публикација, резервација жељене публикације, регистрација прекорачења рока за враћање и испис опомена за кориснике који нису вратили публикације). Такође, програмери су у другој развојној фази програма предвидели координацију набавке између централне библиотеке и огранака, као и аутоматизацију послова у завичајном фонду.¹⁷

Овај програм је 1991. године замењен платформом LIBNET за библиотечко пословање која је израђена у програмском језику Clipper, а састојала се од више модула: каталогизације (што је подразумевало и инвентарисање и класификацију, потребне шифрарнике), циркулације (упис и евиденцију чланова, задуживање и раздуживање публикација и слање опомена, статистике уписаних чланова, штампање извештаја) и ОПАС-а (претраживање фонда намењеног корисницима¹⁸). Велики недостатак овог система је што формати за унос података нису били у складу са међународним стандардима и што формат UNIMARC није био подржан.

¹⁶ Библиотека града Београда, <http://www.bgb.rs/>.

¹⁷ Митко Манцуков и Јасмина Рацковић. „Примена аутоматске обраде података у Библиотеци града Београда”. *Библиотекар* 40, 3/4(1988): 15–17.

¹⁸ Јасмина Петровић. „Библиотека града Београда”. *Гласник Народне библиотеке Србије*, 4, 1 (2002): 185–202, https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=609 (преузето 18. 10. 2017).

COBISS

До распада Југославије 1991. године у систему ATCLASS (данас COBISS) учествовало је 55 библиотека из свих република. Све велике библиотеке из Србије такође су учествовале у овом систему (Народна библиотека Србије, Библиотека Матице српске, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, као и Југословенски библиографски институт). Упоредо са распадом Југославије долази до престанка учешћа српских библиотека у заједничком систему узајамне каталогизације.

Период од 1992. до 2003. године у нашој библиотечној средини одликује се радом у локалним базама библиотека без могућности размене записа међу њима, као и појавом других софтверских решења за аутоматизацију библиотечног пословања.¹⁹ Захваљујући средствима из два пројекта – „Виртуелна библиотека Србије”²⁰ и „Изградња кооперативне мреже високошколских библиотека у Србији”²¹ током 2003. године у нашој земљи поново је успостављен систем узајамне каталогизације. Као почетни задатак формирана је Виртуелна библиотека Србије²² са седиштем у Народној библиотеци Србије која је као софтверско решење за узајамну каталогизацију прихватила већ познату платформу COBISS. Разлог томе је чињеница да су библиотеке оснивачи Виртуелне библиотеке Србије (Народна библиотека Србије, Библиотека Матице српске, Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”) имале искуство у раду на овој платформи, да су у време рада у локалним базама радиле на првобитној верзији ове платформе, да је програмски пакет имао интерфејс на српском језику, те да су због тога руководства установа сматрала да ће се пренос података и поновно повезивање најлакше успоставити управо на платформи COBISS. Виртуелној библиотеци Србије као систему узајамне каталогизације у току 2003. и 2004. године прикључило се и петнаестак факултетских библиотека, да би у овом тренутку²³ преко 190 библиотека било у овом систему²⁴, а укупан број записа био преко три милиона. У складу са добром праксом

¹⁹ Детаљан преглед дат је у одељку 2.4.

²⁰ Пројекат је финансирао Фонд за отворено друштво.

²¹ Темпус пројекат UM_JEP 16059/2001 који је финансирала Европска комисија.

²² Виртуелна библиотека Србије, <http://www.vbs.rs/cobiss/>.

²³ Стање на дан 15. 10. 2017.

²⁴ COBISS.SR. Библиотеке чланице – листа свих библиотека, http://vbshome.vbs.rs/sr/o_cobissu/biblioteke-sc.asp.

светских библиотека систем COBISS омогућава преузимање записа из Конгресне библиотеке, Међународног центра за ISSN, каталожке базе WorldCat, а узајамни каталог Виртуелне библиотеке Србије – COBIB.SR саставни је део овог библиографског сервиса.²⁵

Систем COBISS.SR (Кооперативни онлајн библиографски систем и сервис) је интегрисани библиотечки систем Србије и саставни део ширег регионалног система COBISS.Net који је састављен од библиографско-каталожких база података Словеније (649 библиотека), Србије (192 библиотека), Босне и Херцеговине (69 од чега из Федерације БиХ 50 библиотека а из Републике Српске 19 библиотека), Македоније (42 библиотеке), Црне Горе (31 библиотека), Албаније (29 библиотека) и Бугарске (2 библиотеке).²⁶

Узајамна библиографско-каталожка база података COBIB.SR представља резултат узајамне каталогизације српских библиотека укључених у систем COBISS.SR. Садржи библиографске записе о књижној (монографске публикације, серијске публикације, чланке) и некњижној грађи (CD, DVD и др.), као и о публикацијама (монографским, серијским, чланцима) које су објављене само на вебу или у оквиру дигиталних библиотека (дигитални објекти). База података COBIB.SR од основног је значаја за систем COBISS.SR, јер има централну улогу у процесу узајамне каталогизације, у претраживању библиографских информација, као и информација о локацији и доступности грађе у српским библиотекама.²⁷

У ову библиографско-каталожку базу метаподатке о публикацијама свих типова похрањују највеће српске библиотеке, укључујући Народну библиотеку Србије, Библиотеку Матице српске, Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић”, универзитетске библиотеке у Нишу и Крагујевцу, Библиотеку Српске академије наука и уметности, као и факултетске библиотеке државних и приватних факултета у Београду, Новом Саду, Крагујевцу и Нишу, али и јавне (народне) библиотеке бројних градова и општина широм Србије и специјалне библиотеке различитих организација.

Предност овог система јасно је видљива у броју библиотека које су у њега укључене, као и у постојању регионалне мреже, могућности преузимања записа из међународних библиографских база података и каталога.

²⁵ Значајне српске библиотеке са великим фондовима и великим бројем корисника које су остале ван система COBISS су, између осталих, Библиотека града Београда и Градска библиотека у Новом Саду са својим огранцима. Оне своје пословање обављају у систему BISIS.

²⁶ COBISS.Net, <http://www.cobiss.net/default-sr.asp> (преузето 19. 10. 2017).

²⁷ COBISS.SR, <http://www.vbs.rs/cobiss/> (преузето 19. 10. 2017).

Јавне библиотеке у Србији имају погодност да Министарство културе и информисања плаћа трошкове увођења система COBISS и потребан број истовремених приступа систему. Међутим, финансијски моменат у високошколским и специјалним библиотекама који подразумева обавезу да библиотеке плаћају минимум два истовремена приступа, чак и у ситуацији кад је запослен само један библиотекар доводе до тога да поједине библиотеке нису у могућности да се прикључе овом разгранатом систему. Такође, без обзира на масовност, систем COBISS ниједним актом није дефинисан као национални библиотечко-информациони систем.

Остали библиотечки системи

Систем COBISS није једини библиотечки систем који се користи у српским библиотекама. Поред овог система у употреби је још неколико већих система. Детаљно ћемо описати два најзначајнија:

1) BISIS је библиотечки информациони систем који је почев од 1992. године развијан на Универзитету у Новом Саду. Министарство за науку и технолошки развој Републике Србије у оквиру СНТИЈ финансирао је развој овог система у периоду од 1993. до 1996. године. Даљи развој система настављен је и после 1996. на Факултету техничких наука и Природно-математичком факултету поменутог универзитета. Данас је у употреби BISIS ver. 4 који омогућава да се систем прилагоди потребама сваке библиотеке у смислу њеног електронског пословања, што укључује унапређен кориснички интерфејс, из угла обраде грађе и из угла позајмице, као и извештаје и исписе о библиографским записима и о коришћеној грађи. Поменута верзија софтвера је доступна у облику отвореног кода.²⁸

BISIS се у овом тренутку користи у 38 домаћих библиотека. Заступљен је бројним јавним (народним) и факултетским библиотекама у Војводини, укључујући Градску библиотеку у Новом Саду, градске библиотеке у Зрењанину, Панчеву, Кикинди и другим градовима, али и у Библиотеци града Београда и њеним огранцима, као и у Библиотеци шабачкој, библиотекама у Лозници, Малом Зворнику итд.²⁹

Предност система BISIS у првом реду огледа се у софтверу отвореног кода бесплатно доступном корисницима. Ипак, систем се није наметнуо

²⁸ BISIS – Bibliotečki informacioni sistem, доступно на: <http://www.bisis.rs/program/pregled-razvoja-bisisa/> (преузето 20. 10. 2017).

²⁹ Потпуни попис библиотека дат је на страници <http://www.bisis.rs/korisnici/>.

као јединствени национални систем, иако га је у настанку финансирала Република Србија. Такође, број библиотека који је тренутно у њега укључен не може да парира библиотечној мрежи далеко развијенијег COBISS-a.

2) NIBIS је Нишки библиотечно-информациони систем који се од 2003. године развија у Одељењу за пословну ефикасност Машинског факултета Универзитета у Нишу. Намењен је аутоматизацији пословања како малих тако и великих библиотека.³⁰ Овај интегрисани библиотечки систем користи се у Народној библиотеци „Стеван Сремац” у Нишу и другим јавним (народним) библиотекама, као и у већем броју музејских и специјалних библиотека. NIBIS нуди онлајн приступ демо верзији апликације и омогућава увид у структуру и функционисање система за библиотечно пословање, што је изузетно важно за библиотеке које врше избор софтвера за библиотечки систем.

Неспорна предност система јесте развој у оквиру веб-апликације која је уз ниске трошкове доступна заинтересованим библиотекама. Ипак, инфраструктура која постоји око система COBISS и масовност у погледу укључених библиотека чини да је NIBIS остао по страни и да је прихваћен и инсталиран тек у неколицини библиотека у Србији.

Ради историјског прегледа указаћемо на још неке системе који су у употреби у нашим библиотекама:

– BIBLIO (на DOS платформи) и WINISIS (на Windows платформи), оба на бази програма ISIS кога је развио UNESCO. Библиотека Правног факултета Универзитета у Београду дуго је, до преласка на систем COBISS, библиотечно пословање обављала у WINISIS-у.

– PERGAM је библиотечки програм који је развијао мали тим стручњака од 1995. на платформи Cliper. Инсталиран је у 9 библиотека, али се више не развија.

Иако су системи COBISS, BISIS и NIBIS засновани на међународним стандардима као што су Међународни стандард за библиографски опис ISBD, Универзални формат за машински читљиву каталогизацију UNIMARC, међународни стандард за апликацијски слој комуникационог протокола клијент-сервер који се користи за претраживање и размену информација – Z39.50³¹, те рачунарски стандард за доследно кодирање, приказ и руковање текстом на различитим писмима – Unicode³², размена

³⁰ NIBIS – Нишки библиотечно-информациони систем, http://icit.masfak.ni.ac.rs/uploads/articles/icit_nibis_final.pdf (преузето 20. 10. 2017).

³¹ Z39.50 Software, <https://www.loc.gov/z3950/agency/resources/software.html>.

³² Unicode Consortium, <http://unicode.org/>.

библиографских записа и пренос метаподатака између наведених система никада нису успостављени, нити је то у плану. Велики је недостатак што због такве ситуације долази до дуплирања послова, али још већи што не постоји јединствени библиотечко-информациони систем Републике Србије.

Закључак

На основу прегледа система за библиотечко пословање можемо утврдити да је аутоматизација библиотека у Србији достигла одговарајући ниво. Међутим, иако је електронска библиотека данас широко заступљена у нашој библиотечној средини, честа је ситуација у библиотекама да су старе праксе само подржане новим технологијама и да пословање није суштински промењено.

Неретко се дешава да се увођењем електронске библиотеке послови дуплирају – вођење инвентарних књига и на традиционалан начин и електронским исписом из базе података, додељивање сигнатура и ручним уписивањем последњег текућег броја у књигу сигнатура и аутоматским бројачем у бази података, слањем опомена неодговорним корисницима и класичном и електронском поштом, сравњивање пристиглих наруџби и на штампаним и на електронским листама и сл. Чињеница је да је неповерење према електронској библиотеци чешће код искуснијих и старијих библиотечких радника, а да млађи библиотекари имају много више поверења у нове технологије и њихове могућности.

Ипак, захваљујући већ дугој историји развоја која покрива безмало пет деценија, очигледно је да електронска библиотека омогућава једноставнији рад и организацију послова у једној библиотеци и чини да библиотека буде део ширег система на националном и међународном нивоу. Електронска библиотека је учинила да се од локалног лисног каталога традиционалне библиотеке пређе пут до светског узајамног електронског каталога и да уски круг корисника који је физички морао да дође у библиотеку прерасте у огроман број корисника којима је информација о фонду многих библиотека путем интернета доступна током целог дана са било ког места.

Овај рад ћемо закључити констатацијом да се данас у развоју библиотечких услуга базираних на аутоматизацији библиотека отишло још много даље. Ако је електронска библиотека тековина 20. века, онда треба указати на то шта нам је, у смислу развоја библиотека, донео 21. век. Тер-

мин Библиотека 2.0 означава „потпуну иновацију библиотечких услуга. [...] Ако пратимо ову логику, библиотечко пословање до појаве новог концепта могло би се означити као Библиотека 1.0.”³³ Софронијевић у дефинисању Библиотеке 2.0 цитира Хабиба: „Библиотека 2.0 описује подскуп библиотечких услуга пројектованих тако да испуне потребе корисника које су настале као директна или индиректна последица Веб 2.0.”³⁴, што се, између осталог, јасно види на примеру омогућавања корисницима да врше различита обележавања (енг. tagging) у електронском каталогу библиотеке. Активно учешће корисника у креирању и промоцији библиотечких сервиса свакако је иновативна тековина савременог доба и можемо очекивати да ће у будућности такво учешће бити у порасту.

³³ Адам Софронијевић. „Нова парадигма сарадње у библиотекама“ (Докторска дис., Филолошки факултет, Београд, 2015), 41.

³⁴ Michael Habib. *Toward Academic Library 2.0: Development and Application of a Library 2.0 Methodology*. A Master's Paper for the M. S. in L. S. degree, School of Information and Library Science of the University of North Carolina at Chapel Hill (Chapel Hill, N. C., USA, 2006).

Литература:

1. BISIS – Bibliotečki informacioni sistem, <http://www.bisis.rs/program/pregled-razvoja-bisisa/> (preuzeto 20. 10. 2017).
2. COBISS – Cooperative Online Bibliographic System and Services (Kooperativni onlajn bibliografski sistem i servisi), <https://www.cobiss.net/sr/mreza-cobiss-net.htm> (preuzeto 19. 10. 2017).
3. COBISS.Net, <http://www.cobiss.net/default-sr.asp> (preuzeto 19. 10. 2017).
4. COBISS.SR, <http://www.vbs.rs/cobiss/> (preuzeto 19. 10. 2017).
5. Habib, Michael. *Toward Academic Library 2.0: Development and Application of a Library 2.0 Methodology*. A Master's Paper for the M. S. in L. S. degree, School of Information and Library Science of the University of North Carolina at Chapel Hill (Chapel Hill, N. C., USA, 2006).
6. Mandžukov, Mitko i Jasmina Racković. „Primena automatske obrade podataka u Biblioteci grada Beograda.” *Bibliotekar* 40, ¾ (1988): 15–32 (na ćirilici).
7. NIBIS – Niški bibliotečko-informacioni sistem, http://icit.masfak.ni.ac.rs/uploads/articles/icit_nibis_final.pdf (preuzeto 20. 10. 2017).
8. Petrović, Jasmina. „Biblioteka grada Beograda”. *Glasnik Narodne biblioteke Srbije*, 4, 1 (2002): 185–202, https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=609 (preuzeto 18. 10. 2017) (na ćirilici).
9. Reitz, Joan M. *ODLIS – Online Dictionary for Library and Information Science*, <http://www.abc-clio.com/ODLIS/searchODLIS.aspx> (preuzeto 09. 11. 2015).
10. *Sistem naučnih i tehnoloških informacija Jugoslavije : studija izvodljivosti*. Beograd: Savez inženjera i tehničara Jugoslavije, 1988.
11. Seljak, Tomaž i Tvrтко Šercar. „Prikaz razvoja Sistema naučnih i tehnoloških informacija Jugoslavije (SNTIJ)”, u *Zbornik referata III jugoslovenskog savetovanja Specijalizovani informacioni sistemi na II naučnom skupu o Sistemu naučnih i tehnoloških informacija*, Dubrovnik, 6–8. jun 1990, str. 9–18. Beograd: Savez inženjera i tehničara Jugoslavije, 1990.
12. Sofronijević, Adam. „Nova paradigma saradnje u bibliotekama”. Doktorska dis., Filološki fakultet, Beograd, 2015 (na ćirilici).
13. Vraneš, Aleksandra i Ljiljana Marković. *Od rukopisa do biblioteke*. Beograd: Filološki fakultet, 2008 (na ćirilici).
14. WorldCat – a Global Library Resource, OCLC, <http://www.oclc.org/worldcat/catalog.en.html> (preuzeto 19. 10. 2017).

Aleksandra S. Trtovac

University Library „Svetozar Marković”, Belgrade

aleksandra@unilib.bg.ac.rs

LIBRARY AUTOMATION IN SERBIA – HISTORICAL REVIEW

Abstract: The paper in the first place defines the term electronic library and its role in the development of library management. Historically, electronic library lies between traditional and digital library. Integrated library system is emphasized as a precondition for the development of an electronic library. The integrated library system enables the unification of library operations. Special emphasis in this paper is put on the development of electronic library in our country. Also, the automation in Serbian libraries from the 1980s to the present, as well as different library systems in Serbian libraries are presented, with a focus on their advantages and disadvantages.

Keywords: electronic library, library automation, Serbia, integrated library system, COBISS, BISIS, NIBIS

Примљено: 20. септембра 2017.

Исправке: 1. октобра 2017.

Прихваћено: 3. октобра 2017.

Пракса

Ана Р. Дуковић

anaduk@sbb.rs

Мирјана Т. Радовановић Пејовић

mirjanarp@ptt.rs

ОШ „Душан Јерковић” Ужице

Стручни рад

UDK 159.953:028.7(497.11)"2015"

027.8

БИБЛИОТЕЧКА СЕКЦИЈА КАО ПОДСТИЦАЈ КРЕАТИВНОМ И ВРШЊАЧКОМ УЧЕЊУ У ШКОЛСКОЈ БИБЛИОТЕЦИ ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Сажетак: У овом раду се осветљава допринос ученика – чланова библиотечке секције вршњачком учењу у основној школи, посебно у промовисању читања и стицања знања. Школска библиотека укључена је у наставни процес тако што даје подршку учењу, као и стварању навика и способности за коришћење различитих извора информација. Школски библиотекар и чланови библиотечке секције пружају помоћ ученицима који имају различита интересна подручја, који желе више, траже другачији приступ градиву. Позитиван утицај чланова секције, вршњачки необавезни разговори и опуштајућа атмосфера, коју чланови секције стварају својим активностима у библиотеци, утичу на адекватно коришћење библиотечке грађе и доприносе афирмативном односу ученика према читању, учењу и знању.

Кључне речи: школска библиотека, школски библиотекар, библиотечка секција, вршњачко учење, промоција читања

Увод

Школска библиотека је информацијско и медијско средиште школе, центар свих образовно-васпитних садржаја, јавних културних догађаја и различитих стваралачких могућности. „Школске библиотеке имају и запажену институциону улогу – уче младе људе да користе библиотеке и, још важније, помажу у настави писмености и стицању љубави према читању и учењу. Ови тешки задаци захтевају спектар струковних вешти-

на здружених с преданошћу и емпатијом”¹. Њена улога је да пружи другу димензију која допуњава сва образовно-васпитна подручја различитим изворима сазнања, а применом одређених метода и облика рада укључује се у наставни процес, помаже у учењу, стварању навика и способности за коришћење различитих извора информација. „Занимање за школску библиотеку и школског библиотекара изражава се кроз разумевање задатака и познавање компетенција”.² Библиотеке морају да информишу, образују ученике, подстичу њихову креативност и стваралачке способности, и право су место у школи да их оспособи за самостално учење. Свој садржај треба да прикажу на што занимљивији начин, подстичући тако самостални развој корисника.

У време оснивања школске библиотеке служиле су унапређењу наставе и народном просвећивању. Савремена концепција претпоставља да је школска библиотека библиотечко-информациони центар школе. Њен фонд користе ученици, наставници и други корисници у циљу унапређивања васпитно-образовног процеса, учења, стручног усавршавања, као и јавне и културне делатности. „Почетак увођења ученика у разумевање лепота књижевног дела највећи је корак којим се љубав према књизи, читању и мотивисању за читање буди и развија.”³ Својим фондовима библиотека допуњује васпитно-образовна подручја разним изворима знања и чини тај процес богатијим, разноврснијим и ефикаснијим, подстиче истраживачко учење, учење кроз игру и ваннаставне активности и повезивање различитих предметних области.

Књижни фонд школске библиотеке се формира према наставном плану и програму, а књиге се набављају куповином и поклоном. Специфична структура књижног фонда има циљ да унапреди образовање, оспособи ученике за самостално стицање знања из различитих извора, у складу са плановима и програмима школе. Ученички фонд садржи дела из програма за српски језик (школска лектира, која је од примарног значаја за фонд школске библиотеке, у потпуности задовољава потребе ученика), литературу за остале предмете, научнопопуларну литературу, књижни опус

¹ Мајкл Горман, *Наше нейролазне вредности: библиотекарство у XXI веку*, (Београд: Филолошки факултет Универзитета у Београду, 2007): 101.

² Драгана Грујић, „Школски библиотекар – између закона и праксе”, Школски библиотекар, бр. 3 (2012), http://www.skolskibibliotekari.edu.rs/sajt/images/dokumenti/Casopis/Skolski_bibliotekar_br_3.pdf (преузето 19.10.2017).

³ Стана Смиљковић, „Естетска анализа дела лектире у школској библиотеци”, у *Школска библиотека и настава језика и књижевности. Књ. 1*, уредници Александра Вранеш, Љиљана Марковић (Београд: Филолошки факултет Универзитета, 2010), 88.

најзначајнијих писаца у програму, књижевнокритичке и књижевноисторијске студије, приручну литературу (енциклопедије, лексиконе, речнике), дела завичајних писаца, литературу на страним језицима, дечје листове и часописе, аудио-визуелни материјал, рачунарске програме. Успелији радови ученика старијих генерација, реферати, књижевни састави, зборници радова литерарних дружина допуњују део књижног фонда који је намењен ученицима за свакодневни рад, али се у библиотеци налазе и дела необавезне, популарне литературе, сликовнице, дечије књиге и белетристика. Наставнички фонд садржи дела из педагогије и психологије, дидактичко-методичку литературу, уџбенике и приручнике за све предмете и разреде и педагошку документацију.

Поред свакодневног непосредног рада са ученицима, наставницима и управом библиотека обележава значајне годишњице из живота писаца, организује књижевне вечери, сусрете са писцима, изложбе ученичких радова, сарађује са литерарном, новинарском, рецитаторском, ликовном и осталим секцијама школе. Укључена је у културне и јавне делатности, организује сабирне акције, учествује у организовању литерарних конкурса и сарађује са матичном библиотеком и локалном заједницом низом заједничких културних и образовних програма и активности (литерарни конкурси, пригодне свечаности, промоције књига...). „Школски библиотекар тако излази из оквира посредника-сарадника и добија важну улогу у помагању корисницима да постану самостални, и то не само у читању, већ и у стицању знања, те проналажењу и вредновању информација”.⁴

Формирање библиотечке секције

Библиотечка секција у основној школи формира се и почиње са радом у септембру, када се ученици добровољно изјашњавају за понуђене ваннаставне активности. Тада заинтересовани ученици детаљније упознају правилник рада библиотеке и библиотечко пословање. Поред свакодневног рада на позајмљивању библиотечке грађе, првенствено са ученицима корисницима, највеће ангажовање школског библиотекара је у раду библиотечке секције чији рад организује и води. Чланови секције могу бити заинтересовани ученици који су на часовима српског језика показали интересовање за читање, љубав према књигама, рад и учешће у активнос-

⁴ Борјанка Трајковић, „Основношколска библиотека – библиотека на порталу читања”, *Норма* 17, бр. 1 (2012): 98.

тима школске библиотеке и осталим активностима које су у корелацији са радом библиотечке секције. „Почетак увођења ученика у разумевање лепота књижевног дела највећи је корак којим се љубав према књизи, читању и мотивисању за читање буди и развија”.⁵

Ученици-библиотекари уче основна правила пословања школске библиотеке, упознају се са књижном и некњижном грађом коју библиотека поседује, али један од главних задатака је приближавање књиге ученицима, олакшавање сусрета са градивом, али и мотивација за стварање сопствених библиотека. Ученици треба да се упуте ка књизи којом би се могли служити у самосталном образовању и обавештавању, да се навикну да самостално успостављају дијалог са књижевним текстом, са изворима знања који су му потребни. „Положај ученика у савременом образовању суштински се мења у процесу учења, те се и библиотека прилагођава и добија шира и значајнија овлашћења. Ученик све више прераста статус објекта, онога кога искључиво неко учи; он убрзано осваја позицију да се самообразује и тако постане субјект у процесу учења. У томе, суштинску улогу има библиотека”.⁶

Чланови секције се упознају са организацијом рада библиотеке: радним временом, начином издавања и просторним организовањем књига. Библиотекари едукују чланове у исправном начину поступања са књигама, помажу члановима секције да се што боље снађу приликом класификације, узимања и исправног одлагања књига, чиме се обучавају за свакодневни практични рад са корисницима.

Рад библиотечке секције организован је кроз неколико основних подручја: непосредан рад са корисницима, библиотечко образовање, обежававање важних датума, културне и остале активности. Чланови секције деле задужења између себе, али у току школске године сваки члан бива упућен у све послове везане за библиотеку. На почетку рада секције ученици се упознају са планом рада библиотечке секције који израђују школски библиотекари уз сугестије и предлоге ученика. Задаци ученика, чланова библиотечке секције, као и самих библиотекара, јесу да код ученика, на најразличитије начине, створе трајне навике служења књигом и другим сазнајним средствима. (Слика бр. 1) Задатак школског библиотекара је да подстиче побољшање информационе, медијске и информатичке писме-

⁵ Стана Смиљковић, „Естетска анализа дела лекције у школској библиотеци”, у *Школска библиотека и настава језика и књижевности*. Књ. 1, уредници Александра Вранеш, Љиљана Марковић (Београд: Филолошки факултет Универзитета, 2010), 88.

⁶ Борјанка Трајковић, „Основношколска библиотека...”, стр. 99.

ности ученика, развијањем истраживачког духа и критичког односа према различитим информацијама и изворима сазнања и осећаја за естетске вредности.⁷

Слика бр. 1

Ученици у школској библиотеци треба да заволе књигу, да науче самостално да раде и истражују. Овај вид знања ученицима у великој мери боље могу пренети вршњаци. Путем вршњачког учења, чланови секције треба да упознају ученике школе са могућностима коришћења библиотечке грађе, али и доступних извора сазнања, као и са могућностима рада, тј. учења у библиотеци, да их усмере на праћење листова и часописа. Тиме ће се код ученика развити потреба да стално долазе у библиотеку и да им читање постане важна и омиљена забава. „Треба водити рачуна о индивидуалним склоностима и могућностима читања књига, као и о томе да млади не читају књиге које не одговарају њиховом узрасту”.⁸ Рад са корисницима има најважнију улогу у раду секције, с обзиром на чињеницу да непосредна препорука вршњака (ученика-библиотекара) има велики ути-

⁷ Правилник о програму свих облика рада стручних сарадника, Службени гласник РС – Просветни гласник бр. 5/2012: 31.

⁸ Борјанка Трајковић, „Основношколска библиотека...”, стр. 100.

цај на избор књига за читање. Анкета која је јуна 2015. године спроведена међу ученицима у Основној школи „Душан Јерковић” у Ужицу показала је да ученици млађих разреда (II–IV) бирају нову књигу за читање најрадије сами, затим по препоруци родитеља, па библиотекара. Међутим, ученици старијих разреда (V–VIII) у избору књиге дају предност друговима, наставницима, библиотекар у или је бирају сами. Ови подаци говоре да ученици желе извесну самосталност у избору литературе за читање, у чему велику улогу имају чланови библиотечке секције и њихова препорука. Ученици верују једни другима при избору књига и то представља један од значајнијих критеријума. Улога ученика-библиотекара у промовисању читања и љубави према читању је незаменљива. Позитиван утицај чланова секције, вршњачки необавезни разговори и опуштајућа атмосфера коју чланови секције стварају својим радом у библиотеци утичу на развијање љубави према књизи и афирмативном односу према школи, знању и учењу.

Рад чланова библиотечке секције са ученицима млађег школског узраста

Ученици првог разреда у библиотеку се учлањују након обраде слова, а за неке ученике то представља први сусрет не само са библиотеком, већ са књигом уопште. Својим изгледом, опремом и уређењем школска библиотека ствара погодан амбијент за разговор, коришћење и развијање љубави према књизи. Цитати везани за улогу знања и књиге у животу могу украшавати простор школске библиотеке, изазивати радозналост најмлађих корисника, а израђују их чланови библиотечке и осталих сродних секција током реализовања ваннаставних активности. За сусрет првака са библиотеком ученицима се представљају књиге које се налазе у библиотеци, а чланови секције их упознају са правилним држањем тела приликом читања, начином на који се отвара књига, њеним чувањем, поступком задужења и враћања. Чланови секције на духовит и деци приступачан начин осмишљавају правила руковања књигом и објашњавају их најмлађима, односно представљају их на зидним новинама, текстом или апликацијом на паноу, где, између осталог, старе књиге уз духовите наслове оптужују ученике за немаран однос према њима.

Прва књига коју прваци добију у школској библиотеци треба да буде написана јасним и разумљивим језиком, прилагођеним деци тог узраста. То треба да буду књиге крупних слова и примамљивих, маштовитих илустрација, са врло мало текста. У школској библиотеци основне школе

треба да постоји велики број сликовница намењених деци првог разреда које могу читати сами или уз помоћ родитеља, што је препоручљиво за овај узраст. Омиљене сликовнице су познате бајке попут „Црвенкапе”, „Снежане и седам патуљака”, „Палчице”, „Бамбија”, као и адаптирани дечји романи: „Хајди”, „Том Сојер”... Поред незаменљивих бајки, првацима се представљају и књиге поезије за децу, коју малишани изузетно воле. У другом разреду деца се ближе упознају са народном лирском поезијом и краћим народним врстама. После научене латинице почиње се са издавањем бајки, басни и књига мањег обима штампаних ових писмом.

Деца овог узраста имају потребу за емоционалним и афективним доживљајима, па се преко читања, илустровања и причања призивају ликови из бајки и басни. Дете доживљава текст на свој начин, захваљујући сопственој машти. Причање прича помаже стварању субјективног доживљаја текста, а уз оригиналност и креативност чланова секције прича може да „оживи” и да се најдраматичнији тренуци из дечјих прича верно прикажу. Овакве разговоре воде чланови библиотечке секције, уз присуство библиотекара, а код првака остају запамћени као пријатан доживљај који буди жељу за поновним доласком. Са ученицима се прича о књизи, рецитије, читају се занимљиви текстови, а то може да буде основ за разне друге креативне активности. Дечије приче и бајке су погодне за драматизовање, када деца постају ликови из прича, или за ликовно изражавање садржаја приче. Чланови библиотечке секције су укључени у часове читања или писања за децу и стварају приступачно окружење које подстиче читање ван учионице. (Слика бр. 2) Разговарајући са ученицима млађег узраста о прочитаним делима, чиме се код деце ствара потреба за настављањем читања, на тај начин најмлађи корисници школске библиотеке постају нестрпљиви у ишчекивању нове књиге. Изложбе ликовних радова, разговори, време за причу и такмичења су проверени начини за увођење деце у писменост. Код мало старијег узраста чланови секције обично читају пригодан текст о првом сусрету писца са књигом и библиотеком. Час лектире који чланови секције организују за децу млађег школског узраста има велики одзив међу ученицима и помаже им да на што бољи начин схвате и доживе прочитану књигу. Оваквим приступом деца се упућују у исправно, предано и посвећено читање школске лектире.

Слика бр. 2

Ученици библиотекари временом уче како да се опходе према деци најмлађег школског узраста, како би књига и библиотека постале саставни део њиховог школовања. Школска библиотека од првих долазака треба да омогући ученицима стицање вештина за доживотно учење, да развије њихову машту и помогне им да постану одговорни грађани.

Рад чланова библиотечке секције са ученицима старијег школског узраста

Рад ученика библиотекара са децом старијег школског узраста изводи се кроз низ различитих активности: проналажењем одговарајуће књиге, помагањем ученицима при решавању домаћих задатака за које је потребна додатна литература, током писања реферата, упућивањем на читање часописа и додатне литературе, учењем правилног коришћења приручне литературе, on line извора знања... Ученици од четвртог до шестог разреда добијају домаће задатке за које им је помоћ чланова секције неопходна, попут тражења одређених појмова у речницима, енциклопедијама и лексиконима. Чланови секције им помажу приликом тумачења ознака, фус-

нота, како да се оријентишу уз помоћ граничне речи, као и коришћењем индекса. Ученици старијих разреда често за задатак добијају да истражују библиографске податке о писцима и делима, као и проналажење и истраживање литературе потребне за писање реферата и објашњавање нових појмова. Старије ученике чланови секције упознају и са фондом периодике који поседује школа и упућују их на њихово коришћење. Упознавање ученика са адекватним коришћењем библиотечких услуга, усмеравање и упознавање са свом доступном литературом су активности које треба да упознају ученика са радом библиотеке и да га упуте како и где да тражи податке који су му потребни. Добро обучен библиотекар може успешно доприносити процесу проналажења и коришћења информација, чинећи иначе непознате или неприступачне изворе доступним или штедећи време корисника.⁹ Ученици се тако оспособљавају за стваралачки рад, а уједно стичу навике за коришћење информационо-документационе литературе. Школска библиотека и библиотечка секција помажу ученицима који имају различита интересна подручја, који желе више, траже другачији приступ градиву, примењују истраживачки приступ литератури, а истовремено им омогућавају да своја знања усавршавају и развијају. Осмишљеном употребом књижног фонда развија се аналитичко, критичко и стваралачко читање, књижевни интерес ученика се стимулише, подстиче и развија се култура читања. Чланови осталих секција велику помоћ добијају од ученика-библиотекара (чланови рецитаторске секције при избору песама за такмичења, чланови литерарне секције приликом израде есеја...).

„Посебно је важно проширити опсег услуга које се могу добити у библиотеци... Неопходно је направити годишњи програм оваквих активности, који се сваке године иновира у складу с интересовањима ученика”.¹⁰ Активности које деца сама предлажу члановима секције углавном су везане за усмене, писмене и видео приказе дела, превођење, дебате, књижевне вечери, драмске игре, такмичења и квизове о прочитаним књигама, изложбе, израђивање плаката, зидних новина... Често се организују дебате на теме које нису везане искључиво за библиотечку секцију, а највише привлаче њихове вршњаке: избор занимања, пубертетски проблеми и проблеми сазревања и одрастања, однос према наставницима, разговори о филмовима и музици... Овакве теме се најбоље обрађују кроз радионичарски облик рада у школској библиотеци, чија је предност управо у могућности

⁹ Питер Брофи, *Библиотека у двадесет њвном веку* (Београд: Клио, 2005), 121.

¹⁰ Марина Митрић, „Активна улога школске библиотеке у образовно-васпитном процесу”, *Настава и васпитање* 58, бр. 2 (2009): 313.

истраживања и претраживања различитих извора знања уз помоћ библиотекара, наставника или чланова библиотечке секције. Активностима у радионици, посебно у раду са вршњацима, ученици развијају способност посматрања, критичког мишљења, уче се толеранцији и међусобној бољој комуникацији, као и тимском раду. Постају одговорнији, спремни на помагање и заједнички рад. Сарадњом у радионицама ученици, осим што развијају креативност, уче путем сопственог искуства и деле га са вршњацима. „Школске библиотеке могу имати водећу улогу у повезивању људи са сродним интересима, као посредник и координатор за групне активности, дружење и међуљудско сусретање.”¹¹ Овакав начин рада подстиче ученике да изричу своје сопствено мишљење, а истовремено да науче и да уважавају туђе. „Саставни део учења је учити како се дели, како се превазилази стање простог конзумента образовања и постаје члан онога што би се могло назвати ‘мрежом учења.’”¹² Тиме се деца подстичу на критику прочитаних дела, разумевање и стварање исправног односа према књизи. Библиотека школе је место дечијег стваралаштва – усменог, писменог, драмског, ликовног, а ученици-библиотекари су водитељи или помагачи библиотекару или неком од наставника.

Посебну пажњу чланови библиотечке секције обраћају на рад са децом којој је потребна посебна подршка и својим приступом и ставом омогућавају им да у школској библиотеци пронађу све што их интересује и што им је потребно, као и да се током боравка у њој осећају пријатно. Велику помоћ чланови секције пружају деци са потешкоћама у учењу и понашању, образовно запуштеној деци, деци са специфичним језичким потребама и труде се да им увек помогну да успешно реше своје задатке. Искуство је показало да деца са физичким инвалидитетом изузетно воле књигу и читање и управо они су једни од највернијих корисника школске библиотеке са којима чланови секције воде занимљиве разговоре о прочитаним делима. Велику улогу деца са посебним потребама имају и приликом организовања активности у школској библиотеци, литерарних вечери, изложби, приказа књига...

¹¹ Гордана Стокић Симончић, „Маркетиншки наступ школске библиотеке”, у *Савремена школска библиотека: зборник предавања одржаних 10. и 11. новембра на Филолошком факултету у Београду*, уредник Александра Вранеш (Београд: Библиотекарско друштво Србије, 2007), 49.

¹² Питер Брофи, *Библиотека у двадесет првом веку* (Београд: Clío, 2005), 239.

Популарисање библиотечке делатности

Чланови секције се током године деле у групе, у зависности од врсте библиотечког посла којим се баве, али је циљ да сви чланови прођу све активности предвиђене планом рада библиотечке секције и упознају се са свим видовима библиотечког пословања. Групе могу бити следеће: за издавање књига, за набавку и увођење у Књигу инвентара, за сређивање књижног фонда по децималном систему, за прављење каталога, за информисање ученика о новим књигама, као и групе за практичан рад, библиотечко образовање, посете, акције.

На почетку свог рада чланови секције се упознају са појмом и значењем речи библиотека, развојем писма, књиге, штампарија, издавача, врстама књига, библиотека, првим библиотекама и великим библиотекама код нас и у свету. Све ово помаже ученицима-библиотекарима да се лакше сналазе и боље организују свој рад у школској библиотеци. Упућују се у појмове: аутор, писац, састављач, антологија, жанрови, предговор, поговор, тумач непознатих речи, попис литературе... Основна сазнања односе се и на развој писма и настанак књиге, где ученици стичу прва знања о литографисању, штампању, процесима у штампарији, појмовима као што су рукопис, формат, слог, лектура, коректура, илустрација, што све помаже ученицима-библиотекарима при њиховом сусрету са библиотечком делатношћу. Упознају се са врстама издања, као и врстама књига, великим библиотекама у свету и код нас.

Рад секције који није везан за директан рад са члановима углавном се врши кроз радионице. Библиотекар даје члановима задатке по групама и проверава савладане појмове о раду библиотеке... Једна група може да добије задатак да направи попис свих књига једног писца, друга група може да направи попис тих књига у којима се налази предговор, трећа попис оних књига у којима се налази поговор, четврта састављање библиографије завичајних писаца или писаца уврштених у школски програм. Групе могу да проучавају и дела народне књижевности, у којима се углавном налази више врста, и да праве попис свих књига у којима се налазе новеле, бајке или одређене врсте лирских песама.

Посебну пажњу треба обратити на основе и примену УДК система, обраду књига и класификацију, аутоматизацију пословања и електронске каталоге који ученицима директно помажу приликом рада у библиотеци, тј. проналажења и издавања књига. Ова тематика посебно је погодна за групни рад у радионицама, где ученици могу да истражују

и проверавају своје знање. Упознају се и са коришћењем рачунара и са програмима којима се води задуживање књига и Књига инвентара. Ученици-библиотекари се упознају и са пословима набавке књига, њиховом техничком обрадом (картом књиге, печатом, сигнатуром, смештајем књига на полицама). Ученици треба да буду уведени и у основна правила књиговезачког посла и сређивања похабаних књига (лепљење страница, сређивање књига). Једном у току полугодишта ученици-библиотекари сређују књижни фонд, а естетски уређују библиотеку у зависности од догађаја који обележавају (зидне новине и панои). На крају наставне и школске године, иако ученици немају обавезу доласка у школу, добровољно помажу библиотекарима да учествују у пословима ревизије, отписа и инвентарисања, што говори да се ученици пријатно осећају и воле да бораве у простору школске библиотеке.

Културно-забавне и јавне активности библиотечке секције

Својим радом библиотечка секција популаризује књигу одржавањем књижевних вечери, разговором о новим или награђеним књигама, кроз сусрете са писцима или предавања из књижевности. Прикупљање информација о новим књигама и занимљивостима везаним за издавачку делатност једна је од најважнијих активности чланова библиотечке секције. Са члановима литерарне секције организују се изложбе књига које приказују радове ученика, писане и ликовне, о прочитаним и новим књигама, као и препоруке вршњацима за читање. Школска библиотека омогућава остваривање ваннаставних активности које се организују у оквиру свих секција у школи и пружа могућности да се задовоље различита интересовања ученика и њихово креативно стваралаштво. „Кроз различите облике рада, школска библиотека прилазећи индивидуално и колективно ученицима буди интересовања и љубав према књизи, проширује њихове културне видике, а истовремено их оспособљава и навикава да се самостално служе библиотеком и различитим изворима информација”¹³.

¹³ Ана Спасић Стошић, „Улога школске библиотеке у реализацији интегративне наставе у основној школи”, *Годишњак Педагошког факултета у Врању* бр. 7 (2016): 10. <http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/2466-3905/2016/2466-39051607381S.pdf> (преузето 19. 10. 2017).

Библиотека пружа стручну помоћ у раду секција тако што бира и ставља на располагање ученицима библиотечку грађу која је значајна за реализацију рада одређене секције и подстиче и усмерава рад ученика. Дobar пример представља модел набавке нових књига за школску библиотеку и промоција које се могу реализовати у току школске године. (Слика бр. 3)

Слика бр. 3

Чланови библиотечке секције најпре могу спровести усмену анкету међу ученицима и направити списак књига, листу дезидерата који су међу најтраженијим за читање. При избору могу да помогну наставници српског језика који својим разговором на часу утврђују које књиге су најпопуларније и због чега. Библиотекари и школска управа се руководе сугестијом и набављају препоручене књиге. Промоција нових књига одржава се јавно у холу школе, уз подршку осталих секција. Чланови стрип или ликовне секције израђују велики пано који обавештава ученике о новодошлим књигама, чланови литерарне секције припремају кратак приказ књига, уз препоруку за обавезно читање, а чланови новинарске секције о овом догађају извештавају у школским новинама и на школском сајту. Оваква здружена активност доприноси промоцији школе и има за основу узајамну сарадњу и јачање сарадничких односа у школи међу ученицима и наставницима.

Чланови библиотечке секције обележавају важне датуме, годишњице, јубилеје. То су најчешће рођење или смрт писца или други истакнути догађаји из књижевности и науке, као и обележавање значајних домаћих и међународних датума. Овај календар годишњица утврђује се почетком године, у сарадњи са наставницима српског и страних језика и другим секцијама. Ученици се упућују да истражују биографске податке, да увиде значај писца или догађаја и покушају да га представе на што бољи и креативнији начин. Једна група ученика израђује зидне новине и паное изложене у холу школе и у библиотеци. Друга група пише пригодан текст о догађају, уз помоћ литературе која се налази у библиотеци. Организују се и књижевне вечери, уз сарадњу са члановима новинарске и литерарне секције, где ученици читају најуспешније радове везане за догађај, или предавања о животу и раду писца. Велику улогу чланови библиотечке секције имају и приликом обележавања Дана школе, где помажу ученицима да своје идеје што боље реализују и представе. Акција „Месец дана књиге” је свакако најважнија манифестација за чланове секције, а од њихове креативности зависи на који начин ће бити обележена. Чланови секције подстичу остале ученике на учешће и сваке године прикупљају књиге које се поклањају сиромашнијој и деци која воле да читају, као дар библиотеке. Прикупљају се и књиге које се могу поклонити другим школама, траже се старе и ретке књиге, часописи, организују књижевне вечери, посете чланова библиотечких секција из других школа као и разни други садржаји које предложи чланови секције. Предлог може бити да се прикупе фотографије наставника из периода када су били ученици и да ти наставници уз сваку од њих напишу која књига им је била омиљена у детињству и зашто. Наставници могу, уколико их поседују, те књиге и поклонити школској библиотеци.

У току године чланови секције одлазе организовано у посету Народној библиотеци, као и другим школским библиотекама. При сусрету са другим ученицима-библиотекарима размењују се искуства у начину рада, прихватају сугестије и уносе новине. Ова запажања о новом искуству и дружењу, размени мишљења са вршњацима, члановима секција у другим школама, могу се наћи на зидним новинама или социјалним мрежама.

Закључак

Савремена школска библиотека треба да буде најдинамичније место у школи, где корисници могу да испоље своје жеље и потребе и у коме се стално организује низ најразличитијих активности и садржаја. Она је идеално место за активност, стваралаштво, јер одбацује укалупљеност традиционалне наставе и омогућава иновације, отвореност новим идејама, методама и облицима рада. Према IFLA/UNESCO Смерницама за школске библиотеке оне треба да пруже подршку наставном процесу и задовоље кориснике који се враћају библиотеци и промовишу је унутар школске заједнице својим искуством. Управо ови циљеви могу се остварити разним активностима у школској библиотеци, која треба да омогући ученицима стицање вештина за доживотно учење, да развије њихову машту и мотивише их за учење и образовање, на активан приступ себи и свету.

У раду библиотечке секције преплићу се различита подручја (уметничко и научно), садржаји (научнопопуларни, белетристички, информативни), ученичке активности (читање, писање, говорење, слушање, посматрање, драматизовање), облици рада (индивидуални, фронтални, групни, у пару), методе (истраживања, рад на тексту) као и различите намене (за наставу, стваралачку надоградњу, културну делатност школе). Исходи рада школске библиотеке кроз ове активности се огледају првенствено у подстакнутом стваралачком раду, кроз развијање ученичких језичких, интелектуалних, социјалних и креативних компетенција.¹⁴

Чланови библиотечке секције имају велику улогу у раду школске библиотеке и својим активностима придобијају остале ученике-кориснике који ће радо долазити у библиотеку и бити заинтересовани за читање, проналажење информација, али и предлагати нове активности. Тако ће простор библиотеке бити центар школских активности и информационо средиште школе. Један од најважнијих задатака секције јесте да мотивише ученика и помогне му да стекне навике систематског читања, да уочава и бележи појединости и покуша да реши све задатке у вези са делом, чиме се сузбија површно читање. Ученици се оспособљавају за самосталан рад

¹⁴ Мирјана Радовановић Пејовић, Мирјана Максимовић, Ана Дуковић, „Школска библиотека – корак даље”, у *Школска библиотека за 21. век: електронски зборник радова са Смојре стваралаштва школских библиотекара Београда, одржане 28. октобра 2013. године у Београду*, уредници Славица Јурић, Весна Гошовић, 95. http://www.skolskibibliotekari.edu.rs/sajt/images/dokumenti/Zbornik/Smotra13_zbornik.pdf (преузето 18. 1. 2016).

у библиотеци и развијају истраживачку радозналост. Крајњи циљ је створити од ученика читаоца, не било каквог већ право, емотивно и мисаоно ангажованог, за кога читање књига представља уживање и интелектуалну делатност.

Због специфичних и свеобухватних активности библиотечке секције њени чланови треба да буду инвентивни, креативни и конструктивни, да имају идеје, остварују сталне контакте у школи и ван ње, истражују, реализују планирано, прате потребе корисника и анализирају их. А основна школа која континуирано подстиче развој своје школске библиотеке има управо такве чланове библиотечке секције.

Литература:

1. Brofi, Piter. *Biblioteka u dvadeset prvom veku*, Beograd: Clio, 2005.
2. Gorman, Majkl. *Naše neprolazne vrednosti: bibliotekarstvo u XXI veku*. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta, 2007.
3. Grujić, Dragana. „Školski bibliotekar – između zakona i prakse”. *Školski bibliotekar* br. 3 (2012). http://www.skolskibibliotekari.edu.rs/sajt/images/dokumenti/Casopis/Skolski_bibliotekar_br_3.pdf (преузето 19. 10. 2017). (на ћирици)
4. IFLA/UNESCO Manifest za školske biblioteke, *Glasnik Narodne biblioteke Srbije* god. 7, br. 1 (2005) https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1283 (преузето 19. 10. 2017). (на ћирици)
5. IFLA/UNESCO Smernice za školske bibliotekare, *Glasnik Narodne biblioteke Srbije* god. 7, br. 1 (2005) https://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1282 (преузето 19. 10. 2017). (на ћирици)
6. Marković, Mirko S. *Biblioteca futura : praktikum za modernu biblioteku*, Beograd: Čigoja štampa, 2002. (на ћирици)
7. Ministarstvo prosvete, nauke i tehnološkog razvoja RS. Pravilnik o programu svih oblika rada stručnih saradnika, Službeni glasnik RS – Prosvetni glasnik br. 5/2012. <http://www.mpn.gov.rs/wp-content/uploads/2015/08/Правилник-о-програму-свих-облика-рада-стручних-сарадника.pdf> (преузето 19. 10. 2017). (на ћирици)
8. Mitrić, Marina. „Školske biblioteke u Republici Srbiji”. *Glasnik Narodne biblioteke Srbije* br. 1 (2003): 147–160.
9. Mitrić, Marina. „Aktivna uloga školske biblioteke u obrazovno-vaspitnom procesu”. *Nastava i vaspitanje* 58 br. 2 (2009): 306–321.
10. Radovanović Pejović, Mirjana, Mirjana Maksimović, Ana Duković. „Školska biblioteka – korak dalje”. U *Školska biblioteka za 21. vek: elektronski zbornik radova sa Smotre stvaralaštva školskih bibliotekara, održane 28. oktobra 2013. godine u*

- Beogradu*, urednici Slavica Jurić, Vesna Gošović, 90–99. Beograd: Društvo školskih bibliotekara Srbije, 2014 http://www.skolskibibliotekari.edu.rs/sajt/images/dokumenti/Zbornik/Smotra13_zbornik.pdf (преузето 18. 1. 2016). (na ćirilici)
11. Radović, Slobodan. *Školska biblioteka u nastavi*. Gornji Milanovac: Dečje novine, 1982. (na ćirilici)
 12. Smiljković, Stana. „Estetska analiza dela lektire u školskoj biblioteci”. U *Školska biblioteka i nastava jezika i književnosti 1*, urednici Aleksandra Vraneš, Ljiljana Marković, 87–94. Beograd: Filološki fakultet Univerziteta, 2010.
 13. Spasić-Stošić, Ana. „Uloga školske biblioteke u realizaciji integrativne nastave u osnovnoj školi”. *Godišnjak Pedagoškog fakulteta u Vranju*, 7 (2016): 381–392. <http://scindeks-clanci.ceon.rs/data/pdf/2466-3905/2016/2466-39051607381S.pdf> (preuzeto 19. 10. 2017). (na ćirilici)
 14. Stokić, Gordana. *Ka filozofiji bibliotekarstva : Džesi Šir u teoriji i praksi bibliotekarstva 20. veka*. Pančevo: Mali Nemo, 2002.
 15. Stokić Simončić, Gordana. „Marketinški nastup školske biblioteke”. U *Savremena školska biblioteka: zbornik predavanja održanih 10. i 11. novembra na Filološkom fakultetu u Beogradu*, urednik Aleksandra Vraneš, 39–49. Beograd: Bibliotekarsko društvo Srbije, 2007. (na ćirilici)
 16. Trajković, Borjanka. „Osnovnoškolska biblioteka – biblioteka na portalu čitanja”. *Norma* 17, 1 (2012): 95–102. (na ćirilici)

Ana R. Duković

anaduk@sbb.rs

Mirjana T. Radovanović Pejović

mirjanarp@ptt.rs

Primary School "Dušan Jerković", Užice

LIBRARY SECTION AS ENCOURAGEMENT TO CREATIVE AND ENVIRONMENTAL PEER LEARNING IN THE ELEMENTARY SCHOOL LIBRARY

Abstract: This paper highlights the important role of primary school pupils, members of the library club, in peer learning, and particularly in promoting reading and acquiring knowledge. The school library is involved in the teaching process by supporting learning, as well as by helping pupils develop habits and skills to use different sources of information. A school librarian and members of the library club provide assistance to pupils who have different areas of interest, who want more, and seek a different approach to the material. The unbound conversations among the peers and positive, relaxing atmosphere, which club members create by their activities in the library, influence the adequate use of library materials and contribute to the affirmative attitude of students towards reading, learning and knowledge.

Keywords: school library, school librarian, library club, peer learning, reading promotion

Примљено: 26. септембра 2017.

Исправке: 18. октобра 2017.

Прихваћено: 28. октобра 2017.

Прикази

Данка М. Ивошевић
 Универзитет у Новом Саду
 Педагошки факултет у Сомбору
 Катедра за библиотекарство
 danka.ivosevic@pef.uns.ac.rs

UDK 02(100)(091)(049.32)

ИСТОРИЈА БИБЛИОТЕКА: ОД ЊИХОВОГ НАСТАНКА ДО ЕПОХЕ ХУМАНИЗМА И РЕНЕСАНСЕ

Приказ књиге: *Библиотека кроз време : прилози општој историји библиотеке до 16. века* / [Гордана Стокић Симончић, прир.]. – Панчево : Градска библиотека ; Београд : Филолошки факултет, 2017 (Ваљево : Интелекта). – 261 стр. : илустр. ; 31 cm

Поводом петнаестогодишњице излажења *Читалишта*, Градска библиотека Панчево је 25. и 26. маја 2017. године организовала стручно-научни скуп под називом „Библиотеке и идентитет”. Учесници скупа имали су прилику да присуствују промоцији монографије „Библиотека кроз време: прилози општој историји библиотека до 16. века” приређивача Гордане Стокић Симончић, која је поводом овог јубилеја публикована. Гордана Стокић Симончић је редовни професор на Катедри за библиотекарство и информатику Филолошког факултета Универзитета у Београду. Предметни је наставник за општу и националну историју књиге и библиотека, а као активни истраживач у области библиотекарства објавила је већи број научних и стручних радова, као и шест књига. Од 2009. године главни је уредник *Читалишта*, научног часописа за теорију и праксу библиотекарства.

У суиздаваштву Градске библиотеке у Панчеву и Филолошког факултета у Београду објављен је зборник радова „Библиотека кроз време: прилози општој историји библиотека до 16. века”, у коме је на 261 страни, кроз петнаест радова, хронолошки представљен историјски развој библиотека, од њиховог настанка до 16. века. Једанаест реномираних научника и стручњака из области библиотекарства и историје је, документовано, концизно и прегледно приказало еволуцију библиотека, од појаве писма,

преко материјала и прибора за писање, разних облика књиге и појаве штампања, све до сложене организације библиотека. Осам прилога је написано за овај зборник, док су остали радови претходно били објављени у *Чийалишију*, а за ову прилику су прерађени и допуњени. Ова обимна и садржински веома драгоцену монографију подељена је на пет поглавља: „Библиотеке старог света”, „Библиотеке у освит хришћанске ере”, „Византијски миленијум”, „Библиотеке у Европи – од манастирских до ренесанских” и „Књижна култура Арапа и Турака у средњем веку”. Зборник је обогаћен сажетим приказима свих радова на енглеском језику и белешкама о ауторима. Као помоћни инструменти претраге дати су и регистри које је сачинила Драгана Сабовљев: Регистар библиотека, Регистар имена и Регистар аутора.

У уводном делу под називом „Увод или чему нас учи историја библиотека”, приређивач зборника говори о задацима и циљевима изучавања историје библиотека, те наводи чиниоце који су имали важну улогу у њиховом настанку. Као задатак ове монографије приређивач Гордана Стокић Симончић је поставила да „у историјском следу представи културе, околности и појединце који су библиотеке развијали тежећи напретку друштвених заједница и очувању њиховог идентитета”, са посебним освртом на културе које су утицале на српску културу књиге и библиотека.

Поглавље „Библиотеке старог света” упознаје читаоце са првим библиотекама насталим на подручјима Блиског истока и античке Грчке, као и са библиотекама хеленистичког доба. У раду „Блиски исток – колевка библиотека” Гордана Стокић Симончић даје преглед система и материјала за писање, као и најважнијих постигнућа народа древног Блиског истока који се тичу организовања збирки писаних докумената: Сумера, Вавилонца, Асираца, Еблаита, Угарићана и Хетита. У раду „Основне карактеристике развоја књижне културе у античкој Грчкој”, ауторке Гордана Стокић Симончић, Бојана Требињац и Драгана Сабовљев описују развој писма, материјала и прибора за писање у старој Грчкој, као и прелазак са усмене на писмену традицију, што је условило настанак приватних библиотека. Такође, приказане су Платонова Академија и Аристотелов Лицеум, са посебним освртом на Аристотелову библиотеку, јер је „прва библиотека у античкој Грчкој која је систематски попуњавала своје књижне збирке, уређивала их и чинила доступним читаоцима”. Рад „Библиотеке хеленистичког света” Бранке Драгосавац доноси детаљан опис две највеће и најзначајније библиотеке старог света, Александријске и Пергамске – првих библиотека у модерном смислу, због тога што су у њима израђени први библиотечки каталози, библиографије, речници и енциклопедије,

примењени су алфаветски пописи грађе, утврђени начини смештаја библиотечке грађе итд. Дат је и кратак осврт на владарске, приватне, школске и специјалне библиотеке хеленистичког доба које су поставиле темеље за оснивање различитих типова библиотека.

Друго поглавље под називом „Библиотеке у освит хришћанске ере” односи се на библиотеке у Старом Риму и хришћанске библиотеке у периоду од 3. до 5. века. „Библиотеке и издавачка делатност у Старом Риму: од Републике до Царства” рад је у коме Биљана Ђурашиновић на сликовит начин пише о настанку и развоју приватних и јавних римских библиотека – о њиховим власницима и оснивачима, архитектури, колекцијама, организацији и управљању. Ауторка је приказала издавачку делатност у доба Царства и библиотеке ранохришћанског периода: црквене, приватне истраживачке и школске. Ненад Идризовић у раду „Црквено-општинске и велике хришћанске библиотеке у периоду од 3. до 5. века” доноси преглед хришћанских библиотека од њиховог оснивања до нестанка. Дати су подаци о постојању најстарије познате ранохришћанске библиотеке у Јерусалиму и црквено-општинској библиотеци у Кирти. Представљена је Оригенова велика научна библиотека у Кесарији Палестинској, од оснивања, преко њених управитеља, садржаја фонда, начина набавке и продукције списка, до рада скрипторијума. Такође, описана је и библиотека у Хипону, коју је на северу Африке основао Аурелије Августин.

Треће поглавље „Византијски миленијум” садржи два прилога који нас упознају са формирањем, организацијом и радом различитих типова византијских библиотека, тако и са знаменитим појединцима који су допринели утемељивању позива библиотекара. У раду „Библиотеке у Византијском царству” Наташа Иветић полази од предуслова за настанак и развој византијских библиотека и, користећи до сада познате податке о њима, даје опис библиотека византијских царева, библиотека образовних и научних установа, приватних колекција, као и библиотека у Манастиру Св. Катарине, Манастиру Студиону, Манастиру Св. Јована и у светогорским манастирима: Велика Лавра, Ватопед, Ивирон и Хиландар. Биљана Ђурашиновић у раду под називом „Позив библиотекара од Оригена до Хрисолоре” описује живот и рад неколико образованих појединаца који су дали свој допринос оснивању и раду библиотека у Византијском царству: ранохришћанског теолога и библиотекара Оригена, цара Констанција и цара Јулијана Отпадника. Такође, ауторка нам приближава рад хартофилакса – библиотекара и архивисте – на Патријаршијском двору у Цариграду, рад писара у приватним библиотекама Либанија, Лава Математичара и Фотија, и рад библиотекара у манастирским библиотекама.

О манастирским библиотекама средњег века и библиотекама хуманизма и ренесансе написана су четири рада која чине четврто поглавље под називом „Библиотеке у Европи – од манастирских до ренесанских”. Гордана Стокић Симночић и Невена Томић су у раду „Манастирске библиотеке средњег века” представиле најважније византијске и западноевропске манастирске библиотеке и њихове књижне фондове, а посебно библиотеке манастира Виваријум, Монте Касино, Бобио, Клини и Сент Гал. На крају рада, ауторке су се осврнуле на значај каролиншке ренесансе и франачког краља Карла Великог у развоју књижне културе наредних епоха. У раду „Манојло Хрисолора и прва хуманистичка грчка библиотека у Италији” Предраг Мутавцић описује активности византијског филолога и ерудите Манојла Хрисолоре у покретању студија грчког језика и књижевности на Фирентинском универзитету и формирању прве грчке библиотеке у Фиренци, водећем хуманистичком центру Европе. „Библиотеке хуманизма и ренесансе” наслов је рада у оквиру кога Гордана Стокић Симончић и Невена Томић упознају читаоце са основним одликама хуманизма и ренесансе, као и ренесанским приватним библиотекама Франческа Петрарке, Ђованија Бокача, Никола Николија, породице Медичи, кнежевском библиотеком војводе Федерика де Монтефелтра, Краљевском библиотеком у Будиму угарског краља Матије Корвина, Библиотеком Марчана у Венецији, папском библиотеком Ватиканом итд. „Матија Хуњади - Корвин и његова хуманистичка библиотека” рад је у коме Предраг Мутавцић описује живот угарског краља Матије Корвина, његово настојање да на двору у Будиму уведе хуманистичке принципе према италијанском моделу, његову библиотеку као најсвеобухватнију ризницу онога доба и прву штампарију Андреаса Хеса у Угарској.

У последњем петом поглављу „Књижна култура Арапа и Турака у средњем веку” описани су различити типови арапских и турских средњовековних библиотека, функције библиотекара, начини преписивања и превођења књига. Биљана Ђурашиновић у раду „Књижна култура Арапа у средњем веку” говори о настанку првих династија у историји ислама – халифата и њиховом значају за развој књижне културе. Ауторка је представила различите врсте библиотека, посебно истакнувши рад Куће мудрости у Багдаду, владарске библиотеке династије Абасида, која је била и преводилачки центар. Као главна карактеристика у развоју културе књиге код Арапа наведена је употреба папира, уместо пергаментa. Рад Мирјане Маринковић „Турске библиотеке кроз време” упознаје нас са првим писаним спомеником и гоктурским алфабетом развијене ујгурске цивилизације у предисламско доба. Од библиотека у исламско доба ауторка описује

библиотеке из епохе Караханида и Великих Селџука које су биле у саставу медреса, образовно-васпитних установа. Такође, даје приказ и различитих типова библиотека османског доба, као што су библиотеке султана Мехмеда II Освајача и Сулејмана Величанственог, затим библиотеке при џамијама и медресама, личне библиотеке итд.

У закључку под називом „Закључак или зашто је штампарство заувек преокренуло историју библиотека” Жељко Вучковић анализира промене у технологији медија за пренос знања, од свитака листова папируса, преко пергаментног кодекса, до Гутенбергове штампарске револуције и кодекса на папиру. Такође, аутор разматра утицај штампарства на културни, духовни, економски и политички живот, са посебним освртом на мисију књиге и библиотека, као најзначајнијих обележја Гутенбергове галаксије. Пишући о смени доминантних комуникационих технологија и замени штампане књиге електронским екраном, наводи да су „све велике смене комуникационих парадигми праћене оштрим полемикама заступника старих и нових технологија”, и да нове комуникационе технологије носе у себи клицу преображаја културе у оквиру које су настали.

Зборник радова „Библиотека кроз време: прилози општој историји библиотека до 16. века” представља изузетан допринос историји библиотекарства, јер на светло дана износи нове чињенице и доказе везане за историјат библиотека. На јединствен и конзистентан начин повезане су епохе у којима је долазило до настанка и развоја писма, разних облика књиге и различитих типова библиотека. Стручност аутора ове монографије довољна су препорука свим истраживачима, библиотекарима и студентима библиотекарства да им служи као обавезна литература при изучавању историје библиотека. Као научно штиво из области библиотекарства пронаћи ће своје место у библиотекама, не само у Србији, него и региону.

Здравка Радуловић
 Београд
 zdravkar87@gmail.com

UDK 016:070(=411.16)(497.11)
 "1888/1941"(049.32)
 UDK 016:050(=411.16)(497.11)
 "1888/1941"(049.32)

„ЛИСТАЊЕ ВРЕМЕНА” – ИЗЛОЖБА И КАТАЛОГ ЈЕВРЕЈСКЕ ПЕРИОДИКЕ У СРБИЈИ 1888–2016. АУТОРКЕ БИЉАНЕ АЛБАХАРИ

Изложбом „Листање времена: јеврејска периодика у Србији (1888–2016)” ауторке Биљане Албахари, библиографа Народне библиотеке Србије, први пут су хронолошки и обједињено представљена сва издања периодике Јевреја објављена у Србији. Поставка је отворена 21. јула, у Изложбеном холу Народне библиотеке Србије и затворена 23. септембра 2017. године. На отварању су говорили ауторка и рецензенти: мастер Дејан Ристић, историчар, некадашњи в. д. управника Народне библиотеке Србије и мр Здравка Радуловић, библиограф саветник. Овом изузетном изложбом и пратећим каталогом колегиница Биљана Албахари понудила је на увид стручној и научној јавности резултате добијене дугодишњим истраживањем развоја издавачко-штампарске дјелатности Јевреја који су живјели и радили на просторима Југославије/Србије у периоду 19/21. вијека. По први пут се представља укупна јеврејска периодична штампа која је излазила у Србији у последњих 130 година (1888–2016). Она хронолошки обухвата периоде од појаве првог штампаног јеврејског часописа (1888. године) *Ел Амико дел Пуебло* све до 2010. године када је покренут и последњи јеврејски часопис у Србији *Глас Мишјаха*.

У уводном дијелу колегиница Албахари нам је појаснила методологију презентације ове грађе. Између осталог сазнајемо да су изложба и пратећи каталог подијељени у пет цјелина које хронолошки прате период од излажења првог јеврејског часописа на овим просторима до данашњих дана. Први дио се односи на период до Другог свјетског рата и обухвата 47 наслова. Други, по обиму мали, али према историјској вриједности важан дио, представља једина сачувана публикација Јевреја из Крушевца који су, стицајем специфичних политичких и економских околности за вријеме владавине династије Обреновића, прешли у православну вјеру. Трећи

дио описује три листа Јевреја у заробљеништву током Другог свјетског рата. Четврти дио се односи на 20 публикација које су почеле излазити након Другог свјетског рата, а последњи, пети дио, описује 6 часописа које су у дијаспори објављивали или још увек објављују Јевреји поријеклом из Србије.

У каталогу изложбе под називом „Листање времена” кроз пет временских и тематских цјелина презентовано је 76 периодичних публикација (часописи, новине, алманаси, зборници и календари), од којих је 47 покренуто прије Другог свјетског рата, 3 за вријеме рата, 20 после Другог свјетског рата и 6 у иностранству (Израел и САД) од стране Јевреја поријеклом из Југославије/Србије. Најзначајнији број публикација које су представљене на овој поставци и у каталогу обезбијеђени су из Јеврејског историјског музеја, Народне библиотеке Србије и приватних збирки.

Вриједност садржине презентоване штампе у непосредној је вези са свеобухватним значајем које су публикације ове врсте имале у времену, када су настајале. У цјелокупном истраживачком збиру презентованих наслова понуђена грађа нам нуди огромно богатство релевантних података о уредницима, власницима, издавачима и штампарима, каталошко-библиографским изворима и литератури која је коришћена током овог исцрпног и веома захтјевног истраживачког рада.

Како би појаснила профиле пописаних часописа и листова, колегица Албахари у напоменама наводи низ фундаменталних података и чињеница историјског карактера које ће без сумње значајан број научних радника, историчара и библиографа, усмјерити на истраживања садржаја, како појединих наслова, тако и цјелокупне јеврејске штампе. Посебно се треба осврнути на десетине фотографија насловних страна пописане штампе, од којих су неке по први пут објављене и дате на увид јавности.

Наведени подаци о институцијама у којима се чувају пописани наслови од огромног су значаја за истраживаче. Треба поменути да се у овој публикацији налази значајан број наслова који нису били регистровани у грађи *Српске ретроспективне библиографије периодике*, пројекту од националног значаја на коме се више деценија ради у Народној библиотеци Србије. Идентификовани наслови представљају драгоцен допринос цјеловитости ове библиографије.

Први, темељни послови су урађени. Истраживања су обављена, периодика библиографски представљена, а потом илустрована и кроз изложбену поставку и пратећи каталог. Све до сада урађено нужан је предуслов за даљи смишљено организован, добро испланиран тимски рад на аналитичкој обради појединих, најзначајнијих периодичних публикација, што

би био огроман допринос како јеврејској културно-историјској баштини, тако и цјелокупној заједници на овим просторима.

Не сумњамо да ће претходно наведене, а потом и ова публикација, како код јеврејске заједнице тако и код појединих историчара и библиографа нужно произвести и конкретна интересовања за проучавање и попис садржаја најзначајнијих наслова презентованих у овом каталогу. Напокон, дигитализацијом постојеће грађе формирала би се база докумената од изузетне историјске и културне вриједности. Тако формиран и презентован библиографски и историјски извори овог дијела културног наслеђа Јевреја били би неисцрпан извор за научна истраживања рада и доприноса јеврејске заједнице свеукупном друштвеном и културном животу у Србији у периоду од 19. вијека до данашњих дана.

Такав замашан и веома деликатан, високостручан библиографски посао могао би бити један од дугорочних и приоритетних задатака друштвене заједнице, али и данашњих и будућих библиографа. Да би се у овом послу кренуло још даље, потребно је у будуће планове и пројекте унијети више систематичности и јасних планова и метода, али и више стручности. Када би ове наше замисли и жеље биле остварене у догледном времену, био би то прави подвиг и немјерљив допринос како јеврејској, тако и свукупној српској науци и култури. Ипак, и поред свих друштвених и материјалних чинилаца од којих зависи реализација задатака и пројеката који су пред нама, највећа одговорност и прегалаштво очекује се од библиографа.

Данас, и поред неоспорних технолошких достигнућа и електронских програмских рјешења у свакој науци и професији, па и у библиографији, људски фактор ће увијек бити неизбјежан, па и пресудан чинилац у реализацији оваквих пројеката. За све врсте библиографских истраживања треба доста предзнања о предмету који пописујемо, доста стручне вјештине и упорности у трагању за библиографским изворима, а потом и за грађом похрањеном и скривеном на разним странама и у разним облицима штампане, рукописне или електронске грађе. Овај посао, осим стручне спреме и широког научног образовања, од библиографа изискује често и личне способности које су предуслов за рад препун аналитичности, ситних обзира, претјеране акрибије, савјесности за ситнице, а понајвише разумијевања и љубави за библиографски рад. Ако професионалцу библиографу додамо и одлике библиофила који се бави књигом из искрене љубави, из личне душевне и интелектуалне потребе и без икаквих условљавања или усмјеравања од других чинилаца, поуздано ћемо добити профил библиографа као што је колегиница Албахари.

Да наведемо и неколико података који ће додатно потврдити да колегиница Биљана Албахари бавећи се овом тематиком иде путем који нас је убиједио да се тематиком историје и развоја јеврејске штампе бави систематски, стручно, искрено и са јасним циљем: учинити све што је у њеној моћи да ова драгоцену грађу не остане скривена од научне јавности и свих оних који су из било ког разлога заинтересовани за овај народ.

Радећи на изради ретроспективне библиографије српских листова и часописа у Библиографском одељењу Народне библиотеке Србије, колегиница Алабахари као искусан библиотекар и библиограф веома брзо уочава у којој су мјери библиографска истраживања комплексна, а резултати непроцењиво драгоцени. У шуми од преко 20.000 наслова који су по националним критеријумима припадали корпусу Српске ретроспективне библиографије периодике налазили су се библиографски подаци периодичних публикација којима је било могуће прићи са различитих аспеката: тематских, завичајних, језичких, стручних итд. Заинтересована за штампу коју су Јевреји покретали и издавали у Србији после Другог свјетског рата, колегиница је урадила библиографски попис наслова и резултате својих библиографских и историјских истраживања веома успјешно презентovala на Библионету – данима матичних библиотека Србије који су одржани 2015. године у Ужицу.

Настављајући истраживања, у часопису „Читалиште” у мају 2016. године објављује рад *Прејлед јеврејске ѱериодике у Србији од 1888. до 1941. ѱодине*. Свјесна значаја и улоге посла који је себи поставила за циљ, одлучује да уложи додатне напоре и уради цјеловиту библиографију јеврејске штампе од 1888. до 2015. године. На 20. *Сусрејћима библиоѱрафа у сћомен др Георћија Михаиловића* одржаним 18. новембра 2016. у Инћији говори на тему: *Библиоѱрафски ѱосћујак на изради књије „Прејлед јеврејске ѱериодике у Србији од 1888. до 2015. ѱодине”*.

Након што је рад под насловом „Јеврејска штампа у Србији : 1888–2015” добио другу награду на 59. наградном конкурсy Савеза јеврејских општина Србије, 2015. године, Савез јеврејских општина Србије га и објављује као монографију.

Након промоције наведене публикације ауторка покреће иницијативу да се ова грађа представи на пригодној изложби у Народној библиотеци Србије, а потом да се уради и одговарајући каталог изложбе. Након подршке њене матичне установе, пројекат под називом „Листање времена” прихваћен је и финансијски подржан од стране Министарства културе. Уложени труд и изванредни резултати, имали су великог одјекa у културној

јавности. У медијима је бјављен низ интервјуа, приказа и вијести у нашој и иностраној, претежно јеврејској штампи.

Значајно је истаћи да је колегиница Албахари веома активно учествовала и у пројекту „Сећање на Холокауст” који је ове године у априлу мјесецу организовао Регионални научни центар Института за филозофију и друштвену теорију у Новом Саду. Уз изложбу књига објављених и штампаних у Србији, са тематиком Холокауста, у изузетно квалитетно технички уређеном издању Института за друштвене науке и филозофију Универзитета у Београду објавила је и водич кроз публикације о Холокаусту под називом „Писање страдања: књига о књигама”.

Наведени резултати држе нас у увјерењу да ће, иако недовољно видљиви и никада праведно вредновани као стручњаци и научни радници, библиографи професионалци попут колегинице Албахари бити примјери и подстрек за нова прегнућа на пословима који нам се нужно намећу.

Сећања

Мирко Дрманац
 Градска библиотека
 „Владислав Петковић Дис”, Чачак
 drmanac@gmail.com

UDK 016:02]:929(497.11)"1948/1997"
 014.ЗБИБЛИОТЕКАР"1948/1997

САБИРНИК НЕКРОЛОГА ОБЈАВЉЕНИХ У ЧАСОПИСУ „БИБЛИОТЕКАР” (1948-1997)

Прилој српској националној библиографији некролоја

Водећи национални стручни часопис „Библиотекар” је деценијама неговао традицију да се последња почаст заслужним библиотечким радницима одаје на његовим страницама. Поводом обележавања седамдесете годишњице од оснивања Библиотекарског друштва Србије и почетка излажења часописа израђен је аотирани библиографски попис некролога културних делатника чији је рад обележио развој националног библиотекарства.¹ Библиографија некролога је урађена на основу прегледа текстова објављених у часопису „Библиотекар” у периоду од 1948. до 1997. године и представља примарну аотирану ретроспективну библиографију. У циљу боље библиографске контроле подаци су додатно проверени прегледом *Библиографије ирилоја објављених у „Библиоџекару” 1968-1998.* аутора Долорес Калођере-Петровић и *Библиографије часописа „Библиоџекар”*² која је објављена у тематском броју часописа за 2006. годину.

Основни критеријум израде библиографије су личности којима су некролози посвећени. Персоналне одреднице су сложене према презимену које је коришћено у објављеном тексту некролога. У оквиру персоналне одреднице наведени су основни подаци за идентификацију лич-

-
- 1 Приређивач дугује захвалност др Борјанки Трајковић, професору библиотекарских наука Педагошког факултета у Сомбору, за иницијативу и консултације током израде библиографије некролога часописа „Библиотекар”.
 - 2 Здравка Радуловић и Долорес Калођера-Петровић, „Библиографија часописа „Библиотекар (1948-1997)”, *Библиоџекар* год. 68, бр. 1-4 (2006): 3-435.

ности, односно година рођења и смрти као и најзначајнији аспекти радне биографије. У одређеном броју некролога није наведена година рођења личности на коју се односе или је наведена непрецизно, што је разрешено коришћењем секундарних извора и обележено упитником. Уз сваку персоналну одредницу наведен је хронолошки попис једне или више библиографских јединица које се односе на одређену личност. У изради регистра некролога примењена је сажета форма стандарда ISBD(CP) на ћириличном писму без наслова часописа, ISSN броја и ознака за годиште, бројеве и стране.³ У складу са стандардом, уз назначену интерпункцију коришћена је двострука црта као елемент повезивања. Некролози потписани иницијалом су разрешени коришћењем секундарних извора и имена су наведена у пуном облику.

Некролози (*nekros* – смрт; *logos* – реч) по дефиницији представљају одржани говор, или објављени чланак поводом нечије смрти, обично са подацима о животу и раду, тј. друштвеним заслугама умрлог.⁴ Некролози су по свом облику врло слични биографијама као књижевном жанру. Из тог разлога у регистар нису убачени само некролози већ и објављени пригодни говори, кратке биографије и остали прилози који су настали више година након смрти особе на коју се односе са намером бољег сагледавања заслуга поменутих библиотечких радника. Одређивање друштвеног значаја преминулог човека је суштина некролога.⁵ Ипак, ексцерпирате битних података из некролога и њихово сажимање у кратку анотацију представља велики изазов, посебно када су у питању библиотечки радници са бројним заслугама, или, пак, сарадници који су посредно допринели развоју библиотечке делатности. Библиографија некролога састоји се од укупно 126 персоналних одредница у оквиру којих се налазе 153 библиографске јединице.

Велики квалитет часописа „Библиотекар” представљају управо некролози који су објављени на његовим страницама од 1948. до 1997. године. Уређивачку политику „Библиотекара” у том периоду карактерише изражени еквилитаризам у погледу родне равноправности, националности, или социјалног и стручног статуса. У оквиру библиотечке професије једнако су заступљени некролози манипуланата и књижничара, стручних саветника,

3 Међународна федерација библиотечарских друштава и установа, *Упутства за примену ISBD-а у опису комјонентних делова* (Нови Сад: Библиотека Матице српске, 1989), 46, 49.

4 Тања Поповић, *Речник књижевних џермина* (Београд: Logos Art, 2007), 469.

5 Милица Бујас, Марија Клеут и Горана Раичевић, *Библиографија српских некролоја* (Нови Сад: Матица српска, 1998), 12.

управника и академика. Такође, у „Библиотекару” нису заступљени само српски библиотекарски, јер је „Библиотекар” био водећи стручни часопис ширег југословенског подручја. У „Библиотекару” се налазе и некролози посвећени припадницима других професија чији је рад посредно имао значај за библиотечку делатност. У некролозима се налази мноштво занимљивих и недовољно истражених података везаних не само за библиотечку професију, већ за општу српску националну културу.

Треба напоменути да се значајан број некролога налази и у другим стручним гласилима. Овај рад је уједно и позив да часопис „Библиотекар” настави да буде централно место објављивања биографских података о значајним стручним радницима. Библиографија некролога часописа „Библиотекар” представља прилог српској националној библиографији некролога и раду у коме би се кумулативно нашли сви некролози српских библиотекара који су објављени у стручној библиотечкој периодици.

БИБЛИОГРАФИЈА НЕКРОЛОГА ЧАСОПИСА „БИБЛИОТЕКАР” (1948-1997)

1. АНДРИЋ, ЉИЉАНА (1920-1972), библиотекар у Југословенском библиографском институту; самостални документалиста у Институту за упоредно право у Београду; председник Секције за научне библиотеке Друштва библиотекара Србије; покретач *Каталога шекуће сирани перидике у библиотечкама Југославије*
Љиљана Андрић, реч на комеморацији у Друштву библиотекара Србије 22. XI 1972. / Радмила Николић. - In memoriam. - Слика Љ. Андрић // 24, 4 (1972), 543-544.
2. АТАНАЦКОВИЋ, СМИЉА (1900-1961), књижничар и управник Библиотеке „Ђорђе Јовановић” у Београду
Смиља Атанацковић. - In memoriam. - Слика С. Атанацковић // 13, 6 (1961), 744.
3. БАБОВИЋ, ДУШКО (1936-1994), књижничар Библиотеке града Београда
Душко Бабовић (1936-1994) / Симеон Бабић. - In memoriam // 44, 1/2 (1994), [159]-160.

4. БАДЊЕВИЋ, БОЖЕНА (1906-1977), књижничар Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду
Божена Бадњевић, 1906-1977 / Небојша Лазаревић. - In memoriam. - Слика Б. Бадњевић // 29, 1/3 (1977), [252]-254.
5. БАРИЋ, МЕЛАНИЈА (1900?-1962), библиотекар Библиотеке Државног секретаријата за иностране послове
Меланија Барић / Анка Милошевић. - In memoriam. - Слика М. Барић // 15, 1 (1963), [89].
6. БОГДАНОВИЋ, ДИМИТРИЈЕ (1930-1986), академик, професор Филозофског факултета у Београду, археограф и текстолог; начелник Археографског одељења Народне библиотеке Србије
Димитрије Богдановић, 11. X 1930 – 14. VI 1986. / Нада Синдик. - In memoriam. - 38, 1/3 (1986), [68]-70.
7. БОГОСАВЉЕВИЋ, ДУШАН (1888-1957), професор и преводилац, библиотекар Универзитетске библиотеке у Београду
Душан Богосављевић, in memoriam / Урош Џонић. - Слика Д. Богосављевића // 9, 1/2 (1957), 156-157.
8. ВАСИЉЕВИЋ, ЈЕЛЕНА (1913-1972), библиограф; руководилац библиотеке Завода за здравствену заштиту Србије
Јелена Васиљевић, (1913-1972) / Софија Стошић. - In memoriam. - Слика Ј. Васиљевић // 25, 1 (1973), 116-117.
9. ВЕРГОВИЋ, МИОДРАГ (1893-1967), учитељ, новинар, писац, преводилац и библиотечки радник из Ужица
Миодраг-Миле Верговић, учитељ, писац и библиотечки радник / Љубиша Р. Ћенић. - In memoriam. - Слика М. Верговића // 19, 5/6 (1967), [380]-382.
10. ВИДИЋ, БРАНКО (?-1967), службеник Издавачке установе „Научно дело” и технички уредник часописа „Библиотекар”
Бранко Видић / Нада Стевин. - In memoriam. - Слика Б. Видића // 19, 5/6 (1967), [384].
11. ВУЧИЋЕВИЋ, БРАНИСЛАВ (1907-1965), учитељ, управник Градске библиотеке у Ваљеву

Бранислав Вучићевић / М. [Миленко] Радовић. - In memoriam. - Слика Б. Вучићевића // 17, 5/6 (1965), [504]-505.

12. ГЛИШИЋ, МИЛОВАН Ђ. (1847-1908), књижевник, уредник „Српских новина”, драматург Народног позоришта у Београду и помоћник управника Народне библиотеке Србије

Милован Ђ. Глишић као библиотекар, поводом педесетогодишњице његове смрти / Мил. [Миливој] В. Кнежевић. - Напомене // 10, 2/3 (1958), 118-121; У спомен Миловану Глишићу / Гаврило Ковијанић // 15, 1 (1963), 21-24.

13. ГРУБАЧИЋ, КОСТА (1909-1968), просветни педагог и теоретичар библиотекарства; помоћник Министра просвете НР Србије, начелник Одељења за опште образовање Комитета за школе и науку Владе ФНРЈ, професор Више педагошке школе у Сарајеву и научни саветник Народне библиотеке НР БиХ, уредник „Просветног прегледа” и стручног часописа „Библиотекарство”

Др Коста Грубачић, научни саветник Народне библиотеке СР Босне и Херцеговине / Раде Вуковић. - In memoriam. - Слика К. Грубачића // 21, 2 (1969), [310]-312.

14. ГРУБИЋ, ДУШАН (1930-1992), руководилац матичне службе и управник Народне библиотеке у Краљеву; добитник награде „Милорад Панић - Суреп”

Душан Грубић, (1930-1992) / В. Ј. [Владимир Јокановић]. - In memoriam // 43, 1/2 (1992/93), 147.

15. ГУЉДИНСКИ, ПЕТАР ВАСИЉЕВИЧ (1895?-1965), библиотекар Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду

Петар Гуљдински, [посмртно слово одржано пред Иверском капелом на Новом гробљу у Београду на дан сахране Петра Гуљдинског, 20. новембра 1965. године] / Небојша Лазаревић. - In memoriam. - Слика П. Гуљдинског // 18, 1/3 (1966), [230]-231.

16. ДАМЊАНОВИЋ, СТРАХИЊА М. (1894-1979), професор и књижевник, библиотекар Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду

Страхиња М. Дамњановић, 1894-1979 / Милен М. Николић. - In memoriam. - Слика С. Дамњановића // 31, 1/3 (1979), [197]-198.

17. ДОЧЕВСКИ, ЂОРЂИ (1926-1963), библиотекар Народне и универзитетске библиотеке у Скопљу, жртва земљотреса 26. јула 1963. године
In memoriam // 15, 4 (1963), [247].
18. ЂЕНИЋ-ИЛИЋ, СТАНА (1935-1960), библиотекар Народне књижнице „Димитрије Туцовић” у Чајетини (Библиотека „Љубиша Р. Ђенић” Чајетина)
Стана Ђенић-Илић, учитељица и библиотечки радник / Љубиша Р. Ђенић. - In memoriam. - Слика С. Ђенић-Илић // 13, 1/3 (1961), 191-192.
19. ЂУКИН, МЛАДЕН (?-1964?), директор Библиотекарске школе у Београду
Младен Ђукин / [Радмила Радосављевић]. - In memoriam // 16, 5/6 (1964), [459]-460.
20. ЕЛЕНКОВ, ИВАН (1934?-1957), управник Библиотеке у Пећи
Иван Еленков / М. Ј. [Милан Јанковић] // 10, 1 (1958), 93.
21. ЗАФИРОВСКИ, МИТКО (1907-1973), управник Народне и универзитетске библиотеке „Климент Охридски” у Скопљу; председник Савеза друштава библиотекара Југославије
Митко Зафировски, 1907-1973. / Рада Митрова. - In memoriam. - Слика М. Зафировског // 25, 5-6 (1973), [786]-788.
22. ИВАНУШИЋ, МИЛУТИН (1909-1972), директор Југословенског библиографског института; председник Друштва библиотекара Србије; помоћник директора Националне и свеучилишне библиотеке у Загребу
Библиограф и библиотекар Милутин Иванушић, (13.VII 1909 - 22.IX 1972) / Небојша Лазаревић. - In memoriam. - Слика М. Иванушића // 24, 4 (1972) 540-543; У спомен Милутину Иванушићу / Нико С. Мартиновић. - Summary ; Резюме // 25, 5/6 (1973), 536-542; Сећање на Милутина Иванушића / Бранислава Стајић // 34, 1/3 (1982), 97-98.
23. ИВКОВ-НЕБРИГИЋ, ОЛГИЦА (1938-1967), руководиоца Одељења посебних збирки Библиотеке Матице српске
Олгица Ивков-Небригић / Павле Живанов. - In memoriam. - Слика О. Ивков-Небригић // 19, 5/6 (1967), [378]-379.
24. ИЛИЋ, ДРАГОСЛАВ (1889-1973), начелник Министарства просвете

Краљевине Југославије; управник Народног позоришта у Београду; управник Народне библиотеке у Београду од 1935. до 1941. године; сарадник Института за српскохрватски језик САНУ и један од уредника *Речника српскохрватској књижевности и народној језика*

Драгослав Илић, (5. XI 1889 - 9. V 1973) / Ирена Грицкат. - In memoriam. - Слика Д. Илића // 25, 3/4 (1973), 485-487.

25. ЈАНКОВИЋ, ВОЈИСЛАВ (1934-1991), руководилац матичне службе и управник Народне библиотеке у Сенти, председник Заједнице библиотека Војводине; један од покретача часописа „Савремена библиотека”
Др Војислав Јанковић, 1934-1991 / Владимир Јокановић. - In memoriam // 42, 1/2 (1990/91), 136.

26. ЈАНКОВИЋ, ДАНИЦА С. (1898-1960), етномузиколог и научни сарадник Етнографског института САНУ; библиотекар Библиотеке града Београда
Даница С. Јанковић / И. СТ. [Ирена Стефановић]. - In memoriam. - Слика Д. Јанковић // 12, 1/2 (1960), 103.

27. ЈАНЧЕВА, ЖИВКА (1930-1963), библиотекар Народне и универзитетске библиотеке у Скопљу, жртва земљотреса 26. јула 1963. године
In memoriam // 15, 4 (1963), [247].

28. ЈЕРЕМИЋ, РИСТО (1869-1952), лекар и академик САНУ, члан Научног друштва Босне и Херцеговине, етнограф и библиограф српске здравствене културе и књижевности
Д-р Ристо Јеремић / Б. Ч-ћ [Бранко Чулић]. - Напомене // 4, 3/4 (1952), 190-191.

29. ЈОВАНОВИЋ, ЖИВОРАД П. (1904-1967), библиограф у Југословенском библиографском институту; руководилац Библиотеке Економског факултета у Београду; сарадник Института за проучавање књижевности САНУ
Живорад П. Јовановић, 1904-1967 / М. [Миле] М. Николић. - In memoriam. - Слика Ж. Јовановића // 20, 1/2 (1968), [126]-128.

30. ЈОВАНОВИЋ, МИОДРАГ (1901-1954), књижничар Библиотеке града Београда
Миодраг Јовановић / Ал. [Александар] Поповић // 6, 2 (1954), 135.

31. ЈОВАНОВИЋ, МИОДРАГ (1919?-1971), библиотекар и управник Народне библиотеке у Нишу; један од оснивача Заједнице Матичних библиотека Србије
Застанимо кад друг одлази / Нада Стевин. - In memoriam. - Слика М. Јовановића // 23, 5 (1971), [663]-664.
32. ЈОВАНОВИЋ, МИХАИЛО (1911-1980), књижничар Матичне библиотеке у Лазаревцу.
Михаило Јовановић Каца, (1911-1980) / Радојка Кеџман. - In memoriam // 33, 1/6 (1981), [208].
33. ЈОКАНОВИЋ, ВЛАДИМИР (1936-1994), управник Народне библиотеке у Новом Саду; начелник Матичног одељења Народне библиотеке Србије; доцент на катедри за библиотекарство Филолошког факултета у Београду; аутор бројних радова из теорије и праксе библиотекарства; добитник награде „Милорад Панић - Суреп”
Доц. др Владимир Јокановић, (1936-1994) / Александар Пејовић. - In memoriam // 44, 1/2 (1994), [161]-163.
34. ЈУГОВИЋ, ВЕРА (1912-1968), библиотекар Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду; први преводилац Андерсенових бајки са данског на српски језик
Вера Југовић, виши библиотекар, (1912-1968) / Небојша Лазаревић. - In memoriam // 20, 1/2 (1968), [129]-131.
35. КИЋОВИЋ, МИРАШ (1892-1963), истраживач културне прошлости, професор гимназија у Новом Саду и Вршцу, директор гимназија у Вршцу и Београду, руководилац Одељења старе и ретке књиге и рукописа Народне библиотеке Србије
Др Мираш Кићовић / Вера Топаловић. – Слика М. Кићовића. - [Садржај]: Библиографија радова Др Мираша Кићовића // 15, 6 (1963), [449]-456.
36. КИРИЛОВИЋ, ГОЈКО (1926-1951), руковалац Библиотеке Првог реона у Новом Саду, један од пионира народног библиотекарства у Војводини после Другог светског рата
Гојко Кириловић / Д. П. [Драгиша Полужански] // 3, 1/2 (1951), 79.

37. КИРИЛОВИЋ, ДИМИТРИЈЕ (1894-1956), историчар културне прошлости, библиотекар, библиограф и научни сарадник Библиотеке Матице српске; секретар Историјског друштва у Новом Саду и члан Уређивачког одбора „Гласника Историјског друштва”; вршилац дужности управника Државне архиве и Српског народног позоришта у Новом Саду и Универзитетске библиотеке у Београду
Д-р Димитрије Кириловић / Л. Ч. [Лазар Чурчић]. - In memoriam. - Слика Д. Кириловића // 8, 3/4 (1956), 311-312.
38. КНЕЖЕВИЋ, МИЛИВОЈЕ В. (1899-1973), књижевник и историчар књижевности, библиотекар Правног факултета у Београду; научни сарадник Института за српскохрватски језик САНУ
Миливоје В. Кнежевић, (1899-1973) / Милен М. Николић. - In memoriam. - Слика М. В. Кнежевића // 25, 3/4 (1973), 487-490.
39. КОВАЧ, ТОМИСЛАВ (1933-1960), књижничар Градске библиотеке у Нишу, потом књижничар у Одељењу позајмице књига Библиотеке града Београда
Томислав Ковач / Д. Д. [Душан Додић]. - In memoriam. - Слика Т. Ковача // 12, 1/2 (1960), 102.
40. КОЈИЋ, ЉУБИЦА (1911-1974), библиограф и руководилац Одељења предметног каталога Народне библиотеке Србије; руководилац Библиотеке Народног музеја у Београду; уредник часописа „Библиотекар”
Љубица - Буба Којић, (1911-1974) / Нада Стевин. - In memoriam. - Слика Љ. Којић // 26, 4/6 (1974), [171]-172.
41. КОМАДИНИЋ, СЛОБОДАН М. (1912-1979), библиограф Југословенског библиографског института у Београду; председник Секције за библиографију и документацију Друштва библиотекара Србије
Слободан М. Комадинић / Жарко Протић. - У спомен Слободану М. Комадинићу. - Слика С. Комадинића // 31, 1/3 (1979), [16]-26; О Слободану Комадинићу, (1912-1979) / Љубица Савић. - У спомен Слободану М. Комадинићу // 31, 1/3 (1979), [27]-29; Комадинићев рад на нашој ретроспективној библиографији / Јеремија Д. Митровић. - У спомен на Слободана М. Комадинића (1912-1979) // 31, 1/3 (1979), 30-31.
42. КОМПИРОВИЋ, РАДОВАН (1939-1992), библиофил и културни радник, добитник награде „Милорад Панић - Суреп”

- Радован Компировић, (1939-1992) / [радници Народне и универзитетске библиотеке у Приштини]. - In memoriam // 43, 1/2 (1992/93), 143.
43. КУРТОВИЋ, ИВО (1910-1972), професор Архитектонског факулета у Београду; пројектант зграде Народне библиотеке Србије и галерије Павла Бељанског
Проф. Иво Куртовић / Ана Церанић. - In memoriam // 24, 4 (1972), 545.
44. КУЧЕРА, ЕЛЗА (1883-1972), теоретичар библиотекарства и библиограф, заменик управника Свеучилишне књижнице у Загребу
Др Елза Кучера / Бранка Хергешић. - In memoriam. - Слика Е. Кучера // 24, 4 (1972), [534]-536; Сећање на незаборавног библиотекара др Елзу Кучеру / Виктор Новак. - In memoriam. - Напомене // 24, 4 (1972), 536-538; Сећање на мога учитеља др Елзу Кучеру / Милица Продановић. - In memoriam // 24, 4 (1972), 538-539.
45. ЛАЗАРЕВИЋ, НЕБОЈША М. (1916-1984), библиотекар и руководилац Одељења циркулације фондова, Централног каталога Београдског универзитета и Пријемног одељења Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду
Небојша Лазаревић, (1916-1984) / Радмило Ђонић. - In memoriam // 37, 1/3 (1985), [240]-242.
46. ЛУКИЋ, БИСЕНИЈА (?-1950), потпредседник Друштва библиотекара НР Србије и члан редакције часописа „Библиотекар”; оснивач и руководилац Библиотеке Друштва за културну сарадњу Југославије са СССР-ом
Бисенија Лукић / Милица Б. Продановић // 2, 2-3 (1950), [129]-131.
47. ЉУБИБРАТИЋ, ЂУРЂЕВКА (1927-1988), библиотекар и библиограф, руководилац јавних служби, секретар и руководилац набавке у Библиотеци Матице српске; аутор библиографије *Мајнице, Младе Србадије и Сџражилова*
Ђурђевка Љубибратић, 19. 08.1927 – 2. 04.1988 / Лазар Чурчић. - In memoriam // 40, 3/4 (1988), 83-84.
48. МАРЈАШ, ЂОРЂЕ (1936-1969), манипулант Библиотеке Матице српске у Новом Саду

Ђорђе Марјаш, (16. XI 1936 - 30. IV 1969) / Д. П. [Драгиша Полу-жански]. - In memoriam. - Слика Ђ. Марјаша // 21, 4 (1969), [619].

49. МАРКОВИЋ, ЉУБИЦА (?-1947), библиотекар и руководилац Одељења славистике Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду, једна од покретача првог библиотекарског удружења и активиста за родну равноправност
Љубица Марковић / Милица Б. Продановић. - Слика Љ. Марковић // 1, 3 (1949), 313-315; Помен, спомен, сећање, [поводом десетогодишњице смрти Љубице Марковић, `библиотекара Универзитетске библиотеке] / Исидора Секулић // 9, 3/4 (1957), 167-168.
50. МАРКОВИЋ, РАДОСАВ (1898-1956), професор историје и уредник листа *Глас Шумадије*; библиотекар Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” и Библиотеке Државне архиве НР Србије
Д-р Радосав Марковић / [Лазар Чурчић]. - In memoriam. - Слика Р. Марковића // 8, 3/4 (1956), 310-311.
51. МАРТИНОВИЋ, НИКО С. (1914-1975), научни саветник, директор Централне народне библиотеке Црне Горе „Ђурђе Црнојевић” на Цетињу; председник Друштва библиотекара Црне Горе; председник Савеза друштава библиотекара Југославије
Нико С. Мартиновић, (5. VI 1914. - 10. I 1975) / Р. [Радмила] Перишић. - In memoriam. - Слика Н. Мартиновића // 27, 1/2 (1975), [195]-196.
52. МАРТИЋ, РАДМИЛА (1909-1971), библиограф у Југословенском библиографском институту, уредник *Библиографије југословенске њериодике*
Радмила Мартић (1909-1971) / Р. М. [Радисав Мића] Цајић. - In memoriam. - Слика Р. Мартић // 23, 2 (1971), [265]-266.
53. МАСЛЕША, ЈЕЛЕНА (?-1967), библиотекар Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду, руководилац библиотеке Економског института у Београду и руководилац библиотеке Централног комитета СКЈ
Јелена Маслеша / Милица Б. Продановић. - In memoriam. - Слика Ј. Маслеше // 19, 1/2 (1967), [106]-108.
54. МАТИЋ, СВЕТОЗАР (1887-1975), историчар књижевности, лексикограф и преводилац; помоћник управника и руководилац Одељења рукописа у Народној библиотеци Србије

- Светозар Матић, (20. јануар 1887 - 4. март 1975) / Берислав М. Николић. - In memoriam // 27, 3/4 (1975), [435]-436.
55. МЕВОРАХ, ЛЕЛА А. (1898-1972), управник Централне библиотеке Медицинског факултета у Београду
 Лела А. Меворах, (1898-1972) / Небојша Лазаревић. - In memoriam. - Слика Л. Меворах // 25, 1 (1973), [115]-116.
56. МИЈАТОВИЋ, ДЕСАНКА (?-1957), библиотекар Библиотеке града Београда
 Десанка Мијатовић / Р. Ј. [Радосав Јанковић]. - In memoriam. - Слика Д. Мијатовић // 9, 1/2 (1957), 155-156.
57. МИЛАЧИЋ, ДУШАН З. (1892-1979), књижевник, историчар књижевности и преводилац; управник нишке Народне библиотеке и управник Народног позоришта Моравске бановине у Нишу; управник Народне библиотеке Србије од 1944. до 1960. године
 [ПРЕДГОВОР Споменици др Душану З. Милачићу]. - Слика Д. Милачића // 24, 5 (1972), [553]-554; Др Душан З. Милачић / Олга Веселиновић // 24, 5 (1972), [555]-560; Др Душан З. Милачић / Боривоје С. Стојковић. - У спомен Др Душану [З.] Милачићу. - Слика Д. Милачића // 31, 4/6 (1979), [207]-219; Сећање на Др Душана Милачића, првог послератног управника Народне библиотеке Србије / Сузана Величковић. - У спомен Др Душану [З.] Милачићу // 31, 4/6 (1979), [220]-223; Наш први разговор / Александар Пејовић. - У спомен Др Душану [З.] Милачићу // 31, 4/6 (1979), [227]-228; Никад нећу заборавити излагање Др Душана Милачића о бугарским библиотекама / Ксенија Б. Лазић. - У спомен Др Душану [З.] Милачићу. - Литература // 31, 4/6 (1979), [229]-233.
58. МИЛИТАР, ТРИВА (1889-1977), новинар, историчар културе Војводине; руководилац рукописног одељења Библиотеке Матице српске
 Трива Милитар, 1889-1977 / Лазар Чурчић. - In memoriam // 29, 1/3 (1977), [250]-251.
59. МИЛОСАВЉЕВИЋ, МИЛОРАД (?-1953), службеник Библиотеке града Београда заслужан за спасавање књижног фонда и уметничко-историјске збирке 6. априла 1941. године
 Милорад Милосављевић / Александар Поповић. - Слика М. Милосављевића // 5, 3-4 (1953), 214-215.

60. МИЉУШЕВИЋ, МИРОСЛАВ (?-1956), инспектор Библиотечког центра Народне библиотеке у Београду, члан управе Друштва библиотекара НР Србије
Мирослав Миљушевић / Жарко Д. Протић. - In *memoriam*. - Слика М. Миљушевића // 8, 3/4 (1956), 309-310.
61. МИНДЕРОВИЋ, ЧЕДОМИР (1912-1966), књижевник и дипломата, директор ИП „Просвета”, Генерални секретар Савеза књижевника Југославије, председник Удружења књижевника Србије, управник Народне библиотеке Србије од 1960. до 1965. године
Човек и писац Чедомир Миндеровић / Ерих Кош. - In *memoriam*. - Слика Ч. Миндеровића // 18, 1/3 (1966), 3-5; Говор одржан на дан комеморације поводом смрти Чедомира Миндеровића, књижевника и бившег управника Народне библиотеке СРС у читаоници Народне библиотеке Србије, 17. јануара 1966. / Нада Стевин // 18, 1/3 (1966), 6-10; Индијац и Југословен / Шанти Садикали ; превод Мирјана Матарих // 18, 1/3 (1966), 11-14.
62. МИХАИЛОВИЋ, ГЕОРГИЈЕ (1892-1969), лекар и библиограф, аутор „Српске библиографије 18. века”; У његов спомен се од 1983. године одржавају Сусрети библиографа у Инђији
Др Георгије Михаиловић, (4.IX 1892 - 6.VII 1969) / Лаза [Лазар] Чурчић. - In *memoriam*. - Слика Г. Михаиловића // 21, 4 (1969), [594]-599.
63. МИХАИЛОВИЋ, ЉУДМИЛА (?-1962), библиограф и преводилац, библиотекар Народне библиотеке; један од оснивача Друштва библиотекара НР Србије
Прва жена библиотекар Народне библиотеке (1923-1953), Људмила Михаиловић / Љубица Којић. - Белешке // 14, 3 (1962), 214-219.
64. МИШИЋ, СМИЉА (1899-1981), библиограф, библиотекар Универзитетске библиотеке; управник Библиотеке Српске академије наука и уметности; председник Секције за библиографију Савеза друштава библиотекара Југославије
Биографија и библиографија радова Смиље Мишић / Вера Сечански. - Библиографија // 33, 1/6 (1981), [19]-22; Моја сећања на Смиљу Мишић, (1899-1981) / Ирена Стефановић // 33, 1/6 (1981), [23]-24.

65. МЛАДЕНОВИЋ, АТАНАСИЈЕ (1899-1965), учитељ и педагог, управник Народне библиотеке „Радоје Домановић” у Лесковцу
Атанасије Младеновић / Ратмирко Петковић. - In *memoriam*. - Слика А. Младеновића // 17, 3/4 (1965), [253]-255.
66. НАЈДАНОВИЋ, МИЛОРАД (1920-1987), књижевник, заменик управника Народне библиотеке Србије
Милорад Најдановић, (12. V 1920 - 10. XII 1987) / Десанка Стаматовић. - In *memoriam* // 40, 1/2 (1988), [101]-103.
67. НЕКРОЛОЗИ
In *memoriam*, [др Јосеф Бански, др Владимир Јелинек, Хелена Калаудова, Штефан Кантор и Бохумил Нозиар, библиографи Библиографског одељења Универзитетске библиотеке у Братислави] // 8, 1/2 (1956), 126.
68. НЕНАДОВИЋ, ЉУБИЦА (1901-1986), библиотекар матичне службе Народне библиотеке Србије
Љубица Ненадовић, (1901-1986) / Нада Стевин-Новак. - In *memoriam* // 38, 1/3 (1986), 71-72.
69. НИКОЛИЋ, ЂОРЂЕ (1908-1984), управник Народне библиотеке „Едвард Кардељ” у Титовом Ужицу (Народна библиотека Ужице).
Ђорђе-Ђоко Николић, (1908-1984) / Стаменко Костић. - In *memoriam*. - Слика Ђ. Николића // 36, 1/3 (1984), [75]-76.
70. НИКОЛИЋ, ЈЕЛЕНА (1913-1988), библиотекар и библиограф Библиотеке Матице српске; оснивач Централног каталога Војводине и аутор Библиографије Матице српске
Јелена Николић, 7. 10. 1913 - 29. 03. 1988 / Лазар Чурчић. - In *memoriam* // 40, 3/4 (1988), [81]-82.
71. НИКОЛИЋ, РАДОВАН (1907-1985), учитељ, управник Матичне библиотеке и читаонице у Аранђеловцу
Радован Николић Рака, 1907-1985 / Властимир Јовановић. - In *memoriam* // 37, 1/3 (1985), 242-243.
72. НОВАК, ВИКТОР (1889-1977), историчар и академик, руководилац рукописног одељења Свеучилишне библиотеке у Загребу, професор Филозофског факултета у Загребу а од 1924. године у Београду

Др Виктор Новак, 1889-1977 / Милка Ивковић. - Слика В. Новака // 29, 1/3 (1977), [196]-199.

73. НОВАКОВИЋ, Стојан (1842-1915), научник и државник, министар просвете и академик; библиотекар и управник Народне библиотеке од 1869. до 1874. године

Стојан Новаковић као библиотекар / Мираш Кићовић. - Слика С. Новаковића. - Литература // 10, 4 (1958), 296-307; Стојан Новаковић и библиотекарство у Србији / Милен М. Николић. - Слика С. Новаковића. - Напомене. - Summary ; Резюме // 17, 5/6 (1965), 265-282; Стојан Новаковић - библиотекар Народне библиотеке / Десанка Стаматовић. - Белешке. - Summary ; Резюме // 43, 1/2 (1992/93), 3-12.

74. ПАВЛОВИЋ, АЛЕКСАНДАР Ж. (1903-1962), правник и библиотекар, управник библиотеке Правно-економског факултета у Нишу

Александар Ж. Павловић, управник библиотеке Правно-економског факултета у Нишу / Зоран Петровић. - In memoriam. - Слика А. Ж. Павловића // 14, 2 (1962), 202.

75. ПАНИЋ-СУРЕП, МИЛОРАД (1912-1968), песник и преводилац; новинар „Политике”, уредник „Тањуга”, први секретар Удружења књижевника Србије, оснивач и управник „Завода за заштиту и научно проучавање споменика културе Србије”; управник Народне библиотеке Србије од 1965. до 1968. године

Мој пријатељ Панић / Станка Костић. - Сећања на Милорада Панића-Сурепа (1912-1968) // 20, 4 (1968), 313; Суреп и Народна библиотека / Јер. [Јеремија] Д. Митровић. - У спомен на Милорада Панић-Сурепа, управника Народне библиотеке Србије од 1966. до 1968 // 20, 4 (1968), 269-274; Милорад Панић-Суреп / Д. Панић. - Суммары. - Резјуме. - Год. 20, 4 (1968), 340-344; Годишњица смрти Милорада Панића-Сурепа // 21, 2 (1969), 173; Милорад Панић Суреп, (поводом двадесет година од његове смрти) / Александар Пејовић. - Summary ; Резюме // 40, 3/4 (1988), 47-51.

76. ПАНТИЋ, СВЕТИСЛАВ (1910-1969), председник Управе Народне библиотеке „Димитрије Туцовић” у Чајетини (Библиотека „Љубиша Р. Ђенић” Чајетина)

Светислав Пантић, 1910-1969 / Љубиша Р. Ђенић. - In memoriam // 21, 4 (1969), [619]-620.

77. ПЕЈАНОВИЋ, ЂОРЂЕ (1878-1962), новинар и преводилац, оснивач и руководилац Централне библиотеке српског културног друштва „Просвјета” у Сарајеву и библиотекар Народне библиотеке НР БиХ; председник Друштва библиотекара НР БиХ и стални члан Комисије за ретроспективну босанско-херцеговачку библиографију књига
Ђорђе Пејановић, (27. VIII 1878, Мостар - 22. II 1962, Сарајево) / Ксенија Б. Лазић. - [Садржај]: Преглед објављених библиотекарских и библиографских радова Ђорђа Пејановића // 14, 4 (1962), 326-329.
78. ПЕТКОВИЋ, ДРАГОСЛАВ (1900-1968)
Драгослав Петковић, антиквар и књиговезац, (1900-1968) / Јеремија Д. Митровић. - In memoriam. - Слика Д. Петковића // 21, 1 (1969), [163]-164.
79. ПЕТРОВИЋ, ИЛИЈА М. (1895-1942), покретач часописа *Дан*, дипломирао на Универзитету Колумбија, библиотекар Конгресне библиотеке у Вашингтону, затим руководилац библиотеке и секретар Министарства просвете Краљевине СХС
Др Илија М. Петровић, (био-библиографска грађа) / Живорад П. Јовановић // 14, 5 (1962), 391-396.
80. ПЕТРОВИЋ, ЈЕВРЕМ (?-1955), помоћни радник Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду
Јеврем Петровић / И. Ст. [Ирена Стефановић] // 7, 3/4 (1955), [263].
81. ПЕШАКОВИЋ, БРАНИСЛАВА (1928-1989), управник Народне библиотеке „Вук Караџић” у Београду; просветни саветник за школске библиотеке у Заводу за унапређење васпитања и образовања града Београда
Бранислава Пешаковић, (1928-1989) / [Надежда Николић]. - In memoriam // 41, 1/2 (1989), 93.
82. ПИЛЕТИЋ, ИВАНКА (1892-1962), руководилац Општег одељења и Одељења читаонице Народне библиотеке Србије у Београду
Пилетић Иванка / Олга Прокић. - In memoriam // 15, 4 (1963), [336].
83. ПИСКЕР-КНИХ, МИЛИЦА (1922-1987), библиограф и преводилац; књижничар у Југословенском библиографском институту; библиотекар-редактор Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду

Милица-Ева Пискер-Кних, (1922-1987) / Радмила Николић-Богдановић. - In memoriam // 40, 1/2 (1988), 105-107.

84. ПИТОВИЋ, ВЛАДИМИР (1908-1969), књижевник и библиотекар Народне библиотеке Србије у Београду; заменик управника Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” и руководилац Одељења Трезора; председник Друштва библиотекара Србије; уредник часописа „Библиотекар”

Владимир Питовић, (18.IV 1908, Сомбор - 3.VI 1969, Београд) / Јеремија Д. Митровић. - In memoriam. - Слика В. Питовића // 21, 4 (1969), [590]-593.

85. ПЛАВШИЋ, РАДИВОЈ (1914-1988), историчар културе, управник Градске библиотеке „Карло Бјелички” у Сомбору

Радивој Плавшић, (Сомбор, 1. III 1914 - Сомбор, 3. II 1988) / Милош Стојановић. - In memoriam // 40, 1/2 (1988), 104.

86. ПОЛУЖАНСКИ, ДРАГИША (1908-1967), историчар књижевности и библиограф, први управник Народне библиотеке у Сарајеву, руководилац Библиотечког центра при Библиотеци Матице српске, управник библиотеке Филозофског факултета у Новом Саду; председник Друштва библиотекара Војводине, члан Извршног одбора Друштва библиотекара Србије и члан Комисије Савеза друштава библиотекара Југославије; први уредник *Библиотечарској јодушњака Војводине* и члан редакције часописа *Библиотечар*

Драгиша Полужански, (1908-1967) / Милош Стојановић. - In memoriam. - Слика Д. Полужанског // 19, 3/4 (1967), [214]-216.

87. ПОПОВИЋ, АЛЕКСАНДАР Р. (1898-1968), историчар српског библиотекарства, управник Библиотеке града Београда и библиотекар Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду; активан члан Друштва библиотекара Србије

Александар Р. Поповић, (1898-1968) / Ирена Стефановић. - In memoriam. - Слика А. Поповића // 20, 1/2 (1968), [123]-125.

88. ПОПОВИЋ, МИЛЕНА (1910-1966), библиотекар Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић”, руководилац библиотеке Југословенског центра за техничку и научну документацију; руководилац библиотеке Института за нуклеарне и остале сировине

In memoriam, [Милена Поповић] / Слободанка Милановић. - Слика М. Поповић // 18, 4 (1966), [357]-358.

89. ПРИКЕЛМАЈЕР, НЕРА (?-1967), библиотекар у библиотеци Министарства индустрије, Савета за индустрију и грађевинарство и Југословенског центра за научну и техничку документацију; руководилац библиотеке Технолошко-металуршког факултета у Београду; члан Секције за научне, стручне и специјалне библиотеке Друштва библиотекара Србије
Нера Прикелмајер / Љиљана Андрић. - In memoriam. - Слика Н. Прикелмајер // 19, 5/6 (1967), [375]-376.
90. ПРОДАНОВИЋ МИЛИЦА (1897-1992), библиотекар Свеучилишне књижнице у Загребу, библиотекар и управник Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду, оснивач и први председник Друштва библиотекара Србије, први потпредседник Савеза друштава библиотекара Југославије, оснивач и уредник часописа *Библиоџекар*
Милица Продановић, (1897-1992) / Станија Глигоријевић. - In memoriam // 43, 1/2 (1992/93), 144-146.
91. ПРОТИЋ, ЖАРКО Д. (1926-1996), истраживач издавачке прошлости и библиограф; библиотекар Народне библиотеке Србије; руководилац библиотеке Историјског архива Централног комитета Савеза комуниста Југославије и библиотеке Института за изучавање радничког покрета (Београд); библиотекар Института за савремену историју у Београду; уредник часописа *Библиоџекар*
Жарко Д. Протић (1926-1996) / Александар Кале Спасојевић. - In memoriam // 46, 1/2 (1996), [142]-143.
92. РАДОВИЋ, ДРАГИЊА (1908-1955), библиотекар Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду
Драгиња-Нена Радовић / А. П. [Александар Поповић] // 7, 3/4 (1955), [263].
93. РАДОВИЋ, ЂУЗА(1906-1989), професор и академик, књижевник, управник Библиотеке Српске академије наука и уметности у Београду.
Ђуза Радовић, (1906-1989) / Будислава Јанчић. - In memoriam // 41, 1/2 (1989), [91]-92.

94. РАДОВИЋ, МИЛИЦА (?-1969), управник Народне библиотеке у Параћину
Милица Радовић / Вера Николић. - In memoriam. - Слика М. Радовић // 21, 2 (1969), [308]-309.
95. РАДОЈИЧИЋ, ЂОРЂЕ СП. (1905-1970), историчар, професор и академик, управник Народне библиотеке Србије од 1941. до 1945. године
Ђорђе Сп. Радојичић, 19.VIII 1905 - 28. I 1970., Београд / Јеремија Д. Митровић. - In memoriam. - Слика Ђ. Радојичића // 22, 4 (1970), [323]-325.
96. РАДОСАВЉЕВИЋ, РАДМИЛА (1914-1973), професор и директор Библиотекарске школе у Београду
Радмила Радосављевић, (1914-1973) / Славко Маслар. - In memoriam. - Слика Р. Радосављевић // 25, 3/4 (1973), [484]-485.
97. РАДУЈКОВИЋ, ВИДА (1904-1972), први библиотекар Техничког факултета у Београду; руководилац библиотеке Машинског факултета у Београду
Вида Радужковић / Душанка Бисић. - In memoriam. - Слика В. Радужковић // 24, 4 (1972), 544-545.
98. РАЈИЋ, НИКОЛА (1908-1967), руководилац финансијске службе Народне библиотеке Србије и Друштва библиотекара Србије
Никола Рајић, (1908-1967) / Стојан Милосављевић. - In memoriam. - Слика Н. Рајића // 19, 5/6 (1967), [383].
99. РАЈКОВИЋ, ЗВОНИМИР (1936-1994), библиотекар Библиотеке „Ђорђе Јовановић” у Београду
Звонимир Рајковић, (1936-1994) / Љубомир Тешић. - In memoriam // 44, 1/2 (1994), [165]-166.
100. РАЦИН, КОЧО (1909-1943), македонски песник и револуционар, библиотекар Радничке коморе и Народне библиотеке у Скопљу
Кочо Рацин, (био-библиографска грађа) / Живорад П. Јовановић. // 15, 3 (1963), 166-173.
101. РИЈАВЕЦ, ЈОСИП (1904-1971), теоретичар библиотекарства, руководилац Одељења периодике у Народној и универзитетској библиотеци

- у Љубљани; председник Друштва библиотекара Словеније и члан управе Савеза друштава библиотекара Југославије
Покојном пријатељу Јосипу Ријавцу, 10.XI 1904 - 25.III 1971. / Бранко Берчич ; са словеначког превела Милица Велимировић. - In *memoriam*. - Слика Ј. Ријавца // 23, 5 (1971), [659]-661.
102. РУПЕЛ, МИРКО (1901-1963), историчар књижевности, управник Народне и универзитетске библиотеке у Љубљани, председник Друштва библиотекара Словеније, председник Савеза друштава библиотекара Југославије и потпредседник Заједнице националних библиотека Југославије
Др Мирку Рупелу. - In *memoriam* // 15, 5 (1963), [442]-443.
103. РУСОВАЦ, ЈЕЛЕНА Т. (1914?-1960), библиотекар Народне библиотеке Србије
Јелена Т. Русовац / М. [Милица] Велимировић. - In *memoriam*. - Слика Ј. Русовац // 12, 3/4 (1960), 235.
104. СТЕВАНОВИЋ, ВЛАДИМИР (1930-1979), филолог и професор гимназије; Министар образовања; управник Народне библиотеке Србије од 1977. до 1979. године
[Говор одржан на сахрани Владимира Стевановића] / Драгољуб Михић. - У спомен Мр Владимиру Стевановићу. - Слика В. Стевановића // 31, 4/6 (1979), [235]-236; [Говор одржан на сахрани Владимира Стевановића] / Веселко Велчић. - У спомен Мр Владимиру Стевановићу // 31, 4/6 (1979), 237-238; [Говор одржан на сахрани Владимира Стевановића] / Милорад Најдановић. - У спомен Мр Владимиру Стевановићу // 31, 4/6 (1979), 238-239; [Говор одржан на сахрани Владимира Стевановића] / Божидар Манић. - У спомен Мр Владимиру Стевановићу // 31, 4/6 (1979), 239-240; Говор на комеморативној седници републичких органа СР Србије / Милица Ј. Кнежевић. - У спомен Мр Владимиру Стевановићу // 31, 4/6 (1979), [241]-244.
105. СТЕПАНОВИЧ-ЧУБАРЈАН, ОГАН, заменик директора Државне библиотеке СССР „В. И. Лењин” у Москви, председник Комисије IFLA за питања теорије и истраживачког рада (1908-1976)
Оган Степанович Чубарјан, (1908-1976) / Драго Видовић. - In *memoriam* // 28, 1 (1976), 161.

106. СТЕФАНОВИЋ, РАДМИЛО (1922-1967), историчар и библиотекар Одељења за историју Филозофског факултета у Београду
Радмило Стефановић, (1922-1967) / Д. [Драгољуб] Драгојловић. - In memoriam. - Слика Р. Стефановића // 19, 5/6 (1967), [377].
107. СТОЈАНОВИЋ, ГОРДАНА (1934-1994), руководилац Одељења обраде књига у Универзитетској библиотеци „Светозар Марковић” у Београду
Гордана Стојановић, (1934-1994) / Мирка Влајковић. - In memoriam // 44, 1/2 (1994), [167]-168.
108. СТОЈАНОВИЋ, СОФИЈА А. (1898-1968), библиотекар и руководилац Одељења периодике Народне библиотеке у Београду; библиотекар Универзитетске библиотеке „Светозар Марковић” у Београду
Софија А. Стојановић, (1898-1968) / Небојша Лазаревић. - In memoriam. - Слика С. Стојановић // 21, 1 (1969), [159]-162.
109. ТЕЖАК, БОЖО (1907-1980), професор физичке хемије Природнослов-но-математичког факултета Свеучилишта у Загребу; руководилац Центра за студије библиотекарства, документације и информацијских зна-ности; оснивач и директор Рефералног центра Свеучилишта у Загребу
Божо Тежак, (1907-1980) / Бранко Кнежевић. - In memoriam. - Сли-ка Б. Тежака // 32, 1/6 (1980), [190]-192.
110. ТОДОРОВИЋ, БРАНИСЛАВ (?-1976), управник Народне библиотеке „Раде Драинац” у Прокупљу
Бранислав Тодоровић / Милош Лекић. - In memoriam // 28, 1 (1976), [160].
111. ТОКИН, МИЛАН (1909-1962), књижевник и преводилац, библиоте-кар библиотеке Филозофског факултета у Новом Саду; члан Друштва библиотекара НР Србије, Књижевног одељења Матице српске и Удру-жења књижевника НР Србије
Милан Токин / Т. М-р [Трива Милитар]. - In memoriam. - Слика М. Токина // 14, 2 (1962), 200-201.
112. ТОШОВИЋ-ВИРИЈЕВИЋ, МИЛЕНА (?-1964), библиотекар инструк-торске службе Народне библиотеке Србије, члан Комисије за катало-гизацију Друштва библиотекара Србије, секретар Комисије за стручно

уздицање библиотекарских кадрова Синдикалне подружнице Народне библиотеке Србије

Милена Тошовић-Виријевић / Н. Ст. Нов, К. Б. Л. [Нада Стевин-Новак, Ксенија Б. Лазић]. - In *memoriam*. - Слика М. Виријевић. - [Садржај]: Библиографија радова Милене Тошовић-Виријевић // 16, 3/4 (1964), [272]-274.

113. ЂИРКОВИЋ, БОГОЉУБ (1908-1996), професор Богословског факултета; библиотекар и управник Патријаршијске библиотеке у Београду
Проф. Богољуб Ђирковић, управник Патријаршијске библиотеке / Слободан Милеуснић. - In *memoriam* // 46, 1/2 (1996), [139]-141.
114. УРОШЕВИЋ-ЉУБИСАВЉЕВИЋ, МИЛИЦА (1924-1981), управник Народне библиотеке у Крагујевцу; руководилац Сектора за чување и коришћење фондова у Народној библиотеци Србије
Милица Урошевић-Љубисављевић (1924-1981) / Милорад Најданивић. - In *memoriam* // 33, 1/6 (1981), [205]-207.
115. ФИНЦИ, АЛБЕРТ (?-1949), референт библиотекарства при културно-просветном одељењу Главног одбора Савеза синдиката Југославије за Босну и Херцеговину
Алберт Финци / Бранко Чулић // 1, 4 (1949), 497-498.
116. ХАВКИНА, ЉУБОВ БОРИСОВНА (1870-1949), педагог и теоретичар библиотекарства у СССР, управник Научно-истраживачког института за библиотекологију
Смрт Љ. Б. Хавкине / Милена Поповић // 1, 3 (1949), 363.
117. ХОРОВИЦ, ТЕОДОР (1893-1968), руководилац Одељења за документацију и библиографију у Југословенском библиографском институту у Београду
Теодор Хоровиц / Е. [Евгенија] Ненезић. - In *memoriam*. - Слика Т. Хоровица // 20, 1/2 (1968), [121]-122.
118. ХУЖВИК, ГЕОРГИЈЕ (1916-1976), адвокат, правни саветник и библиотекар Српске православне епархије у Сентандреји; сарадник Матице српске у Новом Саду
Др Георгије Хужвик, (1916-1976) / Лазар Чурчић. - In *memoriam* // 28, 2 (1976), [308]-309.

119. ЦИМБАЉЕВИЋ, КАТИНКА (1906-1962), библиотекар Одељења периодике Народне библиотеке Србије
Катинка Цимбаљевић / О. [Олга] Прокић. - In memoriam. - Слика К. Цимбаљевић // 15, 1 (1963), [90].
120. ЧУЛИЋ, БРАНКО (1912-1977), начелник Одељења за библиографију Народне и универзитетске библиотеке у Сарајеву; председник Друштва библиотекара Босне и Херцеговине
Бранко Чулић, 1912-1977 / Мухамед Траљић. - In memoriam // 29, 1/3 (1977), [255]-257.
121. ЏОНИЋ, УРОШ (1888-1968), професор Филолошког факултета, први управник Универзитетске библиотеке у Београду; члан управе Српске књижевне задруге и секретар Друштва за српски језик и књижевност; један од оснивача Југословенског библиотекарског друштва
Урош Џонић први управник Универзитетске библиотеке у Београду / Небојша Лазаревић. - Слика У. Џонића. - Summary ; Резюме // 21, 2 (1969), [175]-178; Урош Џонић, први управник Универзитетске библиотеке у Београду / Анђа Тошић. - Белешке. - Summary ; Резюме // 43, 1/2 (1992/93), 61-66.
122. ШЕБЕШЋЕН, ГЕЗА (1912-1976), заменик директора и руководилац Методског центра за изучавање и унапређење библиотекарства мађарске Националне библиотеке „Сечењи“
Др Геза Шебешћен (1912-1976) / Лазар Чурчић. - In memoriam // 28, 2 (1976), 310-311.
123. ШЛЕБИНГЕР, ЈАНКО (1876-1951), словеначки академик, биограф и библиограф, управник Студентске, касније Народне и универзитетске библиотеке у Љубљани
Д-р Јанко Шлебингер, словеначки библиограф (1876-1951) / Мирко Рупел. - Слика Ј. Шлебингера // 3, 1/2 (1951), 13-16.
124. ШОЋ, БОЈАНА (1927-1989), библиотекар и руководилац Одељења каталожко-библиографске обраде Библиотеке Матице српске; редактор реферативног билтена *Библиојтекарске новосји* и *Билјена ириновљених сјраних књија у Библиојтеци Мајице српске*
Бојана Шоћ (1927-1989) / Вера Милосављевић. - In memoriam // 41, 3/4 (1989), 85.

125. ШЋЕПАНОВИЋ, БЛАЖО (1934-1966), песник и књижевни активиста, председник Савета за ширење књиге Београда, члан Савета Библиотеке „Вук Караџић” и инспиратор трибине „Нова књига” у Библиотеци „Ђорђе Јовановић” у Београду
Блажо Шћепановић, (7.04.1934 Бијело Поље - 26.08.1966 Струга) / Ратко Пековић. - In memoriam. - Слика Б. Шћепановића // 18, 5/6 (1966), [526]-527.
126. ШУЛЦ, ЧЕДОМИР (1907-1982), секретар Епархије будимске, парох и чувар културног наслеђа у Сентандреји
Чедомир Шулц, (1907-1982) / Н. [Надежда] Синдик. - In memoriam // 34, 1/3 (1982), [114].

Литература:

1. Бујас, Милица, Марија Клеут и Горана Раичевић. *Библиографија српских некролога*. Нови Сад: Матица српска, 1998.
2. Међународна федерација библиотекарских друштава и установа, *Упутства за примену ISBD-а у опису комјонентних делова*. Нови Сад: Библиотека Матице српске, 1989.
3. Радуловић, Здравка и Долорес Калођера-Петровић. „Библиографија часописа „Библиотекар (1948-1997)”, *Библиоџекар* год. 68, бр. 1-4 (2006): 3-435.
4. Поповић, Тања. *Речник књижевних термина*. Београд: Logos Art, 2007.

БИБЛИОТЕКАР: часопис за теорију и праксу библиотекарства
М53 – научни часопис

УПУТСТВО ЗА АУТОРЕ ПРИЛОГА

Часопис „Библиотекар” покренут је 1948. године, само годину дана по оснивању Библиотекарског друштва Србије (БДС). У периоду од 1948. до 1997. године изашло је укупно 210 бројева, после чега је настала вишегодишња пауза. Излажење „Библиотекара” обновљено је 2006. године захваљујући финансијској подршци Министарства културе Републике Србије.

Матични научни одбор за језик и књижевност Министарства за науку и технолошки развој је часопису „Библиотекар” доделио **категорију М53 (научни часопис) 2010. године**. Према најновијој категоризацији часописа за 2016. годину „Библиотекар“ је задржао статус научног часописа и категорију М53.

Ово Упутство усклађено је са „Актом о уређивању научних часописа” Министарства за науку и технолошки развој од 9. јула 2009. године и њиме се уређује начин обликовања и достављања научних и стручних прилога редакцији „Библиотекара”.

За ауторска права достављених прилога одговарају аутори. Аутори чији су радови прихваћени потписују изјаву да су упознати са упутствима за ауторе и обавезама аутора дефинисаним у Уређивачкој политици часописа, као и уговор о преносу ауторских права на издавача часописа „Библиотекар”, то јест на Библиотекарско друштво Србије. БДС ће прихваћене прилоге објавити и у електронској форми, а има право да користи и сажетке радова или изводе из достављених радова.

Редакција „Библиотекара” ће аутора обавестити уколико је текст прихваћен у року од највише два месеца од пријема рада, али задржава дискреционо право да радове процени и да их не објави уколико утврди да не одговарају садржинским и формалним критеријумима.

Редакција се залаже за отворен приступ информацијама и објављивање текстова различитих типова, у којима аутори слободно изражавају своје идеје. Не врши цензуру, идеолошку или било какву другу, али се ограђује од ставова својих сарадника.

Молимо сараднике да своје прилоге прилагоде тематској и формалној структури часописа, као и да на послатим прилозима назначе за коју су рубрику писани. Часопис „Библиотекар” има следеће рубрике: Тема (у којој се објављују радови написани по позиву), Пракса, Хроника, Документи, Прикази.

Молимо сараднике да у циљу уједначавања формалне структуре прилога поштују **следећа правила**:

- Радови би требало да садрже од 10.000 до 30.000 карактера (са размацама), то јесте да не буду дужи од једног ауторског табака.
- Текстови би требало да буду писани на српском (ћирилицом) или енглеском језику, величина фонта за наслове је 16, за поднасловe 14, за основни текст 12, за сажетке и кључне речи 11, за напомене (фусноте) 10, а врсте фонтова су следеће: Times New Roman – Serbian – Cyrilic, односно Times New Roman – English. Пропед је 1,5.
- Текстови треба да се шаљу у doc формату програма Microsoft Word или неког другог едитора текста отвореног кода. Документ треба именовати на следећи начин: име и презиме аутора, наслов прилога, датум.
- У горњем левом углу прве стране наводе се: пуно презиме и име (свих) аутора, пун (званичан) назив и седиште установе аутора (афилијација) и електронска адреса аутора. Пожељно је навести и годину рођења аутора због увида у његов научно-стручни рад у централној нормативној бази података Народне библиотеке Србије. Веома је пожељно да се наведу и средња слова аутора. Функција и звање аутора се не наводе.
- Наслов треба да што верније опише садржај чланка. У интересу је аутора да се користе речи прикладне за индексирање и претраживање. Ако таквих речи нема у наслову, пожељно је да се наслову придода поднаслов. Наслов се даје на српском и енглеском језику.
- Сажетак (апстракт) је кратак информативан приказ садржаја чланка који читаоцу омогућава да брзо и тачно оцени његову релевантност. У интересу је аутора да сажетци садрже термине који се често користе за индексирање и претрагу чланака.
- Испод наслова на српском језику наводе се сажетак (100-250 речи) и кључне речи (2-8) на српском језику.

- На крају прилога наводи се листа референци (Литература). Како би часопис био индексан у светским базама, у литератури се све јединице наводе на латиници (не преводе се) уз напомену *на ћирилицу* за ћирилична издања. Референце се наводе абecedним редоследом.
- Испод листе Референци следи: презиме и име (свих) аутора, назив и седиште установе аутора (афилијација) на енглеском језику, електронска адреса аутора, наслов рада на енглеском језику, сажетак и кључне речи на енглеском језику, евентуалне друге напомене о ауторским правима, преводиоцима и слично.
- Када се први пут наводи страна име у тексту, у загради треба да се стави име исписано у оригиналу; када се следећи пут помиње исто име, у наставку текста треба да буде доследно и истоветно транскрибовано без помињања у оригиналу.
- Код навођења страних израза, термина и скраћеница, превод израза и термина, као и развијен облик скраћеница треба да се ставе у одговарајуће напомене (фусноте).
- Табеларни и графички прикази треба да буду дати на једнообразан начин. Пожељно је да наслови свих приказа, а по могућству и текстуални садржај буду дати двојезично, на српском и енглеском језику.
- Напомене (фусноте) се дају при дну стране на којој се налази коментарисани део текста, најобимније не би требало да прелазе 100 речи и нумеришу се арапским бројевима у континуитету у целом тексту. Напомене треба да се користе мање за коментаре, а више за навођење литературе.
- Напомене у раду наводе се језиком и писмом публикације.
- Стил цитирања и навођења напомена (фуснота) и израде листе референци (литературе, библиографије) на крају рада је Чикаго стил – Chicago Style (Humanities).

УПУТСТВО ЗА КОРИШЋЕЊЕ ЧИКАГО СТИЛА БИБЛИОГРАФСКОГ ЦИТИРАЊА

** *Напомена:* Ово Упутство је превод делова оригиналног упутства *Chicago Style Citation Quick Guide* преузетог са веб адресе http://www.chicagomanualofstyle.org/tools_citationguide.html

Наведени примери су углавном из домаће праксе.

Чикаго стил библиографског цитирања је најзаступљенији начин цитирања у хуманистичким научним дисциплинама. Његова популарност је велика јер је врло флексибилан и могуће је, без већих проблема, у правила укључити нове носиоце информација. Овим начином цитирања могуће је представити библиографске јединице у фуснотама/напоменама у дну текста као и у библиографији/литератури наведеној на крају текста. За ове две врсте навођења важе засебна правила. У примерима који следе наведени су најчешћи облици докумената који се користе као цитати.

КЊИГЕ

БЕЗ АУТОРА

Напомена или фуснота (у даљем тексту **Ф**): редни број. *Наслов књије* (Место издавања: Издавач, година), страна/е.

Ф. 1. *EU i vi: kratak pregled dostignuća EU* (Београд: Delegација Европске уније у Republici Србији, 2011), 39-40.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: *EU i vi*, 17.

Библиографија (у даљем тексту **Б**): *Наслов књије*. Место издавања: Издавач, година.

Б. *EU i vi : kratak pregled dostignuća EU*. Београд: Delegација Европске уније у Republici Србији, 2011.

ЈЕДАН АУТОР

Ф: редни број. Име и Презиме аутора, *Наслов књије* (Место издавања: Издавач, година), страна/е.

Ф. 1. Vesna Bulajić, *Književna nacionalnost i UDK* (Београд: Zadužbina Andrejević, 2007), 16.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Bulajić, *Književna nacionalnost i UDK*, 19.

Б: Презиме, Име аутора. *Наслов књиге*. Место издавања: Издавач, година.

Б. Bulajić, Vesna. *Književna nacionalnost i UDK*. Београд: Zadužbina Andrejević, 2007.

ДВА ИЛИ ТРИ АУТОРА

Ф: редни број. Име и Презиме аутора и Име и Презиме аутора, *Наслов књије* (Место издавања: Издавач, година), страна/е.¹

Ф. 1. Мирјана Бабовић и Светлана Јанчић, *Алфабетски каталог монографских публикација: израда и формирање* (Београд: Народна библиотека Србије, 1985), 42.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Бабовић и Јанчић, *Алфабетски каталог монографских публикација*, 49.

Б: Презиме, Име и Име и Презиме аутора. *Наслов књије*. Место издавања: Издавач, година.

Б. Babović, Mirjana i Svetlana Jančić. *Alfabetski katalog monografskih publikacija: izrada i formiranje*. Београд: Narodna biblioteka Srbije, 1985. (на ćirilici)

ЧЕТИРИ ИЛИ ВИШЕ АУТОРА

Ф: редни број. Име и Презиме аутора и др./et al., *Наслов књије* (Место издавања: Издавач, година), страна/е.

¹ Код трећег аутора додаје се и треће име и презиме, а прво и друго се одвајају зарезом.

Ф: 1. Vladimir Jokanović et al., *Bibliotekarski leksikon* (Beograd: Nolit, 1984), 101.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Jokanović et al., *Bibliotekarski leksikon*, 98.

Б: Презиме, Име, Име и Презиме, Име и Презиме, Име и Презиме. *Наслов књиџе*. Место издавања: Издавач, година.

Б: Jokanović, Vladimir, Fahrudin Kalender, Emil Popović, Miloš Stojanović. *Bibliotekarski leksikon*. Beograd: Nolit, 1984.

КОЛЕКТИВНО ТЕЛО КАО АУТОР

Ф: редни број, Назив колективног тела, *Наслов књиџе* (Место издавања: Издавач, година), страна/е.

Ф: 1. Српска православна богословија у Призрену, *Извештај за школску 1932/33 њодину* (Сарајево: М. Јовановић, 1933), 14.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: *Извештај за школску 1932/33 њодину*, 15-16.

Б: Назив колективног тела, *Наслов књиџе*. Место издавања: Издавач, година.

Б: Srpska pravoslavna bogoslovija u Prizrenu, *Izveštaj za školsku 1932/33 godinu*. Sarajevo: M. Jovanović, 1933. (na ćirilici)

ПУБЛИКАЦИЈА СА ДВА МЕСТА ИЗДАВАЊА И ДВА ИЗДАВАЧА

Ф: редни број. Име и Презиме аутора, *Наслов књиџе* (Прво место издавања: Први издавач; Друго место издавања: Други издавач, година), страна/е.

Ф: 1. Shialy Ramamrita Ranganathan, *The Five Laws of Library Science* (Madras: Madras Library Association; London: Edward Goldston, 1931), 35.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Ranganathan, *The Five Laws of Library Science*, 27.

Б: Презиме, име аутора. *Наслов књиџе*. Прво место издавања: Први издавач; Друго место издавања: Други издавач, година.

Б: Ranganathan, Shialy Ramamrita. *The Five Laws of Library Science*. Madras: Madras Library Association; London: Edward Goldston, 1931.

ПУБЛИКАЦИЈА СА ДВА МЕСТА ИЗДАВАЊА И ЈЕДНИМ ИЗДАВАЧЕМ

Ф: редни број. Име и Презиме аутора, *Наслов књије* (Прво место издавања; Друго место издавања: Издавач, година), страна/е.

Ф: 1. Harald Haarmann, *Early Civilisation and Literacy in Europe* (Berlin; New York: Mouton de Gryter, 1996), 16.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Haarmann, *Early Civilisation and Literacy in Europe*, 23.

Б: Презиме, име аутора. *Наслов књије*. Прво место издавања; Друго место издавања: Издавач, година.

Б: Haarmann, Harald. *Early Civilisation and Literacy in Europe*. Berlin; New York: Mouton de Gryter, 1996.

ПРИМАРНА ОДГОВОРНОСТ УРЕДНИКА, ПРЕВОДИОЦА ИЛИ ПРИРЕЂИВАЧА (АУТОР НИЈЕ НАВЕДЕН)

Ф: редни број. Име и Презиме, ур./гл и одг. ур./прев./прир., *Наслов књије*, (Место издавања: Издавач, година), страна/е.

Ф: 1. Станислав Препрек, прев., *Еј о Гилјамешу* (Пожега: Епоха, 2004), 91–92.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Препрек, *Еј о Гилјамешу*, 78

Б: Презиме, Име, ур./гл и одг. ур./прев./прир. *Наслов књије*. Место издавања: Издавач, година.

Б: Preprek, Stanislav, prev. *Ep o Gilgamešu*. Požega: Epora, 2004. (na ćirilici)

СЕКУНДАРНА ОДГОВОРНОСТ (УРЕДНИК, ПРЕВОДИЛАЦ ИЛИ ПРИРЕЂИВАЧ УЗ АУТОРА)

Ф: редни број. Име и Презиме аутора, *Наслов књије*, ур./гл. и одг. ур./прев./прир. Име и Презиме² (Место издавања: Издавач, година), страна/е.

Ф: 1. Majkl Gorman, *Naše neprolazne vrednosti*, prev. Sergej Macura (Beograd: Filiološki fakultet Univerziteta, 2007), 44.

² Уколико има више лица које носе секундарну одговорност наводе се сва

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Gorman, *Naše neprolazne vrednosti*, 32.

Б: Презиме, Име аутора. *Наслов књије*. Уредник/Главни и одговорни уредник, Превео/Приредио Име и Презиме. Место издавања: Издавач, година.

Б. Gorman, Majkl. *Naše neprolazne vrednosti*. Preveo Sergej Macura. Beograd: Fилолошки факултет Универзитета, 2007.

ПОГЛАВЉЕ ИЛИ НЕКИ ДРУГИ ДЕО КЊИГЕ

Ф: редни број. Име и Презиме аутора, „Наслов поглавља”, у *Наслов књије*, уредник Име и Презиме (Место издавања: Издавач, година), страна/е.

Ф. 1. Борјана Христова, „Неколико речи о академику проф. др Александру Младеновићу”, у *Библиотечке услуге: зборник радова*, главни и одговорни уредник Сретен Угричић (Београд: Заједница матичних библиотека Србије; Суботица: Градска библиотека, 2008), 193-200.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Христова, „Неколико речи о ...”, 198.

Б: Презиме, Име аутора. „Наслов поглавља”. У *Наслов књије*, уредник Име и презиме, страна/е. Место издавања: Издавач, година.

Б. Hristova, Borjana. „Nekoliko reči o akademiku prof. dr Aleksandru Mladenoviću”. u *Bibliotečke usluge: zbornik radova*, urednik Sreten Ugričić, 193-200. Beograd: Zajednica matičnih biblioteka Srbije; Subotica: Gradska biblioteka, 2008. (na ćirilici)

ПОГЛАВЉЕ ПРИРЕЂЕНОГ ТОМА КЊИГЕ (У ОДНОСУ НА ПРИМАРНЕ ИЗВОРЕ)

Ф: редни број. Име и Презиме аутора, „Наслов поглавља”, у *Наслов књије*, ур. Име и Презиме, том *Наслова књије* ур. Име и Презиме (Место издавања: Издавач, година), страна/е.

Ф. 1. Dmtar Tasić, „Jugoslovensko-albanski odnosi i Balkanski pakt 1953-1955”, u *Balkanski pakt 1953/1954*, ur. Milan Terzić, tom 2 *Zbornik radova* ur. Nemanja Milošević (Beograd: Institut za strategijska istraživanja, 2008), 226-236.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Tasić „Jugoslovensko-albanski odnosi i ...”, 231.

Б: Презиме, Име аутора. „Наслов поглавља”. У *Наслов књије*, уредник Име и Презиме. Том *Наслова књије*, уредник Име и Презиме, стране. Место издавања: Издавач, година.

Б. Tasić, Dimitar. „Jugoslovensko-albanski odnosi i Balkanski pakt 1953-1955”. u *Balkanski pakt 1953/1954*, urednik Milan Terzić. Tom 2 *Zbornik radova*, urednik nemanja Milošević, 226-236. Beograd: Institut za strategijska istraživanja, 2008.

ПРЕДГОВОР, УВОДНИК, ПОГОВОР

Ф: редни број. Име и Презиме аутора, предговор/уводник/поговор у *Наслов књије*, Име и Презиме аутора (Место издавања: Издавач, година), страна/е.

Ф. 1. Nebojša Kovačević, pogovor u *Intelektualna osnova organizovanja informacija*, Pejn Svenonijus (Beograd: Clio, 2007) 284-290.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Kovačević, *Intelektualna osnova organizovanja informacija*, 287.

Б: Презиме, Име аутора. Предговор/Уводник/Поговор у *Наслов књије*, Име и Презиме утора, страна/е. Место издавања: Издавач, година.

Б. Kovačević, Nebojša. Pogovor u *Intelektualna osnova organizovanja informacija*, Pejn Svenonijus, 284-290. Beograd: Clio, 2007.

ЕЛЕКТРОНСКО ИЗДАЊЕ КЊИГЕ

Ако је књига доступна у више формата, требало би навести ону верзију која је коришћена, али се могу навести и други формати.

Ф: редни број. Име и презиме аутора, *Наслов књије* (Место издавања: Издавач, година), <http://adresa> (преузето – датум).

Ф. 1. Zoran Đinđić, *Subjektivnost i nasilje: nastanak sistema u filozofiji nemačkog idealizma* (Beograd: SSO, 1982), <http://djindjic.nb.rs/scr/digital.php?collection=books&ID=II-297212> (преузето 28. 05. 2011).

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Đinđić, *Subjektivnost i nasilje...*

Б: Презиме, Име аутора. *Наслов књије*. Место издавања: Издавач, година, <http://adresa> (преузето датум). Такође доступно и у штампаном облику.

Б. Đinđić, Zoran. *Subjektivnost i nasilje: nastanak sistema u filozofiji nemačkog idealizma*. Beograd: SSO, 1982. <http://djindjic.nb.rs/scr/digital.php?>

collection=books&ID=II-297212 (preuzeto 28. 05. 2011). Takođe dostupno i u štampanom obliku.

ЧАСОПИСИ

ЧЛАНАК У ЧАСОПИСУ У ШТАМПАНОМ ОБЛИКУ

Ф: редни број, Име и Презиме аутора, „Наслов чланка”, *Наслов часописа* год. излажења, бр, св. (година): страна/е.

Ф. 1. Селман Тртовац, „Е-књиге – прелиминарне информације за набавку”, *Инфошјека* год. 7, бр. 1/2 (2006): 81-87.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Тртовац „Е-књиге...”, 85.

Б: Презиме, Име аутора. „Наслов чланка”. *Наслов часописа* год. излажења, бр, св., (година): страна/е.

Б. Trtovac, Selman. „E-knjige – preliminarne informacije za nabavku”. *Infoteka* год. 7, br. 1/2 (2006): 81-87. (na ćirilici)

ЧЛАНАК У ОНЛАЈН ЧАСОПИСУ

Ф: редни број. Име и Презиме аутора, „Наслов чланка”, *Наслов часописа* год, бр, св. (година издавања), <http://adresa> (преузето датум), DOI.

Ф. 1. Miroslav Vujović, „A newly-discovered Roman altar from Surćin”, *Starinar* br. 59 (2009), http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0350-0241/2009/0350-024109_59149V.pdf (преузето 10.05.2011), DOI 10.2298/STA0959149V.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Vujović, „A newly-discovered Roman...”.

Б: Презиме, Име аутора. „Наслов чланка”. *Наслов часописа* год, бр, св. (година издавања) <http://adresa> (преузето датум), DOI .

Б. Vujović, Miroslav. „A newly-discovered Roman altar from Surćin”. *Starinar* год. 59 (2009), <http://www.doiserbia.nb.rs/img/doi/0350-0241/2009/0350-02410959149V.pdf> (preuzeto 10.05.2011), DOI 10.2298/STA0959149V.

ЧЛАНАК У НОВИНАМА ИЛИ ПОПУЛАРНОМ ЧАСОПИСУ (ШТАМПАНОМ ИЛИ ОНЛАЈН)

Уобичајено је да се наводе у самом тексту, понекад у фусноти, а скоро никада у библиографији.

Ф: редни број. Име и презиме аутора, „Наслов чланка”, *Наслов часописа или новина*, датум излажења, страна/е³ <http://adresa> (преузето датум).

Ф. 1. Nenad Batoćanin, „Uvod u mrežno programiranje”, *PC – personal computer*, 10. oktobar 1995, 81-94.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Batoćanin, „Uvod u mrežno programiranje”, 92.

2. N. Kovačević, „Svedočanstva o našoj kulturnoj baštini”, *Danas*, 20. maj 2011, http://www.danas.rs/danasrs/kultura/svedocanstva_o_nasoj_kulturnoj_bastini.11.html?news_id=215693 (преузето 28.05.2011)

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Kovačević, „Svedočanstva o našoj kulturnoj baštini”.

Б: Презиме, Име аутора. „Наслов чланка”. *Наслов часописа или новина*, датум излажења, страна/е, <http://adresa> (преузето датум).

Б. 1. Batoćanin, Nenad. „Uvod u mrežno programiranje”, 10. oktobar 1995, 81-94.

2. Kovačević, N. „Svedočanstva o našoj kulturnoj baštini”. *Danas*, 20. maj 2011, http://www.danas.rs/danasrs/kultura/svedocanstva_o_nasoj_kulturnoj_bastini.11.html?news_id=215693 (preuzeto 28.05.2011)

ПРИКАЗ ИЛИ РЕЦЕНЗИЈА КЊИГЕ У ЧАСОПИСУ (ШТАМПАНОМ ИЛИ ОНЛАЈН)

Ф: редни број. Име и Презиме аутора, „Наслов приказа или рецензије”, приказ *Наслов књиге*, Име и Презиме аутора, *Наслов часописа*, датум, година, страна/е, <http://adresa> (преузето датум).

Ф. 1. Горана Стевановић, „Библиотеке старог света”, приказ *Библиошке сѝарої свейи*, Лајонел Карсон, *Гласник Народне библиотеке Србије*, 2005, 515-517, http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1318 (преузето 28.05.2011)

³ Ако се наводе чланци објављени у новинама које имају више дневних издања, податак о странама се изоставља због тога што исти чланак може бити на различитим странама сваког од издања, а чланак може изостати у неком од издања.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Стевановић, „Библиотеке старог света”.

Б: Презиме, Име аутора. „Наслов приказа или рецензије”. Приказ *Наслов књије*, Име и Презиме аутора. *Наслов часописа*, датум, година, <http://adresa> (преузето датум).

Б. Stevanović, Gorana. „Biblioteke starog sveta”. *Prikaz Biblioteke starog sveta*. Lajonel Karson, *Glasnik Narodne biblioteke Srbije*, 2005, http://www.nb.rs/view_file.php?file_id=1318 (preuzeto 28.05.2011). (na ćirilici)

НЕОБЈАВЉЕНЕ МАГИСТАРСКЕ ТЕЗЕ ИЛИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Ф: редни број. Иницијал имена. Презиме аутора, „Наслов тезе или дисертације” (магистарска теза или докторска дис., назив факултета, година), стране.

Ф. 1. М. Seljak, „Uloga bibliotećkih mreža u procesima organizovanja i upravljanja znanjem” (doktorska dis., Filološki fakultet, Beograd, 2005), 61.

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Seljak, „Uloga bibliotećkih mreža...”, 38.

Б: Презиме, иницијал имена. „Наслов тезе или дисертације”. Магистарска теза или докторска дис., назив факултета, година.

Б. Seljak, М. „Uloga bibliotećkih mreža u procesima organizovanja i upravljanja znanjem”. *Doktorska dis., Filološki fakultet, Beograd, 2005.*

РАД ИЗЛОЖЕН НА СТРУЧНОМ СКУПУ ИЛИ КОНФЕРЕНЦИЈИ

Ф: редни број. Име и презиме аутора, „Наслов рада” (рад представљен на Назив скупа или конференције, Град, Држава, датум одржавања, година).

Ф. 1. Небојша Васиљевић, „Закон о електронском документу” (рад представљен на Е-трговина, Палић, Србија, 20-22. април 2009.)

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Васиљевић, „Закон о електронском документу”.

Б: Презиме, Име аутора. „Наслов рада”. Рад представљен на Назив скупа или конференције, Град, Држава, датум одржавања, година.

Б. Vasiljević, Nebojša. „Zakon o elektronskom dokumentu”. Rad predstavljen na E- trgovina, Palić, Srbija, 20-22. april 2009. (na ćirilici)

ВЕБ САЈТОВИ

За навођење веб сајтова важи правило да се наведу сви расположиви подаци везани за тај сајт.

С обзиром да подаци варирају и подложни су променама обавезно је навести датум преузимања.

Ф: редни број. Име организације, „Наслов текста”, име власника сајта, <http://adresa> (преузето датум).

Ф. 1. Панчевачко читалиште, „Судбина штампане речи”, Градска библиотека Панчево, <http://www.citaliste.com/content/view/3272/148/lang,sr/> (преузето 28.05.2011).

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: „Панчевачко читалиште”.

Б: Име организације, „Наслов текста”, име власника сајта, <http://adresa> (преузето датум).

Б. Pančevačko čitalište, „Sudbina štampane reči”, Gradska biblioteka Pančevo, <http://www.citaliste.com/content/view/3272/148/lang,sr/> (preuzeto 28.05.2011). (na ćirilici)

БЛОГ ЗАПИС ИЛИ КОМЕНТАР НА БЛОГУ

Уобичајено је да се наводе у самом тексту, понекад у фусноти, а скоро никада у библиографији.

Блог:

Ф: редни број. Име и презиме аутора блога, „Наслов текста”, Назив блога, датум, <http://adresa> (преузето датум).

Ф. 1. Dragana Đermanović, „Kako organizovati uspešnu panel diskusiju?”, Blog PRepoznavanje prilika, 17. Mart, 2011, <http://www.draganad Jermanovic.com/2011/03/17/kako-organizovati-uspesnu-panel-diskusiju/> (preuzeto 28.05.2011)

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Đermanović, „Kako organizovati uspešnu panel diskusiju?”.

Коментар на блогу:

Ф: редни број. Име и презиме, коментар на „Наслов текста”, име блога, коментар послат датума, година, <http://adresa> (преузето датум).

Ф. 1. Jelena, komentar na Dragana Đermanović, „Kako organizovati uspešnu panel diskusiju?”, Blog Prepoznavanje prilika, 17. Mart, 2011, (17,34h) <http://www.draganadjermanovic.com/2011/03/17/kako-organizovati-uspesnu-panel-diskusiju/> (preuzeto 28.05.2011)

* Кад се следећи пут цитира исти наслов, може се ставити скраћена фуснота: Jelena, komentar na Dragana Đermanović, „Kako organizovati...”

ЕЛЕКТРОНСКА ИЛИ ТЕКСТУАЛНА ПОРУКА

Уобичајено је да се наводе у самом тексту, понекад у фусноти и никада у библиографији.

Ф: редни број. Име и презима пошиљаоца, e-mail порука примаоцу, датум

Ф. 1. Petar Petrović, e-mail poruka Mileni Ranković, 15.02.2011.

БИБЛИОГРАФСКА ЈЕДИНИЦА ИЗ КОМЕРЦИЈАЛНЕ БАЗЕ ПОДАТАКА

Јединицама које се преузимају из комерцијалних база података потребно је додати назив базе података као и приступни број који треба унети након библиографских података јединице.

Б. Choi, Mihwa. „Contesting Imaginaires in Death Rituals during the Northern Song Dynasty.” doktorska disert., University of Chicago, 2008. ProQuest (AAT 3300426).

УРЕЂИВАЧКА ПОЛИТИКА

Часопис *Библиоџекар* посвећен је темама из области библиотекарства.

Друштво библиотекара Србије издало је први број часописа 1948. године; није излазио од 1997. до 2006; обновљен је 2006. од када излази у континуитету. Објављивање часописа подржава Министарство културе, а од 2009. године Министарство науке му даје научни статус (М53).

Часопис *Библиоџекар* објављује оригиналне, претходно необјављене радове: оригиналне научне, стручне и прегледне радове, приказе књига, документа из области библиотекарства...

Радови морају бити написани на српском или енглеском језику језику, са резимеима на енглеском (за радове на српском), односно српском језику (за радове на енглеском).

Часопис излази једном годишње.

ОБАВЕЗЕ УРЕДНИКА И РЕДАКЦИЈЕ

Главни уредник часописа *Библиоџекар* доноси коначну одлуку о томе који ће се рукописи објавити. Приликом доношења одлуке главни уредник и чланови редакције руководе се уређивачком политиком водећи рачуна о законским прописима који се односе на клевету, кршења ауторских права и плагирање.

Главни уредник задржава дискреционо право да примљене рукописе процени и не објави, уколико утврди да не одговарају прописаним садржинским и формалним критеријумима. У редовним околностима, редакција обавештава аутора о томе да ли је прихватила текст најкасније у року од месец дана од датума истека за пријем рукописа.

Главни уредник и чланови редакције не смеју имати било какав сукоб интереса у вези са рукописима које разматрају. Ако сукоб интереса постоји код једног или више чланова редакције, ти чланови се искључују из поступка избора рецензента и одлучивања о судбини рукописа. Уредник и чланови редакције су дужни да благовремено пријаве постојање сукоба интереса.

Главни уредник и чланови редакције су дужни да суд о рукопису доносе на основу његовог садржаја, без расних, полних/родних, верских, етничких или политичких предрасуда.

Уредник и чланови редакције не смеју да користе необјављен материјал из предатих рукописа за своја истраживања без изричите писане

дозволе аутора, а информације и идеје изнесене у предатим рукописима морају се чувати као поверљиве и не смеју се користити за стицање личне користи.

Уредник и чланови редакције дужни су да предузму све разумне мере како би идентитет рецензента остао непознат ауторима пре, током и након поступка рецензије и како би идентитет аутора остао непознат рецензентима до окончања поступка рецензије.

ОБАВЕЗЕ АУТОРА

Аутори гарантују да рукопис представља њихов оригиналан допринос, да није објављен раније и да се не разматра за објављивање на другом месту. Истовремено предавање истог рукописа у више часописа представља кршење етичких стандарда. Такав рукопис се моментално искључује из даљег разматрања.

Аутори такође гарантују да након објављивања у *Библиоотекару*, рукопис неће бити објављен у другој публикацији на било ком језику без сагласности издавача.

У случају да је послати рукопис резултат научноистраживачког пројекта или да је, у претходној верзији, био изложен на скупу у виду усменог саопштења (под истим или сличним насловом), детаљнији подаци о пројекту, конференцији и слично, наводе се у фусноти на почетку текста. Рад који је већ објављен у неком часопису не може бити прештампан у *Библиоотекару*.

Аутори су дужни да се придржавају етичких стандарда који се односе на научноистраживачки рад. Аутори гарантују и да рукопис не садржи неосноване или незаконите тврдње и не крши права других. Издавач неће сносити никакву одговорност у случају испостављања било каквих захтева за накнаду штете.

Садржај рада

Рад треба да садржи довољно детаља и референци како би се рецензентима, а потом и читаоцима омогућило да провере тврдње које су у њему изнесене. Прикази и стручни чланци морају бити прецизни и објективни.

Намерно изношење нетачних тврдњи представља кршење етичких стандарда.

Аутори сnose сву одговорност за садржај предатих рукописа и дужни су да, ако је то потребно, пре њиховог објављивања прибаве сагласност

свих лица или институција које су непосредно учествовале у истраживању које је у рукопису представљено.

Аутори који желе да у рад укључе илустрације, табеле или друге материјале који су већ негде објављени дужни су да за то прибаве сагласност носилаца ауторских права. Материјал за који такви докази нису достављени сматраће се оригиналним делом аутора.

Ауторство

Аутори су дужни да као ауторе наведу само она лица која су значајно допринела садржају рукописа, односно дужни су да сва лица која су значајно допринела садржају рукописа наведу као ауторе. Ако су у битним аспектима истраживачког пројекта и припреме рукописа учествовала и друга лица која нису аутори, њихов допринос треба поменути у напомени или захвалници.

Навођење извора

Аутори су дужни да исправно цитирају изворе који су битно утицали на садржај истраживања и рукописа. Информације које су добили у приватном разговору или кореспонденцији са трећим лицима, приликом рецензирања пријава пројеката или рукописа и слично, не смеју се користити без изричите писане дозволе извора.

Плагијаризам

Плагирање, односно преузимање туђих идеја, речи или других облика креативног израза и представљање као својих, представља грубо кршење научне и издавачке етике. Плагирање може да укључује и кршење ауторских права, што је законом кажњиво.

Плагијат обухвата следеће:

- дословно или готово дословно преузимање или смишљено парафразирање (у циљу прикривања плагијата) делова текстова других аутора без јасног указивања на извор или обележавање копираних фрагмената (на пример, коришћењем наводника);
- копирање слика или табела из туђих радова без правилног навођења извора и/или без дозволе аутора или носилаца ауторских права.

Ако се установи да је рад који је објављен у часопису плагијат, исти ће бити повучен у складу са процедуром описаном под *Повлачење већ објављених радова*, а ауторима ће бити трајно забрањено да објављују у Библиотекару.

Сукоб интереса

Аутори су дужни да у раду укажу на финансијске или било које друге сукобе интереса који би могли да утичу на изнесене резултате и интерпретације.

Грешке у објављеним радовима

У случају да аутори открију важну грешку у свом раду након његовог објављивања, дужни су да моментално о томе обавесте уредника или издавача и да са њима сарађују како би се рад повукао или исправио.

Предавањем рукописа редакцији *Библиотекара* аутори се обавезују на поштовање наведених обавеза.

ОБАВЕЗЕ РЕЦЕНЗЕНАТА

Рецензенти су дужни да стручно, аргументовано, непристрасно и у задатим роковима доставе уреднику оцену научне вредности рукописа.

Рецензенти евалуирају радове у односу на усклађеност теме рада са профилом часописа, релевантност истраживане области и примењених метода, оригиналност и научну релевантност података изнесених у рукопису, стил научног излагања и опремљеност текста научним апаратом.

Рецензент који има основане сумње или сазнања о кршењу етичких стандарда од стране аутора дужан је да о томе обавести уредника. Рецензент треба да препозна важне објављене радове које аутори нису цитирали. Он треба да упозори уредника и на битне сличности и подударности између рукописа који се разматра и било којег другог објављеног рада или рукописа који је у поступку рецензије у неком другом часопису, ако о томе има лична сазнања. Ако има сазнања да је исти рукопис разматра у више часописа у исто време, рецензент је дужан да о томе обавести уредника.

Рецензент не сме да буде у сукобу интереса са ауторима или финансијером истраживања. Уколико постоји сукоб интереса, рецензент је дужан да о томе моментално обавести уредника.

Рецензент који себе сматра некомпетентним за тему или област којом се рукопис бави дужан је да о томе обавести уредника.

Рецензија мора бити објективна. Коментари који се тичу личности аутора сматрају се непримереним. Суд рецензената мора бити јасан и поткрепљен аргументима.

Рукописи који су послати рецензенту сматрају се поверљивим документима. Рецензенти не смеју да користе необјављен материјал из предатих рукописа за своја истраживања без изричите писане дозволе аутора, а информације и идеје изнесене у предатим рукописима морају се чувати као поверљиве и не смеју се користити за стицање личне користи.

ПОСТУПАК РЕЦЕНЗИЈЕ

Примљени радови подлежу анонимној рецензији. Циљ рецензије је да уреднику помогне у доношењу одлуке о томе да ли рад треба прихватити или одбити и да кроз процес комуникације са ауторима побољша квалитет рукописа.

Избор рецензената спада у дискрециона права уредника. Рецензенти морају да располажу релевантним знањима у вези са облашћу којом се рукопис бави и не смеју бити из исте институције као аутор, нити то смеју бити аутори који су у скорије време објављивали публикације заједно (као коаутори) са са било којим од аутора поднесеног рада.

Рад пролази две рецензије, а рецензент је дужан да најкасније у року од месец дана од пријема рада пошаље попуњен рецензентски образац.

У главној фази рецензије, главни уредник шаље поднесени рад стручњаку за научну област којом се рад бави. Рецензентски образац садржи низ питања на која треба одговорити, а која рецензентима указују који су то аспекти које треба обухватити како би се донела одлука о судбини једног рукописа. У завршном делу обрасца, рецензенти морају да наведу своја запажања и предлоге како да се поднесени рукопис побољша.

Идентитет рецензената остаје непознат ауторима пре, током и након поступка рецензије.

Ауторима се препоручује да приликом писања радова избегавају формулације које би могле открити њихов идентитет. Уредник гарантује да ће пре слања рукописа на рецензију из њега бити уклоњени лични подаци аутора (пре свега, име и афилијација) и да ће се предузети све разумне мере како би идентитет аутора остао непознат рецензентима до окончања поступка рецензије.

Током читавог процеса, рецензенти делују независно једни од других. Рецензентима није познат идентитет других рецензената. Ако одлуке ре-

цензената нису исте (прихватити / одбити), главни уредник може да тражи мишљење других рецензената.

Током поступка рецензије уредник може да захтева од аутора да доставе додатне информације (укључујући и примарне податке), ако су оне потребне за доношење суда о научном доприносу рукописа. Уредник и рецензенти морају да чувају такве информације као поверљиве и не смеју их користити за стицање личне користи.

Редакција је дужна да обезбеди контролу квалитета рецензије. У случају да аутори имају озбиљне и основане замерке на рачун рецензије, редакција ће проверити да ли је рецензија објективна и да ли задовољава академске стандарде. Ако се појави сумња у објективност или квалитет рецензије, уредник ће тражити мишљење других рецензената.

РАЗРЕШАВАЊЕ СПОРНИХ СИТУАЦИЈА

Сваки појединац или институција могу у било ком тренутку да уреднику и/или редакцији пријаве сазнања о кршењу етичких стандарда и другим неправилностима и да о томе доставе неопходне информације/ доказе.

Провера изнесених навода и доказа

- Уредник ће у договору са редакцијом одлучити о покретању поступка који има за циљ проверу изнесених навода и доказа.
- Током тог поступка сви изнесени докази сматраће се поверљивим материјалом и биће предочени само оним лицима која су директно укључена у поступак.
- Лицима за која се сумња да су прекршила етичке стандарде биће дата могућност да одговоре на оптужбе изнесене против њих.
- Ако се установи да је заиста дошло до неправилности, процениће се да ли их треба окарактерисати ако мањи прекршај или грубо кршење етичких стандарда.

Мањи прекршај

Ситуације окарактерисане као мањи прекршај решаваће се у директној комуникацији са лицима која су прекршај учинила, без укључивања трећих лица, нпр.:

- обавештавањем аутора/рецензента да је дошло до мањег прекршаја који је проистекао из неразумевања или погрешне примене академских стандарда;
- писмо упозорења аутору/рецензенту који је учинио мањи прекршај.

Грубо кршење етичких стандарда

Одлуке у вези са грубим кршењем етичких стандарда доноси уредник у сарадњи са редакцијом и, ако је то потребно, групом стручњака. Мере које ће предузети могу бити следеће (и могу се примењивати појединачно или истовремено):

- објављивање саопштења или уводника у ком се описује случај кршења етичких стандарда;
- слање службеног обавештења руководиоцима или послодавцима аутора/рецензента;
- повлачење објављеног рада у складу са процедуром описаном под *Повлачење већ објављених радова*;
- ауторима ће бити забрањено да током одређеног периода шаљу радове у часопис;
- упознавање релевантних стручних организација или надлежних органа са случајем како би могли да предузму одговарајуће мере.

Приликом разрешавања спорних ситуација редакција часописа редакција се руководи смерницама и препорукама Одбора за етику у издаваштву (Committee on Publication Ethics – COPE): <http://publicationethics.org/resources/>.

ПОВЛАЧЕЊЕ ВЕЋ ОБЈАВЉЕНИХ РАДОВА

У случају кршења права издавача, носилаца ауторских права или аутора, повреде професионалних етичких кодекса, тј. у случају слања истог рукописа у више часописа у исто време, лажне тврдње о ауторству, плагијата, манипулације подацима у циљу преваре, као и у свим другим случајевима грубог кршења етичких стандарда, објављени рад се мора повући. У неким случајевима већ објављени рад се може повући и како би се исправиле накнадно уочене грешке.

Стандарди за разрешавање ситуација када мора доћи до повлачења рада дефинисани су од стране библиотека и научних тела, а иста пракса је усвојена и од стране часописа *Библиоџекар*: у електронској верзији из-

ворног чланка (оног који се повлачи) успоставља се веза (HTML линк) са обавештењем о повлачењу. Повучени чланак се чува у изворној форми, али са воденим жигом на PDF документу, на свакој страници, који указује да је чланак повучен.

ОТВОРЕНИ ПРИСТУП

Часопис *Библиоџекар* је доступан у режиму отвореног приступа. Чланци, након објављивања у штампаном облику, налазе се на сајту Библиоџекарског друштва Србије (bds.rs), у рубрици *Библиоџекар*. Објављени текстови могу се бесплатно преузети са сајта и користити у едукативне и некомерцијалне сврхе.

Поступак предавања рукописа, рецензија и објављивање радова су бесплатни.

АУТОРСКА ПРАВА

Када је рукопис прихваћен за објављивање, аутори преносе ауторска права на издавача. У случају да рукопис не буде прихваћен за штампу у часопису, аутори задржавају сва права.

На издавача се преносе следећа права на рукопис, укључујући и додатне материјале, и све делове, изводе или елементе рукописа:

- право да репродукује и дистрибуира рукопис у штампаном облику, укључујући и штампање на захтев;
- право на штампање пробних примерака, репринт и специјалних издања рукописа;
- право да рукопис преведе на друге језике;
- право да рукопис репродукује користећи фотомеханичка или слична средства, укључујући, али не ограничавајући се на фотокопирање, и право да дистрибуира ове копије;
- право да рукопис репродукује и дистрибуира електронски или оптички користећи све носиоце података или медија за похрањивање, а нарочито у машински читљивој/дигитализованој форми на носачима података као што су хард диск, CD-ROM, DVD, Blu-ray Disc (BD), мини диск, траке са подацима, и право да репродукује и дистрибуира рукопис са тих преносника података;

- право да сачува рукопис у базама података, укључујући и онлајн базе података, као и право преноса рукописа у свим техничким системима и режимима;
- право да рукопис учини доступним јавности или затвореним групама корисника на основу појединачних захтева за употребу на монитору или другим читачима (укључујући и читаче електонских књига), и у штампаној форми за кориснике, било путем интернета, онлајн сервиса, или путем интерних или екстерних мрежа.

Часопис омогућава ауторима да објављену верзију рукописа у PDF формату депонују у институционални репозиторијум и/или некомерцијалне базе података или да га објаве на личним веб страницама (укључујући и профиле не друштвеним мрежема за научнике, као што су ResearchGate, Academia.edu итд.) или на сајту институције у којој су запослени најраније пола године након објављивања у часопису. При томе се морају навести издавач, као носилац ауторских права, и извор рукописа (комплетни библиографски подаци).

ОДРИЦАЊЕ ОДГОВОРНОСТИ

Изнесени ставови у објављеним радовима не изражавају ставове уредника и чланова редакције часописа. Аутори преузимају правну и моралну одговорност за идеје изнесене у својим радовима. Издавач неће сносити никакву одговорност у случају испостављања било каквих захтева за накнаду штете.

Рецензенти (бр. 1 и бр. 2 за 2017. годину)

Љиљана Баши
Народна библиотека Србије

др Мирјана Брковић
Централна библиотека Универзитета у Новом Саду

др Тамара Вученовић
Радио Београд, РТС

Елизабета Георгиев
Народна библиотека Пироти

доц. др Гордана Ђоковић
*Катедра за библиотекарство и информатику Филолошког
факултета Универзитета у Београду*

Оливера Настић
Библиотека рада Београда

Александра Поповић
Универзитетска библиотека „Светозар Марковић”, Београд

проф. др Гордана Стокић Симончић
*Катедра за библиотекарство и информатику Филолошког
факултета Универзитета у Београду*

доц. др Милош Утвић
*Катедра за библиотекарство и информатику Филолошког
факултета Универзитета у Београду*

БИБЛИОТЕКАР
часопис за теорију и праксу библиотекарства
Год. LIX св. 2 (2017)

Главни и одговорни уредник
доц. др Драгана Грујић

Класификација текстова по УДК
Народна библиотека Србије

Лектура
др Дејан Вукићевић

Редактура превода
Оливера Кривошић

Издавач
Библиотекарско друштво Србије
Београд, Скерлићева 1
Web: www.bds.rs
Email: sekretar@bds.rs

За издавача
др Богдан Трифуновић

Штампа
Атеље Јуреш
Чачак

Тираж
500

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

02(497.11)